

Høgskolen i Innlandet

Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk

Susanne Margrethe Henriksen Nordli

“...så mye atferd, og ingen ekstra ressurser..”

- En kvalitativ studie om pedagogiske lederes
samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd

Masteroppgave i spesialpedagogikk

SPE 3006

2024

Sammendrag

I dagens barnehage, som har gått fra å være en ren omsorgsarena til å bli en del av utdanningssystemet, er det økt fokus på tidlig læring og inkludering. Til tross for dette har utagerende atferd blant barn økt, og pedagogene opplever at foreldrene er mer usikre og trenger mer veiledning. Formålet med studien innen spesialpedagogikk var å undersøke hvordan pedagogiske leders holdninger og forventninger påvirker samarbeidet med disse foreldrene. Problemstillingen er formulert som: "Hvordan legger pedagogiske ledere til rette for et godt foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd i barnehagen?"

Studien baserer seg på Bronfenbrenners bioøkologiske modell, og tar for seg begreper som tidlig innsats, anerkjennelse, kommunikasjon, foreldresamarbeid og veiledning. Det blir benyttet en kvalitativ forskningsmetode, med en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Dataene blir samlet inn gjennom semistrukturerte intervjuer med fem pedagogiske ledere fra forskjellige kommuner.

Studiens funn understreket betydningen av flere faktorer for et vellykket foreldresamarbeid i barnehagen. Positive holdninger, realistiske forventninger, effektiv kommunikasjon, gode relasjonsferdigheter og veiledning viste seg å være nøkkelfaktorer som fremmet et godt foreldresamarbeid. Samtidig identifiserte studien flere utfordringer, inkludert begrensninger knyttet til tid og ressurser, ujevnheter i tilbudet av hjelpetiltak mellom ulike regioner eller kommuner, og mangel på formell veiledningskompetanse blant barnehagepersonell. Disse funnene peker på behovet for en helhetlig tilnærming for å styrke foreldresamarbeidet og forbedre støtten som tilbys til familier med barn med utagerende atferd i barnehagen.

Studien adresserer både ressursmessige og kompetansemessige utfordringer for å styrke foreldresamarbeidet i barnehagen. Dette kan inkludere investeringer i opplæring og kompetanseutvikling for barnehagepersonell, bedre koordinering av ressurser og tjenester på tvers av ulike områder, og etablering av et positivt og støttende miljø i alle kommuner for å støtte samarbeid mellom foreldre og barnehage.

Summary

In today's kindergarten, which has gone from being a pure care arena to becoming part of the education system, there is an increased focus on early learning and inclusion. Despite this, acting-out behavior among children has increased, and educators feel that parents are more uncertain and need more guidance. The purpose of the study within special pedagogy was to investigate how educational leaders' attitudes and expectations influence the collaboration with these parents. The problem is formulated as: "How do educational leaders facilitate good parental cooperation for children with acting-out behavior in kindergarten?"

The study is based on Bronfenbrenner's bioecological model, and deals with concepts such as early intervention, recognition, communication, parental cooperation and guidance. A qualitative research method is used, with a phenomenological-hermeneutic approach. The data is collected through semi-structured interviews with five educational leaders from different municipalities.

The study's findings emphasized the importance of several factors for successful parental cooperation in the nursery. Positive attitudes, realistic expectations, effective communication, good relationship skills and guidance proved to be key factors that promoted good parental cooperation. At the same time, the study identified several challenges, including limitations related to time and resources, unevenness in the provision of assistance measures between different regions or municipalities, and a lack of formal guidance skills among nursery staff. These findings point to the need for a holistic approach to strengthen parental cooperation and improve the support offered to families with children with acting-out behavior in kindergarten.

The study addresses both resource-related and competence-related challenges in order to strengthen parental cooperation in the nursery school. This may include investments in training and competence development for nursery staff, better coordination of resources and services across different areas, and the establishment of a positive and supportive environment in all municipalities to support cooperation between parents and the nursery.

Forord

Etter å ha blitt mor selv, oppdaget jeg raskt min interesse for å jobbe med barn, og valget falt snart på å bli barnehagelærer. Etter flere år i feltet, la jeg merke til den økende bruken av begrepet "utagerende atferd". Jeg så også de betydelige ulempene denne utfordringen representerte for barnet, foreldrene og personalet i barnehagen. Dette vekket min nysgjerrighet om hvordan andre pedagogiske ledere møtte og tilrettela for utagerende atferd. Det ble begynnelsen på slutten av min utdanningsreise. Masterutdanningen følger med flere opp- og nedturer, som inkluderer tårer og oppgitthet. Samtidig fullfører jeg en grad jeg aldri hadde trodd jeg skulle mestre i mine yngre år. Jeg er utrolig stolt av mitt eget arbeid, samtidig over meg selv og min utvikling gjennom dette prosjektet.

Jeg vil rette en stor takk til informantene mine. Dere delte deres tanker og erfaringer på en engasjert og reflektert måte, og bidro til å berike mitt prosjekt med deres perspektiver og innsikt, samt gode samtaler som motiverte meg for arbeidet. Uten deres deltakelse ville ikke denne studien vært mulig! Til min veileder, Tove Ingebrigtsen, vil jeg uttrykke min dype takknemlighet. Du har vært en uvurderlig støtte gjennom hele prosessen, med dine konstruktive tilbakemeldinger og din omfattende kunnskap. Jeg setter stor pris på din veiledning! Jeg har også hatt god støtte fra medstudenter. Tusen takk for mange lange samtaler, støtte og problemløsning. Denne tiden vil bli husket!

Familien min har alltid vært en stor støtte for meg både i denne prosessen, men også ellers. Dere stiller alltid opp når jeg trenger det, og det blir satt utrolig stor pris på! En bauta i hele min utdanningsreise er Christine Tofte og min bror Ole Gunnar Henriksen Nordli. Tusen takk for både korrektur og god støtte når jeg har vært usikker på om jeg kom til å komme i havn. Dere stiller alltid opp med et godt humør som holder motet mitt oppe. Takk til kjæresten min har støttet meg gjennom nok et utdanningsløp. Til slutt en stor takk til mine to gutter som har holdt ut med en mor som til stadighet ønsker å fortsette skolegangen, men nå er jeg ferdig, enn så lenge!

Vinstra, 15. mai 2024

Susanne Margrethe Henriksen Nordli

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	8
1.1 Formål og problemstilling.....	9
1.2 Begrepsavklaring og avgrensing.....	9
1.2.1 Utagerende atferd.....	10
1.2.2 Holdninger.....	10
1.2.3 Forventninger.....	11
1.3 Litteraturgjennomgang.....	11
1.4 Leserveiledning.....	12
2 Teoretisk perspektiv	13
2.1 Bioøkologiske modell.....	13
2.1.1 Barnets systemiske nivåer.....	14
2.2 Tidlig innsats.....	16
2.3 Anerkjennelse.....	19
2.3.1 Former for anerkjennelse.....	20
2.4 Kommunikasjon.....	21
2.4.1 Kommunikasjonsteori.....	22
2.4.2 Relasjoner.....	24
2.4.3 Narrativer.....	24
2.5 Foreldresamarbeid.....	26
2.5.1 Hva er et samarbeid?.....	26
2.5.2 Ressursorientert tilnærming til samarbeid.....	28
2.5.3 Problemorientert tilnærming til samarbeid.....	32
2.6 Veiledning.....	34
2.6.1 Narrativer i veiledning.....	35
2.6.2 Veiledning som systemisk tenkning.....	37
3. Vitenskapsteoretisk ståsted	39
3.1 Fenomenologi.....	39
3.2 Hermeneutikk.....	40
4. Forskningsdesign og Metode	41
4.1 Forskningsmetode.....	42
4.1.1 Utforming av intervjuguide.....	43
4.1.2 Utvalg av informanter.....	44
4.1.3 Gjennomføring av intervju og min rolle som forsker.....	44
4.2 Datainnsamlingsverktøy.....	47
4.3 Analyse.....	47

4.3.1 Fenomenologisk-hermeneutisk analysemodell.....	48
4.4 Vurdering av studiens kvalitet.....	50
4.4.1 Reliabilitet, validitet og generalisering.....	50
4.4.2 Forskningsetikk.....	51
5 Presentasjon av empiri.....	52
5.1 Utagerende atferd.....	53
5.1.1 Forståelsen av uttrykksformene.....	53
5.1.2 Potensielle årsaker.....	54
5.2 Tidlig innsats.....	55
5.2.1 Forebyggende arbeid.....	55
5.2.2 Internt samarbeid.....	56
5.2.3 Eksterne samarbeidspartnere.....	57
5.3 Tilnærming til foreldresamarbeid.....	58
5.3.1 Foreldre som eksperter.....	58
5.3.2 Spille på lag.....	59
5.3.3 Tillit og relasjoner i samarbeidet.....	60
5.4 utfordringer i samarbeidet.....	60
5.4.1 Ressurser.....	61
5.4.2 Uenighet.....	62
5.5 Veiledning av foreldre.....	64
5.5.1 Foreldrenes usikkerhet.....	64
5.5.2 Gjennomføring av veiledning.....	65
5.6 Oppsummering av sentral empiri.....	66
6 Drøfting.....	67
6.1 Holdninger.....	68
6.1.1 Holdninger til utagerende atferd.....	68
6.1.2 Holdninger til tidlig innsats.....	71
6.1.3 Holdninger til samarbeid.....	73
6.2 Forventninger.....	78
6.2.1 Forventninger til utagerende atferd.....	78
6.2.2 Forventninger til tidlig innsats.....	80
6.2.3 Forventninger til samarbeid.....	82
6.3 Veiledning.....	86
6.3.1 Formell veiledning.....	86
6.3.2 Uformell veiledning.....	90
6.3.3 utfordringer i veiledningen.....	91
7. Avslutning.....	93

7.1 Studiens implikasjoner.....	94
Referanseliste.....	95
Figurer og vedlegg.....	100
Vedlegg 1.....	101
Vedlegg 2.....	107
Vedlegg 3.....	110
Vedlegg 4.....	113

1 Innledning

Overskriften på oppgaven er et sitat fra en av mine informanter, da dette belyser en sentral tematikk i studien.: - *"..så mye atferd, og ingen ekstra ressurser.."* (s.58) -

Barnehagen som en pedagogisk institusjon har gjennomgått betydelige endringer i løpet av de siste tiårene, fra å være en omsorgsarena til å bli innenfor utdanningssystemet. Barnehagen har dermed blitt et sted for tidlig læring og inkludering. Samtidig er barnehagen også preget av en mangfoldig kultur, som kan inneholde tydelige forskjeller (Glaser, 2023, s. 192; Carson & Birkeland, 2022, s. 18). Denne utviklingen har ført til økt oppmerksomhet rundt spørsmål knyttet til barns atferd og trivsel i barnehagen blant både pedagoger, forskere og foreldre. Begrepet "utagerende atferd" har gradvis blitt mer fremtredende i pedagogiske diskusjoner og praksiser i løpet av de siste årene. I dag går 93,8% av barn mellom 1-5 år i barnehage (SSB, 2023), og barnehagen skal være en fellesarena, som bidrar til sosial utjevning (Kunnskapsdepartementet, 2023). Likevel har utagerende atferd blant barn økt, og atferdsvansker er nå en av hovedårsakene til vansker og spesialpedagogisk hjelp i barnehager (Drugli, m.fl. 2013, s. 11; Nordahl,mfl. 2018, s. 63; Ogden, 2022, s. 11).

Vilkåret for å få spesialpedagogisk hjelp i barnehagen, er at barnet har særlige behov, som er mer omfattende enn jevnaldrendes behov (Utdanningsdirektoratet, 2017, §1.3). Barn med utagerende atferd har ulike måter å uttrykke seg på, og kan vise sin frustrasjon, frykt eller forvirring gjennom handlinger som kan inkludere verbale utbrudd, aggressivitet og til og med fysisk vold (Nordahl et al., 2005, s. 17; Ogden, 2022, s. 11-12,14). Utagerende atferd i barnehagen representerer derfor et særlig behov, som går utover jevnaldrendes behov, samtidig er det en kompleks problemstilling som påvirker ikke bare barnets egen opplevelse av barnehagen, men også samarbeidet mellom barnehagen og foreldre.

Størsteparten av de yngste barnas voksenkontakt i løpet av dagen får de i barnehagen (Rye, 2000, s. 109). De ansattes erfaring, kompetanse, holdninger og barnehagens kultur vil dermed påvirke hvordan barnas voksenkontakt blir. Det vises også at noen voksne opplever enkelte barn som utfordrende, og andre ikke. Dette handler om den enkeltes opplevelse av hva utfordrende atferd er, og hvorfor akkurat den enkelte opplever dette barnet som utfordrende (Kinge, 2021, s. 10). Hvordan begrepet utagerende atferd blir forstått av de ansatte i barnehagen, vil derfor påvirke barnets utvikling og trivsel, samt hvordan foreldrene blir møtt (Kassah & Kassah, 2021, s. 35). Dette fenomenet kan derfor vise seg å være en utfordring i barnehagemiljøer, og i samarbeid med foreldre.

Barn med spesialpedagogiske behov har rett til å få tidlig hjelp og støtte i sin utvikling og læring, samtidig med tilbud til foreldrene om veiledning til å møte sitt barn (Barnehageloven, 2005, §31). Barn med denne atferden trenger trygge og tydelige rammer, samt tilstedeværende voksne (Kinge, 2015, s. 92). Dette kan være utfordrende både for ansatte i barnehagen, med tidspress og liten bemanning, samt for foreldre, da de er mer stresset i dag, og står i mange forventninger (Kinge, 2015, s. 47-48). Å forstå og håndtere disse reaksjonene krever en tverrfaglig tilnærming, da de involverer pedagogiske, psykologiske og sosiale faktorer. I situasjoner der et barn har utagerende atferd, er det ofte behov for tett oppfølging og støtte til både barnet, familien og barnehagen av flere instanser (Mørland, 2023, s. 167). Samtidig skal spesialpedagogisk hjelp i størst mulig grad utvikles i samarbeid med foreldrene (Barnehageloven, 2005, §32). Dette utløser behovet for studier av hvordan pedagoger tilnærmer seg foreldresamarbeid, samt hvordan barnehagen og foreldre kan samarbeide effektivt for å håndtere denne komplekse problematikken.

1.1 Formål og problemstilling

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan pedagogiske ledere (heretter kalt pedagoger) i barnehagen samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd i en spesialpedagogisk kontekst. Undersøkelsen omhandler å få innsikt i pedagogenes tilnærming til foreldresamarbeidet, samt identifisere suksessfaktorer og utfordringer knyttet til dette samarbeidet. Denne forskningen har potensial til å forbedre forståelsen av samarbeidsprosesser i en spesialpedagogisk kontekst og bidra til profesjonsutvikling ved å identifisere behov for veiledning eller støtte i foreldresamarbeidet.

På bakgrunn av dette vil problemstillingen for oppgaven være:

Hvordan legger pedagogiske ledere tilrette for et godt foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd?

1.2 Begrepsavklaring og avgrensning

I dette kapittelet vil jeg forklare begrepet utagerende atferd, holdninger og forventninger, samt avgrense oppgavens innhold.

1.2.1 Utagerende atferd

Denne studien fokuserer på utagerende atferdsvansker, som defineres som vedvarende aggressive og/eller ødeleggende handlinger over tid, inkludert fysiske og/eller verbale angrep rettet mot andre (Drugli, m.fl. 2013, s. 147; Nordahl et al., 2005, s. 17; Ogden, 2022, s. 11-12, 14). Dette kan omfatte uhøflig atferd, grovt språk, trusler, sinne, frustrasjon, hyppig konflikter med andre, motstand mot autoriteter og fysisk aggresjon mot både barn og voksne. Fysiske angrep kan manifestere seg som slag, spark, dytting, spyting eller lignende (Drugli, m.fl. 2013, s. 147; Ogden, 2022, s. 12). Et slikt atferdsmønster avviker ofte fra det som oppfattes som normal atferd i den aktuelle kulturen, og er derfor definert ut fra sosiale normer (Ogden, 2022, s. 12). Alvorlige atferdsvansker omhandler oftest utagerende, forstyrrende og ødeleggende atferd (Kinge, 2015, s. 10). Samtidig representerer utagerende atferd en spesifikk type atferdsvanske; alle atferdsvansker er ikke utagerende, men en utfordring som oppstår i samspill med andre (Sælen, 2016, s. 19).

Når barn viser utagerende atferd, er det ikke nødvendigvis barnet som er problemet. Snarere enn å være utfordrende i seg selv, kan barnet reagere på den situasjonen eller miljøet det befinner seg i (Kinge, 2015, s. 10; Drugli, m.fl. 2013, s. 43). Med andre ord, barnet uttrykker seg gjennom sin atferd og fungerer som et speil av den konteksten eller de omgivelsene det er en del av, samtidig som at "Barn gjør det bra hvis de kan" (Greene, u.å. 0:27). Det betyr at barn med utagerende atferd ikke nødvendigvis har forutsetningene for å mestre situasjonene de er i, og at deres reaksjoner kan være et uttrykk for behovet for hjelp og støtte (Kinge, 2015, s. 11). Når barn føler seg redde eller usikre, kan de reagere med sekundærfølelser, som sinne eller aggresjon (Sælen, 2019, s. 5-6). Samtidig kan barn som vokser opp i miljøer som består mye av uenighet, føre til at barnet kan bli forvirret (Nielsen, 2011, s. 24). Hvordan barn viser følelsene sine påvirkes av miljøet de er i, og deres evne til å håndtere disse følelsene.

Begrepet "utagerende atferd" vil derfor bli brukt videre i denne studien for å avgrense og tydeliggjøre fenomenet, og det understrekes at det ikke kreves en spesifikk diagnose for å kvalifisere for spesialpedagogisk hjelp.

1.2.2 Holdninger

Oppgaven har fokus på holdninger i samarbeidet. Derfor vil det være vesentlig å definere hvordan jeg forstår begrepet. Ifølge Bø & Helle (2013, s. 114-115) kan holdninger forstås som et varig mønster av oppfatninger av verden, som påvirker måten man handler på. "Holdning er i sosialpsykologien en betegnelse for en tendens til å tenke, føle og handle

positivt eller negativt overfor noe, som bestemte objekter, mennesker, ideer, verdier, med mer” (Svartdal, 2020). Disse vurderingene kan påvirke hvordan en person reagerer eller handler i ulike sammenhenger. De kan være basert på personlige erfaringer, verdier, sosiale påvirkninger og kognitive prosesser.

1.2.3 Forventninger

Forventninger er et relevant begrep i oppgaven. Jeg vil derfor definere hvordan jeg forstår begrepet. Forventninger er mentale forestillinger eller antakelser om hvordan fremtidige hendelser eller situasjoner vil utvikle seg (Svartdal, 2019). De er som et slags mentalt bilde av hva vi tror eller håper kommer til å skje. Forventninger kan være basert på tidligere erfaringer, sosiale normer, personlige ønsker og mål, eller informasjon vi har fått fra andre. Forventninger spiller en betydelig rolle i våre liv, da de påvirker våre handlinger, følelser og vår oppfatning av verden rundt oss. De oppstår ofte under samspill og kommunikasjon med andre, og kan ha en vesentlig innvirkning på vår identitetsdannelse (Bø & Helle, 2013, s. 90). Forventninger kan være både bevisste og ubevisste, og de kan variere i intensitet avhengig av situasjonen og personen som har dem.

1.3 Litteraturgjennomgang

Tidligere forskning indikerer at tid og systemorientert syn på problematferd kan være utfordringer barnehagen møter, når de skal tilrettelegge for utviklingsstøttende tiltak for barn med utagerende atferd i barnehagen (Nilsen & Hanssen, 2022). Det betyr at barnehagelærere må ta seg tid til å reflektere og vurdere hvilke tiltak som best passer for hvert enkelt barn med utagerende atferd, basert på deres unike bakgrunn og personlighet. De mener at ved å tilpasse støtten på denne måten kan man effektivt arbeide med å forebygge fremtidige problemer og utfordringer hos barnet. Sælen (2016) belyser at barnehagen kan forebygge atferdsvansker hos barn, og peker på betydningen av økt kunnskap om barns psykososiale utvikling allerede i barnehagealderen, samt behovet for tidlig intervensjon, foreldresamarbeid og økt kompetanse blant barnehagelærere.

Sælen (2021) understreker viktigheten av å tilpasse spesialpedagogisk innhold til hvert enkelt barns behov, samt behovet for god kommunikasjon og samarbeid mellom spesialpedagoger, barnehagepersonale og foreldre. Veiledning blir trukket frem som en sentral del av dette

samarbeidet, med fokus på å utvikle tillit, respekt og en felles forståelse for barnets beste. Samarbeid sees på som nøkkelen til suksess innen spesialpedagogisk arbeid og tidlig intervensjon, og betydningen av å se foreldre som en del av løsningen heller enn problemet. Ved å skape et “lag rundt barna”, kan man styrke samarbeidet ved å involvere ulike fagpersoner og tjenester (Meld. St. 6, 2019-2020). Målene med å skape et lag inkluderer tidlig identifisering av behov, helhetlig oppfølging og inkluderende læringsmiljø for barn. Det understrekes at respekt, åpenhet og forståelse er essensielle forutsetninger for et vellykket samarbeid og positiv utvikling for barna.

Stensland & Nornes-Nymark (2022) og Børnich (2019), tydeliggjør betydningen av personalet i barnehagen for barn med utagerende atferd, og understreker at barn med utfordringer ofte møtes med kjeft i barnehagen. Det vises at barnas væremåte endres avhengig av hvilke voksne de samhandler med, og personalets holdninger virker som avgjørende for å arbeide forebyggende og oppnå endring i barns atferd. Den voksnes relasjonskompetanse og evne til å se og forstå barnet trekkes frem som essensielt for å lykkes med tiltak, og ser på behovet for økt bevissthet, kunnskap og utvikling av personalets relasjonskompetanse for å bedre møte barn med utagerende atferd og redusere negative sanksjoner og fastlåste atferdsmønstre.

1.4 Leserveiledning

Kapittel 1: Innledning. Dette er et innledende kapittel som forklarer tema, formål, problemstilling, begrunnelse for oppgaven og tidligere forskning, samt begrepsavklaring og avgrensing vil bli forklart i dette kapittelet.

Kapittel 2: Teoretisk forankring. I dette kapittelet vil jeg legge frem relevant teori for oppgaven. Først vil jeg vise til teori om Bronfenbrenners bioøkologiske modell, teori om anerkjennelse, oppfatning av mennesker, tidlig innsats og tilnærming i foreldresamarbeidet.

Kapittel 3: Vitenskapsteoretisk ståsted og metode. Her vil jeg redegjøre for mitt valg av vitenskapsteoretisk ståsted og begrunne dette.

Kapittel 4: Forskningsdesign og metode. Forskningsprosessen vil bli beskrevet og hvordan materialet har blitt bearbeidet. Samt analyse, studiens kvalitet og forskningsetiske aspekter.

Kapittel 5: Presentasjon av relevante funn. Her vil jeg presentere resultatene av datainnsamling og analyseprosessen. De funnene som er relevante for oppgaven vil være

kategorisert i: 1) forståelse av utagerende atferd, 2) tilnærming til samarbeid, 3) veiledning til foreldre, 4) tidlig innsats og 5) utfordringer til samarbeidet.

Kapittel 6: Drøfting. I dette kapittelet vil jeg drøfte studiens funn fra kapittel fem, men relevant teori. Kapittelet vil bli oppdelt i 1) Holdninger, 2) Forventninger og 3) Veiledning.

Kapittel 7: Avslutning. I dette siste kapittelet vil jeg formidle en oppsummering og svare på oppgavens problemstilling.

2 Teoretisk perspektiv

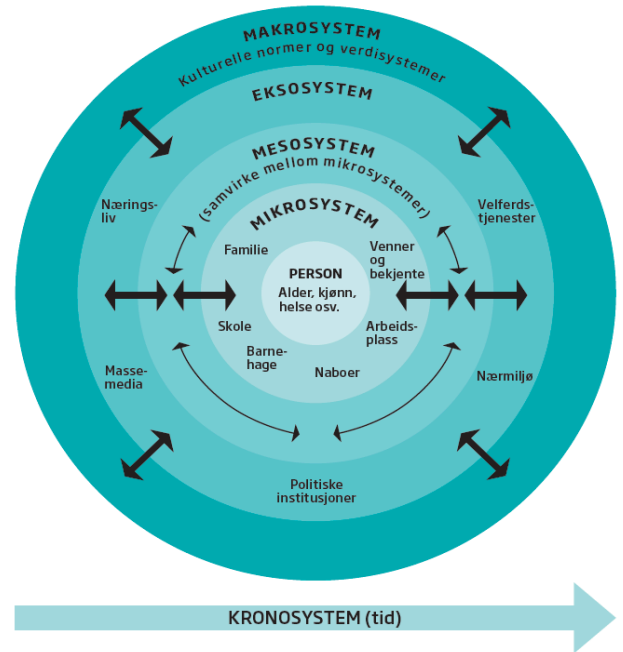
I teoridelen vil det bli gitt en presentasjon av perspektiver som er relevante for å svare på problemstillingen, *Hvordan legger pedagogiske ledere tilrette for gode samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd?* Disse perspektivene vil være Bronfenbrenners bioøkologiske modell, Tidlig innsats, Anerkjennelse, Kommunikasjon, Foreldresamarbeid og Narrativer.

2.1 Bioøkologiske modell

Alle mennesker vil være en del av ulike sosiale arenaer gjennom hele livet (Bronfenbrenner, 1979, s. 3). For å forstå hvordan barnets atferd og utvikling påvirkes av ulike miljøfaktorer og samspillet mellom disse, kan man anvende Bronfenbrenners bioøkologiske modell. Dette avsnittet belyser modellens relevans ved å gi innsikt i hvordan interaksjonen mellom barnets nærmiljø, inkludert barnehagen og hjemmet, former dets atferd og sosiale utvikling. Ved å utforske denne modellen kan det skapes en mer helhetlig tilnærming til å støtte barn med utagerende atferd, samtidig som det fremmer et effektivt foreldresamarbeid og skaper et inkluderende miljø for barnets trivsel og læring.

Bronfenbrenner har fremhevet viktigheten av å se på utvikling i et systemperspektiv. Den opprinnelige modellen illustrerte hvordan barnets utvikling påvirkes av sosiale relasjoner i ulike miljøer (Bronfenbrenner, 1979). Denne ble kritisert på grunn av at modellen tok for mye individfokus, og at det var nødvendig å se på samspillet mellom disse faktorene (Bronfenbrenner, 1979, s. 10). Han var også opptatt av å utvikle en modell som kunne brukes til å utvikle intervensjonsprogrammer og politikk som tar sikte på å fremme positiv utvikling hos barn og unge. Etterhvert ble han oppmerksom på den gjensidige påvirkningen mellom de

ulike miljøene og barnet, og modellen ble dermed justert. Dette resulterte i den bioøkologiske modellen, som fremhever samspillet mellom barnets egenskaper som aktører og miljøfaktorene som finnes. Figur 1 presenterer barnet i midten, med de ulike systemene rundt som skaper en gjensidig påvirkning mellom barnet og de ulike systemene rundt. Samtidig vil kronosystemet representere hvordan tiden er en faktor til påvirkning. Den bioøkologiske modellen understreker derfor at utfordrende atferd ikke bare skyldes barnet eller miljøet isolert sett, men snarere samspillet mellom dem (Bronfenbrenner 1979, s. 7).

Figur 1: Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (Bronfenbrenner, 2005)

2.1.1 Barnets systemiske nivåer

Mikrosystemet spiller en essensiell rolle i barns utvikling (Bronfenbrenner, 1979, s. 47). For barnet er mikrosystemet det viktigste systemet, fordi det representerer barnets daglige interaksjoner med familien, nærområdet og barnehagen, og ved å anerkjenne mikrosystemets betydning, kan man identifisere hvilke direkte påvirkninger barnet får i hvert system. I hjemmet kan dette være foreldre og søsken, i nærområdet kan det være venner eller naboer, og i barnehagen er det ansatte og andre barn. Alle disse arenaene har hvert sitt system, og man ser på dem individuelt. I disse systemene vil menneskene og miljøet påvirke barnet, samtidig som barnet igjen vil påvirke miljøet (Bronfenbrenner, 1979, s. 47). Barnet vil dermed skape en gjensidig påvirkningsprosess i de kulturelle holdningene og verdiene som finnes i hvert enkelt mikrosystem. Ved å ta et mikroperspektiv kan det hjelpe barnehagen og foreldre til å forstå og identifisere hvordan de individuelle faktorene i hvert system påvirker barnets utagerende atferd. Dette bidrar til å skape en helhetlig forståelse av barnets miljø, og muliggjør målrettede tiltak for å fremme et positivt samspill og støtte barnets utvikling.

Mesosystemet refererer til forbindelsen mellom de ulike mikrosystemene i et barns liv (Bronfenbrenner, 1979, s. 209). Når et barn går i barnehagen, vil det oppleve to mikrosystemer som blir koblet sammen og danner et sosialt nettverk på tvers av disse

systemene. Ved å ta et mesoperspektiv, kan det gi oss et verktøy for å se hvordan barnets ulike miljøer påvirker hverandre, og hvordan vi kan styrke samarbeidet mellom disse miljøene for å fremme barnets trivsel og utvikling. Dette kan dreie seg om samspillet mellom hjemmet og barnehagen, der man fokuserer på dynamikken mellom mikrosystemene og skaper en helhet og sammenheng mellom dem (Drugli, 2021, s. 11). For å forstå samarbeidet mellom disse aktørene og hvordan det påvirker barnets atferd, må man nøye undersøke samspillet og kommunikasjonen som oppstår mellom dem. Dette bidrar til å danne et helhetlig bilde av barnets utvikling og trivsel.

Eksosystemet omfatter ett eller flere eksterne miljøer hvor barnet ikke er en aktiv deltaker, men likevel påvirkes av dem indirekte (Bronfenbrenner, 1979, s. 237). Dette inkluderer miljøer som for eksempel foreldrenes arbeidsplass, nabolaget, sosiale støttesystemer og barnehagens politikk. Selv om barnet ikke direkte deltar i disse miljøene, blir det påvirket av beslutningene som tas der, samt av hvordan foreldrene eller barnehagepersonalet møter det (Klefbeck & Ogden, 2003, s. 57; Haugen, 2008, s. 41). Ved å ta et eksoperspektiv, kan man forstå hvordan de eksterne faktorene kan påvirke de andre systemene fra barnets nærmeste omgivelser til de bredere samfunnsmessige strukturene. Dersom tiltak som barnehagen har iverksatt ikke gir ønsket effekt, kan det være nødvendig å søke støtte og veiledning fra eksterne instanser som PPT og BUP (Drugli, m.fl. 2013, s. 175). Ved å anvende eksosystemperspektivet kan barnehagen og foreldrene identifisere og adressere de eksterne faktorene som påvirker foreldresamarbeidet og håndteringen av barnets utagerende atferd på en mer helhetlig måte.

Makrosystemet utgjør den store kulturelle eller subkulturelle rammen som påvirker alle de mindre systemene innenfor den (Bronfenbrenner, 1979, s. 258). Disse systemene kan være hjemmet, fritiden og barnehagen, og de reflekterer den generelle konsistensen man ser i en spesifikk kultur eller underkultur når det gjelder struktur, innhold og trosmønstre. Makrosystemet har en betydelig innflytelse på barns oppvekst og utvikling, da det setter rammene for hva som betraktes som akseptabel atferd, normer for sosial interaksjon og generelle forventninger til barn og deres rolle i samfunnet. Dette påvirker også tilgangen til ressurser og muligheter som er tilgjengelige for barn i ulike kulturelle kontekster. For eksempel kan kulturelle normer og verdier om utdanning og arbeid påvirke barns holdninger og ambisjoner i livet. Med andre ord, makrosystemet handler om de overordnede samfunnsnormene, verdiene og ideologiene som påvirker hvordan barna utvikler seg innenfor en bestemt kulturell sammenheng (Bø, 2018, s. 177). Det er derfor viktig å forstå

makrosystemets rolle for å kunne gi barn den støtten de trenger for å trives og utvikle seg optimalt.

Kronosystemet handler om å se på hvordan tiden, både i individets eget liv og den historiske perioden de lever i, påvirker utviklingen (Bronfenbrenner & Morris, 2006, s. 821). Det tar hensyn til hvordan endringer over tid, både i folks liv og i samfunnet generelt, kan forme deres opplevelser, atferd og utviklingsveier. Den understreker viktigheten av å forstå utviklingen i lys av historiske og tidsmessige sammenhenger for å få et komplett bilde av menneskelig utvikling. Når det gjelder foreldresamarbeid, påvirker kronosystemet dette ved å ta hensyn til historiske og tidsmessige faktorer som påvirker foreldrenes liv, for eksempel endringer i livssituasjoner, erfaringer eller utviklingen av kunnskap over tid. Det inkluderer også endringer som skjer i barnehagen, som ny kunnskap, erfaringer og rammer. Endringer i samfunnet og individuelle hendelser kan påvirke foreldrenes tilgjengelighet, stressnivå og holdninger til samarbeid med barnehagen, eller pedagogenes muligheter. Ved å forstå disse faktorene kan barnehagen tilpasse støtten til foreldrene bedre og styrke samarbeidet til barnets beste.

På grunn av endringer i samfunnet, har behovet for tidlig innsats økt. Jeg kommer derfor å belyse tidlig innsats og hvordan det kan påvirke hvordan tidlig innsats kan forstås i sammenheng med foreldresamarbeid.

2.2 Tidlig innsats

Barn med spesialpedagogiske behov har rett til hjelp og støtte i utviklingen og læringen på et tidlig stadium (Barnehageloven, 2005, § 31). Tidlig innsats er en viktig del av tilnærmingen til å støtte barnets utvikling i barnehagen, spesielt ved utfordringer knyttet til utagerende atferd. Diskusjonen om tidlig innsats belyser betydningen av å gripe inn tidlig og utforsker ulike strategier for å støtte barn og foreldre i denne prosessen. Tidlig innsats i barnehagen omfatter tiltak for å støtte barns trivsel og utvikling i førskolealderen (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 12). Dette inkluderer å identifisere utfordringer og behov på individuelt og generelt nivå i barnehagemiljøet, der målet er å skape et trygt og stimulerende miljø som fremmer læring og utvikling, samt å gi støtte til barn med spesielle behov eller utfordringer.

Spesialpedagogisk hjelp har som mål å kompensere for barnets vansker og blir vanligvis implementert etter at disse vanskelighetene allerede har oppstått (Groven, 2013, s. 45). Målet

med tidlig innsats er å forebygge og avhjelpe problemer før de blir mer alvorlige, eller utvikler seg til langvarige utfordringer som kan påvirke barnets fremtidige livskvalitet og muligheter. Innsatsen kan legges på tre ulike nivåer: *universell, selektiv og individuell* (Breilid & Lassen, 2021, s. 141). Denne tilnærmingen er basert på anerkjennelsen av at tidlig barndom er en kritisk periode for læring og utvikling, og at investeringer i barns velvære og utdanning på dette stadiet kan ha betydelige langsiktige fordeler for både individet og samfunnet som helhet.

Tidlig innsats innebærer å gi veiledning og støtte til barn og foreldre, tilpasse læringsprogrammer, og å samarbeide med ulike fagpersoner. Det er viktig å ha en individuell tilnærming som tar hensyn til hvert barns unike behov og utvikling (Haustätter, 2021, s. 53). Regjeringen ønsker å sikre at alle barn og unge får nødvendig hjelp når de trenger det, ved å bygge et team rundt barna som inkluderer ulike fagpersoner (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 78). Samarbeid mellom ulike tjenester og yrkesgrupper er avgjørende for å møte barnas behov på en helhetlig måte. Tidlig innsats utgjør en viktig del av den helhetlige tilnærmingen til å støtte barnets utvikling i barnehagen, spesielt når man skal identifisere og håndtere eventuelle utfordringer knyttet til utagerende atferd. Ved å inkludere en diskusjon om tidlig innsats i oppgaven, bidrar jeg til å belyse betydningen av å ta tak i utfordringer på et tidlig tidspunkt, samt å utforske ulike tilnærminger og strategier som kan støtte barnet og foreldrene i denne prosessen. Dette gir et bredere perspektiv på hvordan foreldresamarbeid og barnehagens praksis kan optimaliseres for å støtte barnets positive utvikling.

Enkelte foreldresamarbeid kan bli utfordrende og vanskelige, det vesentlige er da å jobbe med å skape en god relasjon før man kommer til et punkt der man må ta opp et barns utfordringer (Drugli, 2023, s. 151). Ved å jobbe for å skape gode relasjoner til foreldrene på et tidlig stadiet, kan det bidra til å forebygge eventuelle utfordringer senere. Gjennom tilvenning, foreldremøter og foreldresamtaler kan foreldrene få kunnskap om barnehagens rutiner og begrunnelser for dem. Noe som kan skape trygghet og tillit til barnehagen (Thoresen, 2017, s. 56). Når foreldrene har kunnskap om barnehagen, får de også muligheten til å si sin mening om den. På den måten har man skapt en dialog mellom foreldre og barnehagen. Når man skaper gode samtaler, der man deler grunnlag for utvikling, kan det være et godt element innen tidlig innsats (Breilid & Lassen, 2021, s. 143). Ved at barnehagepersonalet skaper en god relasjon og tillit til foreldrene, kan samarbeidet være forebyggende. I praksis kan tidlig innsats i barnehagen omfatte individuell veiledning og støtte fra pedagogisk personale, tilpassede lærings- og utviklingsprogrammer, samarbeid med foreldre og andre fagpersoner,

samt tilgang til ressurser og tjenester som kan bidra til å møte barns behov på best mulig måte.

Tidlig innsats er av stor betydning når det gjelder barn med utagerende atferd, men det er viktig å erkjenne at årsakene til denne atferden kan være mangfoldige. Det finnes dermed ingen universell løsning som passer for alle barn med utagerende atferd, da tiltakene må tilpasses hvert enkelt barns unike behov (Haustätter, 2021, s. 53; Ogden, 2023, 22:35). Det er derfor avgjørende å ha en individuell tilnærming som tar hensyn til barnets bakgrunn, utvikling, og eventuelle spesifikke utfordringer. Regjeringen ønsker derfor å sikre at alle barn og unge får nødvendig hjelp når de trenger det, ved å ha kompetanse så nær barna som mulig. Dette innebærer å bygge et team rundt barna som inkluderer ulike fagpersoner fra blant annet PPT, helsevesen og barnehage (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 78). Samarbeid mellom ulike tjenester og yrkesgrupper, både internt og eksternt, er avgjørende for å møte barnas behov, og målet er å tilby helhetlige og samordnede tjenester, slik at barn og foreldre ikke trenger å koordinere samarbeidet selv. Samtidig får man relevant og kompetent veiledning og støtte til både foreldre og barnehagen.

Bekymringer knyttet til tidlig innsats er overdreven standardisering og tidlig formalisering av barndommen (Vik & Myklestad, 2022, s. 35). Dette kan potensielt redusere barns muligheter for fri lek og utforskning, som er viktige aspekter ved deres utvikling, da det kan utvikle kreativitet, problemløsningsevner, og sosiale ferdigheter. Identifisering og adressering av behovene til alle barn på en inkluderende måte er avgjørende (Hausstätter, 2021, s. 54). Det er derfor viktig å anerkjenne de unike behovene til barn med utagerende atferd og tilpasse tiltakene deres individuelle læringsstiler og sosiale behov. Tidlig innsats må være målrettet, og mulig å oppnå (Hausstätter, 2021, s. 58). Om man setter mål man ikke kan nå, oppnår man kun en opplevelse av utilstrekkelighet og mislykkethet, for både barn og voksne. Den spesialpedagogiske hjelpen kan redusere barnas spontanitet og muligheter for å delta på aktiviteter i fellesskapet (Åmot, 2018, s. 126). Når barndommen tidlig blir sterkt strukturert og formalisert, kan det begrense barns evne til å utforske verden på sine egne premisser og finne ut av ting på egenhånd. Det er derfor viktig å balansere tidlig innsats med å gi barn rom og mulighet til å være spontane, nysgjerrige og utforskende i sin lek og læring.

Når man beskriver barns utfordringer, eller ved å anvende kartleggingsverktøy, kan man fort fokusere på hva barnet ikke mestrer, og hva barnet trenger støtte i. Da står barnet i en stor risiko for å bli stigmatisert (Hausstätter, 2021, s. 54; Torsteinson, 2021, s. 69). Fra et

spesialpedagogisk perspektiv, er det avgjørende å anerkjenne de unike behovene til barn med utagerende atferd i barnehagen. Dette innebærer å tilrettelegge for deres individuelle læringsstiler og sosiale behov, samtidig som man sikrer at tiltakene er ikke-stigmatiserende og effektive. Det er derfor viktig å balansere behovet for tidlig inngrep med hensynet til å bevare barndommens kvaliteter og sikre at alle barn får et trygt og støttende læringsmiljø, samt bygge videre på det barnet mestrer.

2.3 Anerkjennelse

Teorier om anerkjennelse kan være et verdifullt perspektiv på pedagogisk praksis, da de kan bidra til å danne individenes identitet (Heggevoll, 2019, s. 20). Dette inkluderer metoder for å bygge tillit, styrke selvbildet og utvikle konstruktive mestringsstrategier. For at man kan drive foreldrestøttende arbeid er det vesentlig at man møter foreldrene med anerkjennelse og respekt for deres verdisystem og oppdragelsesnormer (Glaser, 2023, s. 42-43).

Axel Honneth (f. 1949) fokuserer på sosial urettferdighet og menneskets indre emosjoner. Honneths teori, basert på Hegels "kamp om anerkjennelse," får støtte fra flere vitenskaper, inkludert psykologi og sosiologi. Hans bidrag til forståelsen av individets utvikling og samfunnets struktur er betydningsfull, med anerkjennelse som en grunnleggende menneskelig nødvendighet formet gjennom sosiale relasjoner (Heggevoll, 2019, s. 87). Honneths arbeid utforsker hvordan anerkjennelse eller mangel på anerkjennelse påvirker individets selvforståelse og samfunnets dynamikk.

Honneths (2007, s. 233) teori ser på anerkjennelse som et "sosialt lim" som holder samfunnet sammen, og konflikter og sosiale endringer kan oppstå når grupper ikke opplever tilstrekkelig anerkjennelse. Han betrakter konflikter som uttrykk for kampen for anerkjennelse, og sosiale bevegelser kan ses som forsøk på å oppnå anerkjennelse for grupper som historisk sett har blitt marginalisert. Vi mennesker skaper en gjensidig påvirkning gjennom hele livet (Lyså, 2012, s. 68), som kan forme deres danningsprosess. Det motsatte av anerkjennelse er krenkelse, og det påvirker oss dypt (Skoglund & Åmot, 2019, s. 23). Gjennom å analysere samfunnets struktur og individets identitetsutvikling, bidrar Honneths teori til å kaste lys over kompleksiteten i sosiale relasjoner og den viktige rollen anerkjennelse spiller i å forme menneskelig erfaring.

Honneth (2007, s. 41) mente at selvrealisering handlet om å være bevisst på at man realiserer seg selv i relasjoner til andre, og at vi er avhengige av hverandre for å skape et godt rettferdig samfunn. Gjensidig anerkjennelse er en nødvendig komponent i prosessen med å danne personlig identitet (Honneth (2007, s. 47). For å forstå seg selv som et individ med bestemte egenskaper og ferdigheter, må man dermed oppnå anerkjennelse fra andre. Foreldresamarbeid er et gjensidig samspill, hvor foreldre og pedagoger kan utvikle sin selvoppfatning gjennom sosiale relasjoner og interaksjoner. Honneth (2007, s. 233) argumenterer for at "anerkjennelse" omfatter tre former for praktiske holdninger, hver med en primær hensikt om å bekrefte den andre parten. Med andre ord er anerkjennelse både en konkret handling og en mental innstilling, som reflekterer en vilje til å bekrefte den andres verdighet og kvaliteter.

2.3.1 Former for anerkjennelse

Det finnes tre distinkte former for anerkjennelse, hver med betydelig innflytelse på individets selvforståelse og samfunnets harmoni (Honneth, 2007, s. 103). Emosjonell støtte bygger tillit mellom foreldre og personalet, rettferdighet sikrer lik behandling, mens sosial verdsetting skaper et inkluderende miljø. Ved å være bevisst på disse formene for anerkjennelse, kan man styrke samarbeidet, fremme forståelse og bidra til et positivt utviklingsmiljø for barna. Kapittelet vil bli oppdelt i tre: 1) Emosjonell hengivenhet, 2) Rettslig anerkjennelse og 3) Sosial verdsetting.

Den første formen av anerkjennelse, manifesterer seg gjennom *emosjonell hengivenhet* i nære relasjoner som vennskap, kjærlighet og forholdet mellom foreldre og barn (Honneth, 2007, s. 104). I slike relasjoner observeres gjensidig anerkjennelse, der partene er avhengige av hverandre for å tilfredsstille individuelle behov (Honneth, 2007, s. 104). Fravær av kjærlighet kan føre til dyp usikkerhet og identitetsproblemer (Honneth, 2007, s. 107). Det vil si at barn kan få identitetsproblemer, om ikke foreldrene eller de ansatte i barnehagen mestrer å vise barnet kjærlighet. Gjennom kjærlighetsforhold, vennskap og familieforbindelser oppnår individet en form for gjensidig avhengighet, der behov for anerkjennelse og bekreftelse møtes. Dette danner grunnlaget for barnets selvforståelse, identitetsutvikling og karakterdannelse (Skoglund & Åmot, 2019, s. 21). Den gjensidige anerkjennelsen mellom foreldre og barn er en kontinuerlig syklus der begge parter gir og mottar emosjonell støtte. I barnehagens foreldresamarbeid er det et sterkt fokus på gjensidig anerkjennelse, informasjonsdeling og samarbeid om barnets utvikling (Glaser, 2023, s. 14). Dette bidrar til en emosjonell tilknytning og gjensidig støtte mellom foreldre og barnehagepersonalet.

Den andre formen for anerkjennelse handler om *juridisk rettferdighet* og moralsk respekt, hvor individers anerkjennelse oppnås gjennom like rettigheter og lik behandling innenfor samfunnets institusjonelle rammer (Honneth, 2007, s. 119-120). Dette aspektet fokuserer på individets rettigheter og posisjon som et likestilt medlem av samfunnet, og bidrar til individuell selvrespekt (Skoglund & Åmot, 2019, s. 22). Honneth (2007, s. 117) fremhever viktigheten av anerkjennelse innenfor rettssystemet, hvor det handler om å anerkjenne hverandre som moralsk ansvarlige individer, der evnen til å foreta moralske vurderinger er avgjørende. Honneth (2008, s. 128) argumenterer for at menneskets iboende verdi stammer fra dets rasjonelle evne, som gjør oss i stand til å anerkjenne andre menneskers iboende verdighet og rasjonelle evner. Å anerkjenne at hver person er verdifull betyr å behandle dem på en måte som viser respekt og tar hensyn til deres grunnleggende verdi som menneske (Honneth, 2007, s. 128).

Sosial verdsetting, som er den tredje formen av anerkjennelse, og handler om hvordan individer blir anerkjent for sine unike egenskaper, ferdigheter og bidrag til samfunnet. Dette innebærer at samfunnet verdsetter individets rolle og unike bidrag til fellesskapet, inkludert deres kulturelle, politiske og arbeidsmessige engasjement (Honneth, 2007, s. 131). Når en person blir anerkjent og verdsatt for sine spesifikke bidrag, utvikler de ofte en følelse av selvverd og tilhørighet til et solidarisk fellesskap (Skoglund & Åmot, 2019, s. 22). Den gjensidige påvirkningen i sosial verdsetting betyr at samfunnet også påvirkes av individets bidrag og egenskaper. Dette kan skape en atmosfære der mennesket har verdi i seg selv, samt at mangfoldet i individuelle bidrag blir verdsatt, som kan bidra til et mer inkluderende samfunn. Imidlertid kan denne gjensidige påvirkningen også ha negative konsekvenser, for eksempel opprettholdelse av stereotypier og fordommer som kan føre til diskriminering eller marginalisering av foreldre til barn med utagerende atferd i barnehagen (Honneth, 2007, s. 131).

2.4 Kommunikasjon

Alt vi mennesker gjør er kommunikasjon (Lund, 2024, s. 86). I en barnehage vil man kommunisere gjennom å snakke, smile eller nikke til hverandre når man møtes i garderoben. Samtidig består barnehagelivet av foreldremøter og foreldresamtaler. Likevel vil foreldre til barn med spesialpedagogiske behov ofte oppleve hyppigere og flere møter og ofte med flere instanser. Gjennom Bronfenbrenners systemperspektiv (1979, s. 209), vil foreldre og hjem

tilhøre mesoperspektivet, og kommunikasjon mellom de ulike mikrosystemene vil derfor være naturlig del i et systemteoretisk perspektiv. Jeg vil derfor belyse Batesons kommunikasjonsteori som et relevant rammeverk for å forstå og forbedre samarbeidet mellom foreldre og pedagoger når det gjelder barn med utagerende atferd, da den fokuserer på mønstre, kontekst, metakommunikasjon og læring for å fremme forståelse og positiv endring. Til slutt vil jeg belyse ulike relasjoner som kan oppstå mellom foreldre og pedagoger i et samarbeid.

2.4.1 Kommunikasjonsteori

Batesons kommunikasjonsteori legger vekt på forståelsen av ikke-verbale signaler, kontekst og persepsjoner, og dette kan hjelpe pedagoger og foreldre til barn med utagerende atferd å tolke og respondere bedre på barnas behov og utfordringer. Bateson (1972, s. 370) hevdet at kommunikasjon ikke bare består av ord og tale, men omfatter også ikke-verbale signaler, kroppsspråk, tonefall og kontekst. Med andre ord er alt vi gjør en form for kommunikasjon, og det er umulig å ikke kommunisere. Bateson var særlig interessert i hvordan vi tenker og oppfatter verden, snarere enn hva vi tenker og vet (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 88). For å bli mer bevisst på hvordan vi tenker og oppfatter verden, må vi tørre å spørre, samtidig som man bruker åpne spørsmål. Mellom pedagoger og foreldre må man også ha tid til det.

Bateson så på kommunikasjon som en prosess med å sende og motta informasjon, både gjennom verbalt og ikke-verbalt språk (Carson & Birkeland, 2022, s. 114; Jensen & Ulleberg, 2019, s. 85). Målet med kommunikasjon er å dele erfaringer og perspektiver, for å oppnå en felles forståelse, eller i det minste en gjensidig forståelse av hverandres synspunkter. Selv om dette er intensjonen, er det ingen garanti for at informasjonen blir forstått slik det var tenkt. Dette skyldes individets unike perspektiver og tolkningsrammer, som kan påvirke hvordan informasjonen blir oppfattet (Kaufmann og Kaufmann, 2015, s. 395).

Bateson mente at å betrakte samarbeid som sirkulære forklaringer var viktig fordi det reflekterer den komplekse og gjensidige naturen til mellommenneskelige relasjoner (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 114). I stedet for å søke etter enkeltstående årsaker til problemer i samarbeid, bør man forstå hvordan ulike faktorer og handlinger påvirker hverandre gjensidig. Dette åpner opp for en mer helhetlig forståelse av dynamikken i samarbeid og kan bidra til å identifisere mer effektive løsninger.

Figur 2 representerer hvordan en sirkulær kommunikasjon kan arte seg. Dette viser at individene skaper en gjensidig påvirkning gjennom kommunikasjonen. Batesons fokus på mønstre, kontekst og metakommunikasjon gir innsikt som er spesielt relevant i denne konteksten, da i Batesons teori understrekes det viktigheten av å se på kommunikasjon som mønstre av interaksjoner, heller enn isolerte hendelser .

Å inneha ulike kommunikasjonsstrategier, kan bidra til bevisstgjøring av tidligere erfaringers påvirkning av samarbeidet (Lund, 2024, s. 87), noe som kan gjøre samarbeidet lettere. Dobbelt-bind teori handler om situasjoner der en person mottar motstridende meldinger på ulike kommunikasjonsnivåer, noe som kan føre til forvirring og konflikt (Bateson, 2000, s. 206-207). Metakommunikasjon, et konsept introdusert av Bateson, handler om å kommunisere om kommunikasjon. Bateson så på metakommunikasjon som en viktig del av kommunikasjonen, da den lar oss reflektere over og diskutere selve kommunikasjonsprosessen (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 154). Han mente at metakommunikasjon kunne bidra til å skape klarhet, forståelse og bedre samarbeid ved å tillate oss å diskutere våre tanker, intensjoner og forventninger i kommunikasjonssituasjoner. Bateson trodde at å være bevisst på hvordan vi kommuniserer, samt å kunne reflektere over kommunikasjonens dynamikk, kunne bidra til å skape mer effektive og meningsfulle relasjoner.

Figur 2: Sirkulær kommunikasjon.
(Nordli, 2024).

I konteksten av samarbeid mellom foreldre og pedagoger for barn med utagerende atferd, er det viktig å se på hvordan ulike faktorer påvirker hverandre. Implementering av disse kommunikasjonsstrategiene kan bidra til å skape et mer bevisst og reflekterende samarbeid, med tydelig kommunikasjon om forventninger og verdier, praktisering av metakommunikasjon, reflekterende praksis blant personalet, og forståelse av systemiske sammenhenger. Dette perspektivet gjør det mulig å gå tilbake til Batesons grunnleggende tanke, om at relasjoner spiller en avgjørende rolle i kommunikasjonen som oppstår i samarbeidet (Lund, 2024, s. 88).

2.4.2 Relasjoner

Relasjoner og kommunikasjon baserer seg på hverandre, og man kan ikke ha den ene uten en form av den andre (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 40). Hvilke relasjoner man har kan påvirke hvordan man kommuniserer og forstår hverandre. Gode relasjoner er vesentlig i foreldresamarbeidet (Ringereide & Thomassen, 2024, s. 317). Relasjoner vil dermed være essensielt i et samarbeid mellom foreldre og pedagoger. Relasjonen mellom foreldre og pedagoger kan forstås gjennom tre ulike perspektiv, brukerperspektiv, ekspertperspektiv og partnerskapsperspektiv.

Brukerperspektivet handler om hvordan individer kan operere fra et kundeperspektiv (Venninen & Purola, s. 61). Det kan bety at foreldrene er kunder, og at barnehagen blir en tjeneste, hvor pedagogene må etterfølge foreldrenes ønsker. I dette perspektivet vil utfordringen bli at pedagogene kun tar utgangspunkt i foreldrenes ønsker, og de faglige begrunnelsene uteblir. I *ekspertperspektivet* vil individer spille rollen som eksperter på barndom og barns utvikling (Venninen & Purola, 2013, s. 56, 61). Et eksempel kan være om pedagogene opptrer som eksperter på barnet, kan foreldrene føle at den informasjonen de har vedrørende sitt barn, ikke har verdi. Dette perspektivet kan baseres på pedagogenes faglige kompetanse, og risikere at foreldrenes kunnskap om eget barn blir borte. *Partnerskapsperspektivet* innebærer et samarbeid og beskriver forholdet mellom individer som en form for partnerskap (Venninen & Purola, 2013, s. 49, 61). Dette partnerskapet inkluderer toveis lytting, respekt, tillit og dialog. Gjennom partnerskapsperspektivet kan pedagogene dra nytte av foreldrenes kunnskap om sitt eget barn, og foreldre kan dra nytte av pedagogenes ekspertise på barndom og barns utvikling. Disse perspektivene viser kompleksiteten i spillet mellom foreldre og pedagoger i barnehagen og understreker viktigheten av å ha en balansert tilnærming som fremmer et effektivt partnerskap og støtter barnets utvikling på best mulig måte.

2.4.3 Narrativer

Gjennom deling av erfaringer, tanker og opplevelser kan foreldre og barnehagen skape en felles forståelse av situasjonen, som fremmer refleksjon og retter samarbeidet mot et felles mål. Slike narrativer er avgjørende for å forstå og håndtere utagerende atferd hos barn i barnehagen. De gir stemme til barnets opplevelser og behov, og fremmer refleksjon og konstruktivt samarbeid mellom foreldre og barnehagen.

Vi mennesker bruker historier til å skape og formidle mening til hverandre, og man fokuserer på erfaringer man har fra tidligere (Jansen, 2015, s. 19). Narrativene er fortellinger fra menneskets opplevelser, erfaringer, tanker og følelser, som er formet av kulturelle påvirkninger i samfunnet. De er avgjørende for å skape forståelse og sammenheng i tilværelsen (White, 2006, s. 66). Mange av de dominerende historiene som styrer livet vårt har blitt til gjennom opplevelser fra hjemmet, barndommen, skolen eller andre kulturelle eller miljøbaserte situasjoner (Winslade & Monk, 2008, s. 20). Disse opplevelsene vil forme og påvirke tanker, valg og handlinger, som kan oppleves å være begrensende i hverdagen. Om man får høre i barndommen at man er dum eller utagerende, kan disse kategoriene følge med personen videre i livet og påvirke selvfølelsen, som igjen påvirker tanker, valg og handlinger (Winslade & Monk, 2008, s. 21).

Pedagogiske ledere bruker narrativer daglig i møte med foreldre, kollegaer og barn for å dele erfaringer, men også for å reflektere over situasjoner man møter. Narrativer kan derfor være et verktøy for å diskutere utfordrende situasjoner og få innsikt i andres perspektiver. Når man forteller sine historier vil måten man forteller dem på eller hva man velger å fokusere på i fortellingen, påvirke hvordan de vil bli oppfattet av de som lytter til historien (Kragh, 2012, s. 215). Hvordan narrativene blir formidlet, vil derfor påvirke hvordan de som lytter oppfatter meningen i historien. Tynne fortellinger vil ofte ha et problemorientert fokus, da disse fortellingene mangler fylde og et bredere innhold av barnets egenskaper (Kragh, 2012, s. 220). Tykke fortellinger er dypere og mer komplekse narrativer som inneholder en detaljert beskrivelse av en persons livserfaringer, verdier, tro og mot (Kragh, 2012, s. 220). Disse historiene gir et rikere innblikk i en persons liv og perspektiver, og de kan bidra til å utforske og forstå komplekse fenomener i samfunnet. Gjennom reflekterende dialoger kan pedagogene sammen med foreldre utforske historiene bak barnets atferd, og sammen skape en felles forståelse. Disse fortellingene, selv om de setter rammer for vår oppfatning av virkeligheten, er ikke helt urokkelige. De inneholder hull, sprekker og selvmotsettelser, som gjør det mulig å tenke nye tanker og justere kursen. Dermed kan enhver historie betraktes som en slags spøkeshistorie, ettersom det alltid er elementer eller aspekter som forblir skjult eller ufortalt (Steinnes, 2017, s. 49).

2.5 Foreldresamarbeid

Foreldrene er de viktigste informantene til et barn med spesialpedagogiske behov (Mørland, 2023, s. 176). Disse barna har krav på å få hjelp og støtte tidlig. (Barnehageloven, 2005, § 31). Derfor kan foreldresamarbeidet bli betraktet som hjørnesteinen i tilrettelegging for barn med spesialpedagogiske behov, samtidig møter foreldre til disse barna ofte mange instanser og har mange erfaringer i forhold til samarbeid med disse (Mørland, 2023, s. 174). Måten pedagogene tilrettelegger for samarbeidet vil ha en innvirkning på samarbeidet, samtidig som de tidligere erfaringene foreldrene har med seg. Vanlige tilnærminger til foreldresamarbeid kan ofte være utilstrekkelige i forhold til utagerende atferd (Drugli, 2012, s. 34), og det kan være nødvendig med en systematisk og helhetlig tilnærming både hjemme og i barnehagen for å adressere og endre barnets atferd (Drugli, 2012 s. 36).

Fokus i dette kapittelet retter seg derfor mot samarbeidet med foreldre innenfor et spesialpedagogisk perspektiv. Kapittelet vil bli oppdelt i tre: 1) Hva er et samarbeid?, 2) Mål for samarbeidet, 3) Ressursorientert tilnærming til foreldresamarbeid og 3) Problemorientert tilnærming til foreldresamarbeid.

2.5.1 Hva er et samarbeid?

Et samarbeid kan bli definert som et forhold mellom mennesker basert på respekt, tillit, og et likeverdig forhold, som sammen har et felles mål, og som bruker hverandres ressurser, kunnskaper og ferdigheter (Ravn, 1995, s. 204). For å skape et godt samarbeid mellom barnehagen og foreldre, er det vesentlig å skape et trygt, støttende og utviklende miljø, som kan skape tillit. I tråd med Barnehageloven (§42) har barn rett til et positivt psykososialt miljø som fremmer trivsel, utvikling og læring, og et effektivt foreldresamarbeid utgjør fundamentet for å skape slike forhold (Glaser, 2023, s. 95). Foreldre er i dag en mangfoldig gruppe, med mange ulike kulturer, verdier og holdninger. Det vises at foreldre til barn med utagerende atferd, som selv sliter med psykiske vansker eller har lav utdanning, involverer seg mindre i barnehagehverdagen enn andre (Drugli, m.fl. 2013, s. 51). Disse barna kan dermed ha et større behov for hjelp og støtte for å tilpasse seg barnehagehverdagen.

Et vellykket foreldresamarbeid skaper et forutsigbart miljø som direkte påvirker barnas trivsel og utvikling i barnehagen. I tillegg styrker et sterkt foreldresamarbeid barnas tilknytning og følelse av tilhørighet i barnehagen, da de opplever trygghet og identitet i sine hjem og kanalisere denne tryggheten inn i barnehagemiljøet (Glaser, 2023, s. 97). Det gir

også muligheten til å integrere barnas kultur og verdier i barnehagens praksis. Dobbeltsoialiseringen blir tydelig når barnet formes parallelt av både barnehagens og foreldrenes påvirkning (Glaser, 2023, s. 99), noe Bronfenbrenner (1979, s. 182) tar høyde for i systemperspektivet.

I flerkulturelle barnehager er kompetanse avgjørende for kvaliteten på samarbeidet mellom fagpersoner og foreldre, da potensielt store forskjellene i verdier kan skape mer utfordrende samarbeidsforhold (Glaser, 2023, s. 82). Det vil si at pedagogen må være inkluderende og ikke-dømmende i møte med foreldrene. Dette kan gjøre at foreldrene føler seg sett, hørt og verdsatt, og kan bli sett på som en ressurs i arbeidet rundt barnet (Honneth, 2007, s. 131). Enkelte foreldre kan bli sårbare når deres barns utfordringer blir tatt opp og kan gå i forsvar (Drugli, 2023, s. 154). Når barna har utagerende atferd, kan foreldrene føle på bekymringer og dårlig samvittighet, noe barna fort kan påvirke barna (Mørland, 2023, s. 172). Samtaleferdigheter vil da være relevante, der de mestrer å lese den andre personen (Glaser, 2023, s. 126).

Enkelte ganger kan pedagogenes og foreldrenes definisjoner av barnet være ulike, og man ikke alltid har barnas behov i fokus (Drugli, 2023, s. 156). Om foreldrene ikke opplever de samme utfordringene hjemme, kan det være ekstra vanskelig å få foreldrene til å få tillit til barnehagen. Et godt foreldresamarbeid tåler også at man kan være uenig (Drugli & Nordahl, 2021, s. 31). Man må derfor være bevisst på at man noen ganger trenger å være uenig for å se flere perspektiver av hele bildet. Om man som pedagogisk leder mestrer å ikke bli stresset av uenigheten, kan man heller bruke den til å utforske og nyansere situasjonen. Foreldresamarbeid som bidrar positivt til foreldrenes omsorg for barna, kan utjevne sosiale forskjeller (Sheridan mfl., 2010, s. 128-129). Samtidig kan foreldresamarbeidet være preget av en asymmetrisk maktrelasjon mellom pedagogen og foreldrene (Drugli, 2023, s. 152). For at foreldresamarbeidet skal bidra til at foreldrene utvikler sin omsorgskompetanse i møte med sine barn, kreves det at foreldrene blir ansett som partnere og ikke passive mottakere (Drugli & Nordahl, 2021, s. 23).

Begrepene ressursorientert og problemorientert tilnærming knyttes ofte til mangfold, med fokus på dimensjoner som etnisitet, religion og språk (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 61). Mangfold strekker seg langt utover disse aspektene og kan også omhandle hvordan man møter hverandre i foreldresamarbeidet, basert på kultur, ulikhet og normer. Hva som oppfattes som normalt konstrueres i samfunnet (Kassah & Kassah, 2021, s. 41). I dagens

samfunn, der mennesker flytter hyppigere og vi stadig eksponeres for ulike kulturer gjennom medier, blir verden stadig mindre, og det som ikke ble oppfattet som “normalt” for noen år tilbake, kan oppfattes som “normalt” i dag. Dette fører til en økende diversitet av kulturer, verdier og normer, selv i små lokalsamfunn. En forståelse av problemorientert og ressursorientert tilnærming til mangfold, kan derfor være relevant for å adressere og inkludere alle kulturer, verdier, holdninger og normer som foreldre har, uavhengig av etnisitet, religion og språk.

2.5.2 Ressursorientert tilnærming til samarbeid

I kommunikasjonen med foreldre til barn med spesialpedagogiske behov, er det vesentlig å se foreldrene som en ressurs (Dalen & Tangen, 2012, s. 236). Samtidig vil en ressursorientert tilnærming gi et verdifullt perspektiv på hvordan man kan løse utfordringer og oppnå utvikling ved å fokusere på det barnet allerede mestrer, hvor man anerkjenner individuelle behov (Gjerva, Andersen & Blekka, 2012, s. 61-62). På denne måten kan man fokusere på å identifisere og utnytte eksisterende ressurser, styrker og muligheter, i stedet for å fokusere på begrensninger og problemer. Samtidig at man har en ikke-dømmende innstilling til foreldrene, og er sensitiv og tolerant i møte med dem (Glaser, 2023, s. 127). Når man ønsker å ta opp barns utfordringer med foreldrene, er det derfor lurt å bruke konkrete beskrivelser av barnets utfordringer, slik at man ikke risikerer å definere barnet (Drugli & Nordahl, 2021, s. 71). Dette kan bidra til å skape et mer effektivt og bærekraftig resultat, samtidig som det fremmer samarbeid, empowerment og positiv utvikling (Glaser, 2023, s. 95).

Å få til en god kommunikasjon mellom to parter kan være utfordrende. Det krever at man aktivt lytter til hverandre (Eide & Eide, 2017, s. 16-17), som omhandler å opprette en god kontakt, gi bekræftende nikk eller svar og speile hverandres følelser, slik at parten vet at man følger med. I foreldresamarbeid, vil foreldrene ha behov for å bli lyttet til, og når de opplever at det de har å komme med har betydning, vil de få en opplevelse av å bli forstått og anerkjent (Eide & Eide, 2017, s.118-119). Som Honneth (i Skoglund & Åmot, 2019, s. 22) også understøtter. Samtidig vil også den nonverbale kommunikasjonen som mimikk, stemmeleie, kroppsholdning, ansiktsuttrykk og blick påvirke kommunikasjonen (Eide & Eide, 2017, s.136; Bateson, 1972, s. 370).

Relasjonskompetanse omhandler en sosial forbindelse mellom deg selv og et annet menneske, hvor man evner å etablere, opprettholde og utvikle gode og konstruktive relasjoner

med andre (Sollesnes, 2018, s. 68). Det handler om å være bevisst på egne følelser, behov og reaksjoner, samtidig som man er sensitiv overfor andres følelser og perspektiver. Relasjonskompetanse innebærer også evnen til å kommunisere effektivt, løse konflikter på en konstruktiv måte, vise empati og forståelse, og bygge tillit og respekt i samspillet med andre. Pedagogene kan inneha en profesjonell relasjonskompetanse som dreier seg om å kunne bygge og opprettholde gode forhold gjennom effektiv kommunikasjon, empati, samarbeid og konflikthåndtering (Sollesnes, 2018, s. 73).

Barnehagene i dag er preget av mangfold og variasjon, og familiene har ulike tradisjoner, livssyn og verdier, og det forutsetter at personalet i barnehagen viser hensyn, respekt og forståelse for foreldrenes forskjeller for å få til et godt foreldresamarbeid (Glaser, 2023, s. 19). I foreldresamarbeid i barnehagen kan en ressursorientert tilnærming bidra til å styrke samarbeidet mellom foreldre og barnehagepersonell. Først og fremst anerkjenner denne tilnærmingen foreldrenes kompetanse og ressurser. I stedet for bare å betrakte foreldre som mottakere av informasjon, inkluderer den deres verdifulle kunnskap om sine barns behov og interesser (Honneth, 2007, s. 131). I tillegg involverer tilnærmingen at foreldre får medvirke i beslutningsprosesser som angår barnas opplevelse i barnehagen. Dette kan inkludere valg av temaer for prosjekter eller arrangementer, og evaluering av barnehagens program. Barnehagen kan også støtte foreldre-empowerment ved å tilby ressurser og veiledning om barns utvikling og kommunikasjonsteknikker (Glaser, 2023, s. 42). Til slutt, vil en ressursorientert tilnærming feire mangfoldet blant alle familiene i barnehagen. Dette kan omfatte inkludering av kulturelle tradisjoner i barnehagens aktiviteter, og etablering av et inkluderende miljø der alle føler seg verdsatt og respektert. Gjennom å implementere disse prinsippene kan foreldresamarbeidet i barnehagen bli mer effektivt og meningsfullt for alle involverte parter.

Et vellykket foreldresamarbeid skaper et forutsigbart miljø som trygger foreldrene, og i tillegg styrker barnas tilknytning og følelse av tilhørighet i barnehagen. Barna kan da oppleve trygghet og identitet i sine hjem og kanalisere denne tryggheten inn i barnehagemiljøet (Glaser, 2023, s. 97). Det gir da muligheten til å integrere foreldrenes kultur og verdi i barnehagens praksis. Videre kan barnehagen være et koblingspunkt til andre instanser ved behov, noe som kan lette byrden for enkelte foreldre. Likevel kan ikke barnehagen iverksette spesialpedagogiske tiltak, uten foreldrenes samtykke. Dette understreker viktigheten av et aktivt foreldresamarbeid for å utarbeide en sakkyndig uttalelse og fatte vedtak om spesialpedagogisk tilrettelegging (Glaser, 2023, s. 78).

Dialogisk foreldresamarbeid

Dialogisk foreldresamarbeid er en tilnærming til samarbeid mellom foreldre og barnehagepersonell som vektlegger gjensidig respekt, åpenhet og deltakelse (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022). I denne tilnærmingen betraktes foreldre som aktive partnere i sine barns utdanning og utvikling, og deres synspunkter, erfaringer og kunnskap verdsettes og tas hensyn til. I et foreldresamarbeid er det vesentlig at foreldrene føler seg forstått og anerkjent (Eide & Eide, 2017, s. 118-119). Den dialogiske tilnærmingen innebærer kontinuerlig kommunikasjon og samarbeid mellom foreldre og barnehagepersonell for å støtte barnets trivsel, læring og utvikling. Det legges vekt på å skape et felles mål og felles forståelse av barnets behov og interesser, samt å utforske ulike tilnærminger og strategier for å støtte barnets frem. Når det er betydelige forskjeller mellom foreldrenes og barnehagens verdier, holdninger og normer, kan det være vanskeligere å oppnå enighet (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 121). Om de ansatte har en innstilling til at foreldrene har gode meninger og tanker, og at disse har verdi, samtidig som at de ansatte bidrar med sin faglige kompetanse, vil man kunne oppnå et partnerskap (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 122). Ved å bygge opp et samarbeid basert på likeverd, inkludering og medvirkning, kan foreldrene ha større mulighet til å dele sine synspunkter. Foreldre til barn med spesialpedagogiske behov, har ofte mange tidligere erfaringer med samarbeid med flere instanser (Mørland, 2023, s. 174). Derfor vil det være viktig å støtte foreldrene der de er, og ta foreldrenes bekymringer på alvor. I et samarbeid.

Ofte kan foreldrene være bekymret eller føle seg maktesløse når barnet deres har utfordringer (Drugli, 2012, s. 34). Ved å benytte seg av ulike modeller for samarbeid, kan man legge til rette for et samarbeid mellom barnehage og hjem, hvor både foreldrene og de ansatte involveres i beslutningsprosessen og implementeringen av endringer i barnehagepraksisen. En mulig tilnærming kan være at barnehagen legger tilrette for at foreldrene får muligheten til å uttrykke ønsker, tanker eller spørsmål knyttet til praksisen i barnehagen (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 70). Dette gir personalet innsikt i barnets behov og foreldrenes bekymringer, samtidig som foreldrene føler seg sett, hørt og deltakende i en meningsdannende prosess. Det viktigste i et samarbeid er at det fører til barnets beste (Drugli, m.fl. 2013, s. 145). Ved at foreldrene og barnehagen sammen setter seg ned og snakker om barnets behov og foreldrene får muligheten til å dele sin kunnskap om barnet, vil pedagogene bli bedre kjent med barnets og dets behov. Etter at pedagogene får informasjon fra foreldrene, kan de vurdere dette opp i mot fagkompetanse, og komme med handlingsalternativer som kan

gagne barnet (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 75). Dette kan skape en anerkjennelse av foreldrenes bidrag i barnehagens praksis (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 77). Samtidig kan de ansatte ta initiativ og be om foreldrenes synspunkt i konkrete situasjoner (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 79). Begge metodene utfyller hverandre og gir et godt fundament for foreldresamarbeidet.

2.5.3 Problemorientert tilnærming til samarbeid

I oppfatningen av mennesker, spesielt når det gjelder foreldre til barn med utagerende atferd, er det viktig å være oppmerksom på hvordan barn og foreldrene blir definert og kategorisert, samt at forskjellige kulturer kan ha ulike oppfatninger.

Problemorientert tilnærming til samarbeid er vesentlig for oppgaven for å utforske hvordan det kan påvirke foreldresamarbeidet, og innsikt i hvordan barnehagen kan arbeide mot en mer inkluderende og mangfoldig praksis. Ofte vil man være preget av en oppfatning om at forskjeller i språk, kultur, verdier og etnisitet utgjør et problem som må løses (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 63). Når pedagogene har en problemorientert tilnærming til samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd, kan dette føre til flere utfordringer og konsekvenser som påvirker samarbeidet negativt. Denne tilnærmingen kan føre til at barnehagen og samfunnet forsøker å tvinge barn og foreldre til å tilpasse seg en dominant kultur eller norm, i stedet for å verdsette og tilpasse seg mangfoldet som eksisterer (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 65). Dette kan gjelde rutiner, atferd, handlinger, holdninger eller medvirkning. Om pedagogene fokuserer kun på den negative atferden til barnet, kan foreldrene oppleve at hun ikke ser hele barnet (Drugli, 2023, s. 162), noe som kan skape motstand til samarbeid.

Det er samfunnet som gjør et individ funksjonshemmet, ikke individet i seg selv (Kassah & Kassah, 2021, s. 38). Det vil si at måten mennesker behandler, forstår eller tilrettelegger for hverandre, vil påvirke i hvilken grad vi vil fungere i samfunnet. Om barnehagen mener at et barn har et problem, er det en stor sjanse for at barnet kan bli stigmatisert (Hausstätter, 2021, s. 58).

Teorien om “Othering” er en negativt orientert teori, som forklarer hvordan noen mennesker eller grupper blir ansett som annerledes eller unormale, basert på kulturelle normer, og hvordan dette kan påvirke maktstrukturer i samfunnet (Svendby, 2019, s. 70). Det betyr at

alle mennesker blir definert ut ifra gjeldende kultur i barnehagen. Vi gir også mennesker som skiller seg ut fra normen ulike kategorier basert på atferd, følelser, erfaringer, handlinger (Hacking, 1995, s. 352). Om et barn har utagerende atferd, kan barnet bli kategorisert som "utagerende". Dette kan da bli en egenskap ved barnet, i stedet for et symptom. Hva som oppleves som normalt eller unormalt for hvert enkelt menneske, vil defineres ut ifra ens tidligere erfaringer, og normer som blir verdsatt i kulturen. Man ser på seg selv og den atferden, holdningene og verdiene man er kjent med, som normalt i kulturen, og vil bli definert som "self", mens de menneskene som skiller seg ut, blir definert som "other" (Svendby, 2019, s. 70). Vi vil derfor gjennom våre erfaringer og følelser, kategorisere andres atferd, handlinger, kultur, kjønn, etnisitet, utdanning, religion og alder, og behandle mennesker ulikt, basert på om de er definert som "self" eller "other". De menneskene som blir definert som "self" vil bli inkludert i samfunnet, mens de som blir definert som "other" kan risikere å bli marginalisert og ekskludert fra samfunnet.

Kategorier utgjør dermed en del av vår kunnskap om mennesker, og bidrar til felles forståelse (Hacking, 1995, s. 353-354). En felles forståelse kan skape et samhold, en forståelse for utfordringer og hvilke tiltak som trengs. Samtidig kan et for stort fokus på utfordringene definere individet. På den måten kan foreldre til barn som blir kategorisert som "utagerende", ifølge Hacking bli oppfattet som unormale, og derfor bli isolert i en sosial sammenheng. Da har ikke foreldre lik mulighet til å medvirke i barnehagen, som andre foreldre. Meningsinnholdet i kategorier påvirker hvordan vi oppfatter enkeltpersoner innenfor dem (Hacking, 1995, s. 368). Hvilken mening som ligger i den enkelte kategorien er kulturavhengig, og vil dermed påvirke både foreldrenes oppfatning av barnehagen, og pedagogenes oppfatning og samhandling med foreldre til barn som viser utagerende atferd. Ved å bruke begreper og kategorier til å beskrive barna eller deres atferd til foreldrene, kan det oppstå avstand og motstand i samarbeidet (Vogt, 2016, s. 327). Om foreldrene forstår kategorien eller begrepene på en annen måte enn barnehagen, kan det fort oppstå uenigheter eller misforståelser. Samtidig vil kategorier bidra til å

Problemmorientert tilnærming kan skyldes manglende kompetanse og fordommer hos barnehagepersonell (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 63). Dette kan føre til at man tar for gitt at kulturell og språklig homogenitet er det ideelle, og dermed mangler evnen eller viljen til å tilpasse seg og inkludere ulike kulturelle, språklige og etniske bakgrunner.

2.6 Veiledning

Veiledning er viktig i foreldresamarbeidet for barn med utagerende atferd i barnehagen, da det bidrar til å styrke foreldrenes kompetanse, utvide perspektivene til de ansatte og fremme barnets utvikling. I et spesialpedagogisk perspektiv kan veiledning føre til empowerment, altså “hjelp til selvhjelp” (Dalen & Tangen, 2012, s. 224). Pedagogiske ledere har ikke i utgangspunktet spesifikk læringskompetanse innen veiledning (Studiekatalog, 2024). Samtidig har foreldrene rett på tilbud om støtte og veiledning (Barnehageloven, 2005, § 31). Begrepet veiledning betyr å lede andre på riktig vei, derfor kan man heller se på dette som et samarbeid, der begge parter utvikler seg sammen (Andersen, 1999, s. 151). Når foreldrene har tillit til barnehagen, er de mer mottakelige for å søke og akseptere hjelp og veiledning (Glaser, 2023, s. 103). Samtidig kan veiledning til de ansatte i barnehagen bidra til en refleksiv prosess, hvor de ansatte blir mer bevisste på sine egne holdninger og handlinger.

Veiledning er en dialogisk prosess, hvor målet er at man skal løse utfordringer, utvikle ferdigheter og oppnå personlig vekst ved hjelp av støtte, råd og veiledning som skaper refleksjoner og bevisstgjøring (Vevatne, 2023, s. 117). Gjennom å tilby en trygg og støttende atmosfære kan veilederen hjelpe den som blir veiledet til å utforske ulike perspektiver, reflektere over sine handlinger og ta informerte beslutninger som fører til ønskede resultater. Ved at man møter anerkjennelse, får man muligheten til å vokse og utvikle seg som menneske (Vevatne, 2023, s. 126; Honneth, 2007, s. 47). Dette kan skape trygghet og identitetsutvikling hos foreldre.

Pedagoger og foreldre kan ikke alltid være sikre på hva den andre parten tenker eller føler. Derfor kan det være klokt å innta en ikke-vitende posisjon som tilnærming. Ikke-vitende posisjon er en tilnærming som handler om å innse og akseptere ens egen begrensede kunnskap og erfaring i en gitt situasjon (Anderson, 1995, s. 34). Det innebærer å være åpen, ydmyk og nysgjerrig, og være villig til å lære og utforske uten å ta for gitt at man allerede har svarene. I praksis betyr dette å være bevisst på ens egne fordommer, antakelser og begrensninger, og å være åpen for nye perspektiver, ideer og innsikt. I ikke-vitende posisjon er man villig til å lytte, observere og lære fra andre uten å dømme eller forhåndsbestemme (Anderson, 1995, s. 35). Man anerkjenner at det finnes flere måter å forstå og håndtere situasjoner på, og at ens egne erfaringer og perspektiver ikke nødvendigvis er universelt gyldige. Denne tilnærmingen fremmer empati, respekt og åpenhet i kommunikasjon og

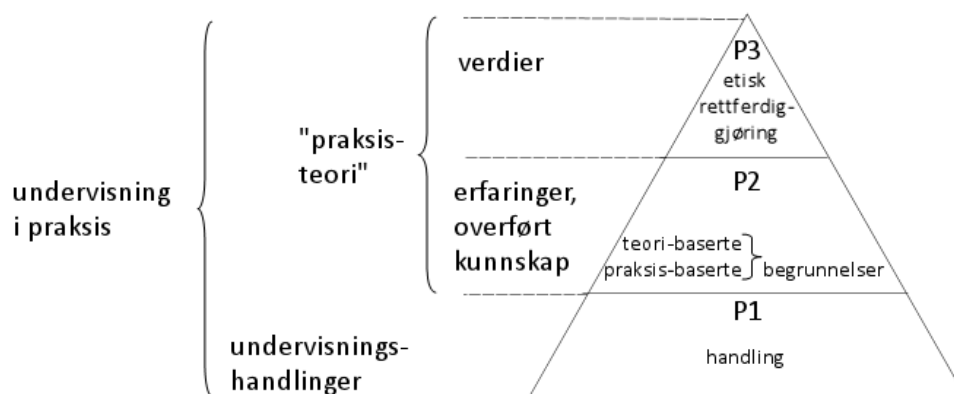
samarbeid, og kan bidra til å skape et mer inkluderende og effektivt miljø for læring, utforskning og problemløsning.

Veiledning har som mål å “bidra til oppdagelse, økt refleksjon og bevissthet rundt de relasjonene og konteksten de befinner seg i, og hvordan påvirker veisøkerens valg. Veiledning skal føre til økt mestringfølelse” (Carson & Birkeland, 2022, s. 56-57). . Samtidig vil en veiledning være dynamisk og samtalen vil naturlig gå frem og tilbake mellom veisøker og veileder. Ulike modeller kan ha ulikt fokus, så ved å bruke ulike tilnærminger kan man se flere perspektiver og bli mer bevisst over seg selv og sine egne tanker, følelser og handlinger. Likevel kan man ikke påtvinge endring på hverandre, endring skjer innenfra (Andersen, 1999, s. 161). Pedagogene kan derfor ikke tvinge foreldrene til å endre seg, eller ta et annet perspektiv, men heller jobbe sammen for å bli mer bevisste. Målet med veiledning er å bli bevisst at sine handlinger er i tråd med deres verdier (Lauvås, Lycke & Handal, 2016, s. 85).

Bjerkholt (2017, s. 67), snakker om ad-hoc-samtaler, som uformelle, lærende dialoger. Disse samtalene er veiledning eller råd som kan oppstå i uformelle settinger. I barnehagen er det ofte behov for å håndtere øyeblikkelige situasjoner som angår barn med når det gjelder utagerende atferd. I slike tilfeller spiller ad hoc-samtaler en avgjørende rolle i samarbeidet mellom foreldre og barnehagen for å sikre barnets trivsel og utvikling. Ad hoc-samtaler er spontane samtaler som oppstår utenom planlagte møter eller avtaler (Bjerkholt, 2017, s. 67). For barn med utagerende atferd, kan disse samtalene være avgjørende for å håndtere utfordrende situasjoner i sanntid. Når foreldrene opplever utfordringer i hente- eller leveringssituasjon, kan det være vanskelig å vente til en avtalt veiledning. Derfor kan det være aktuelt at pedagogene er tilgjengelige for å gi råd til foreldrene. Ved å være tilgjengelige for ad hoc-samtaler viser barnehagen sitt engasjement for å møte barnets individuelle behov og sikre at foreldrene føler seg støttet og involvert i deres barns barnehageopplevelse. Dette bidrar til å bygge tillit og trygghet hos foreldrene og legger grunnlaget for et positivt og inkluderende samarbeidsmiljø.

2.6.1 Narrativer i veiledning

I alle veiledninger, uansett form, baseres det på narrativer, altså menneskets opplevelser, tanker, handlinger og følelser (Bjerga, 2023, s. 77; Lauvås, Lycke & Handal, 2016, s. 87).

Figur 3: Praksistrekanten. (Kilde: Lauvås & Handal, 2014).

Praksistrekanten (fig. 3) består av våre handlinger, begrunnelser for disse handlingene og verdiene vi har i grunn (Lauvås, Lycke & Handal, 2016, s. 87). Prinsippene i narrativ veiledning vektlegger utforskning av historier, eksternalisere problemer, finne alternative perspektiver, forstå sosiale kontekster, og skape meningsfulle fortellinger i samarbeid (White, 2006, s. 67). Gjennom narrativer får man et strukturerende rammeverk som muliggjør utforskning av ens historier og erfaringer, som bidrar til å reflektere over handlingene og begrunne disse (Lauvås, Lycke & Handal, 2016, s. 87). Dette kan åpne opp for å tenke selvstendig og utfordre sine egne perspektiver og fordommer (Solberg & Fjørtoft, 2012, s. 154). Praktisk yrkest teori handler om den praktiske kunnskapen man har i et yrkesfelt (Lauvås, Lycke & Handal, 2016, s. 86). Det kan bety at foreldre kan ha mindre kompetanse på barn med utagerende atferd enn pedagoger, samtidig kan foreldre ha mer kompetanse rundt sitt eget barn som individ. Ved at foreldre og pedagoger sammen deler denne kunnskapen, vil man skape et mer helhetlig bilde av barnet. Denne bevisstheten kan bidra til at både foreldre og pedagoger sammen kan reflektere over sine holdninger og verdier, og hvordan disse påvirker deres handlinger.

Anerkjennelse er knyttet til relasjonen mellom mennesker (Vevatne, 2023, s. 117; Honneth, 2007, s. 41; Heggevoll, 2019, s. 87), og i narrativ veiledning er det vesentlig at veilederen og deltakeren har en god relasjon til hverandre, samt at veilederen lytter og er oppmerksom (Winslade & Monk, 2008, s. 23-24). Det er deltakeren som skal fortelle sin historie, og veilederen som skal lytte, samtidig bidra med sine tanker, som kan skape refleksjon og utvikle perspektivene. Ved å bruke narrativer står man også i en bedre posisjon til å legge merke til utfordringene som ligger i historiene (Winslade & Monk, 2008, s. 54). Vi mennesker tar valg og handler på refleks og er ofte ubevisst over dette (Lauvås, Lycke &

Handal, 2016, s. 85). Den narrative tilnærmingen utfyller også det faktum at en historie alltid representerer en subjektiv forståelse. Ved å bruke narrativer kan man reflektere over valgene og handlingene man tar i disse situasjonene, og etterhvert kan partene bli mer bevisst over sine handlinger.

Samtidig kan man ved å bruke narrativer, skape et skille mellom individet og problemet, som kan gjøre at individet føler seg mindre skyldig (Winslade & Monk, 2008, s. 26). På denne måten kan man snakke om selve problemet og ikke hvem som er problemet. Om et barn har utfordrende atferd, kan man snakke om atferden, hvorfor den er utfordrende og årsakene til denne atferden, og ikke at barnet selv er utfordrende. Man må også huske på at når vi forteller historier om våre liv og opplevelser, bringer vi alltid med oss “spøkelsener fra fortiden”, som erfaringer, følelser, og kulturelle påvirkninger som hjemsøker våre narrativer (Steinnes, 2017, s. 30). Narrativ veiledning handler om å anerkjenne disse spøkelsene og utforske hvordan de påvirker våre livshistorier. Det handler om å åpne opp for nye fortellinger som kan gi mening og retning til våre liv, samtidig som vi tar hensyn til de usynlige kreftene som former våre historier. Veilederen skal erkjenne mangfoldet av historier og oppfordre til en åpen dialog.

2.6.2 Veiledning som systemisk tenkning

Veiledning som systemisk tenkning er bygget på Batesons kommunikasjonsteori, og fokuserer på relasjoner og gjensidighetsprinsippet mellom partene (Carson & Birkeland, 2022, s. 112). Systemisk veiledning kan derfor være en gylden metode i foreldresamarbeidet, fordi den gir en helhetlig tilnærming til å forstå og håndtere barns utagerende atferd i barnehagen. Metoden baserer seg på en jevn maktfordeling, der partene utfyller hverandre, og at deres bidrag har lik verdi. I et slikt partnerskap (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 122), kan pedagogen dele sin barnehagefaglige kompetanse, mens foreldrene kan dele kompetansen om sitt barn. Når man skal finne årsaken til barnets utfordringer, er det viktig at man har en helhetlig forståelse for barnets vansker (Drugli, 2012, s. 37). Ved å se på barnets atferd i sammenheng med familiedynamikk, skolemiljø og samfunnsfaktorer, kan systemisk veiledning bidra til å identifisere underliggende årsaker og utvikle mer effektive løsninger.

Systemisk veiledning er en tilnærming som fokuserer på at mennesket skal være deltakende, legger vekt på relasjoner og ser på helheten (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 79). På den måten kan man se på menneskelige problemer og utfordringer innenfor rammen av de større

systemene de er en del av, for eksempel familie, skole, og samfunn. Systemisk grunnforståelse vektlegger å forstå hvordan disse systemene påvirker individets atferd og opplevelser, samt hvordan individet påvirker systemene. Disse systemene går Bronfenbrenner (1979) nøye gjennom, som vi kan se i figur 1. Når man bruker konkrete strategier og verktøy i foreldresamarbeidet, kan man lettere identifisere utfordringer og ressurser (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 122). Systemisk veiledning involverer ofte å identifisere mønstre og samspill mellom ulike faktorer i disse systemene, for å hjelpe enkeltpersoner eller grupper med å finne løsninger på deres utfordringer. Metoden fremmer åpen kommunikasjon, samarbeid og refleksjon mellom pedagoger og foreldre.

Veiledningen tar i bruk sirkulære spørsmål, som kan sees i sammenheng med sirkulær kommunikasjon (fig. 2), som et verktøy for å skape økt innsikt hos pedagogene angående behovene for veiledning blant foreldrene (Carson & Birkeland, 2022, s. 126). Det kan være spørsmål som utforsker forskjeller i reaksjon, relasjon og motiver, bevissthet rundt gjensidig påvirkning, spørsmål som skaper bevissthet om hvordan barnet påvirkes av samarbeidet mellom foreldre og barnehagen og fremtidsspørsmål (Carson & Birkeland, 2022, s. 127-128). Ved å bruke denne type spørsmål, vil man skape refleksjon og et utvidet perspektiv på situasjonen. Dette kan gi foreldrene og pedagogene mer bevissthet på gjentatte mønstre i kommunikasjonen og samspillet mellom barnet, familien og barnehagen. Dette innebærer en grundig analyse av hvordan ulike faktorer som stress, rutiner og forventninger påvirker barnets atferd. En dypere forståelse av familiens dynamikk, herunder roller, kommunikasjonsmønstre og verdier, gjør det mulig å identifisere både ressurser og utfordringer som kan ha innvirkning på barnets atferd.

Prinsippene i systemisk veiledning legger til rette for utforskning av ulike perspektiver og tolkninger av barnets atferd, og bidrar til å identifisere felles mål og strategier for å støtte barnet. Denne metoden vektlegger støtte til hele familiesystemet, ikke kun individet med utagerende atferd. Dette innebærer å tilby ressurser, veiledning og støtte til familien for å styrke deres evne til å håndtere utfordringer og fremme barnets trivsel og utvikling. Ved å etablere regelmessige møter, dele informasjon og bekymringer, samt samarbeide om utvikling av løsninger, skapes et miljø som fremmer åpen kommunikasjon og samarbeid mellom pedagoger og foreldre. Dette kan bidra til å utvikle en felles forståelse av barnets behov og utfordringer.

3. Vitenskapsteoretisk ståsted

I dette kapitlet skal jeg presentere mitt valg av vitenskapsteoretiske posisjoner og hvordan de kan påvirke eller brukes til å belyse problemstillingen. Man kan bruke ulike vitenskapsteorier for å belyse ulik kunnskap. Denne oppgaven har som formål å undersøke hvordan pedagogiske ledere i barnehagen samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd i en spesialpedagogisk kontekst. En kvalitativ oppgave vektlegger forståelsen snarere enn forklaringen av et fenomen (Tjora, 2021, s.27). Kvalitative metoder som semistrukturerte intervju, egner seg godt til å forske på pedagogiske lederes tilnærming til samarbeid med foreldre, samt identifisere suksessfaktorer og utfordringer knyttet til dette samarbeidet.

De valgte vitenskapsteoretiske posisjonene som best støtter oppgavens forskning er fenomenologi og hermeneutikk, og de brukes ofte sammen (Dalland, 2017, s. 45). Fenomenologi handler om å utforske og beskrive menneskelige opplevelser og tolkninger av verden. Det er vesentlig i min oppgave da det lar meg gå i dybden på informantenes subjektive opplevelser og perspektiver. Hermeneutikk handler om tolkning og forståelse av tekster og fenomener (Kleven & Hjordemaal, 2018, s. 187). Dette er vesentlig i oppgaven fordi det gir verktøy til å tolke informantenes perspektiver og erfaringer. Ved å bruke hermeneutikk kan jeg oppnå en dypere forståelse av informantenes meninger, holdninger og opplevelser. Samtidig hjelper det meg som forsker med å være bevisst på min egen forforståelse og tolkningsrammer, noe som er avgjørende for å oppnå en objektiv analyse av transkripsjonene, og bidra til forståelsen av foreldresamarbeidet i barnehagen.

Opgaven vil først forklare fenomenologi og deretter hermeneutikk. Jeg vil også reflektere rundt hvordan disse vitenskapelige posisjonene kan brukes til å belyse problemstillingen i denne oppgaven.

3.1 Fenomenologi

Fenomenologi er basert på individuelle sanseerfaringer, der sanser, tanker, erfaringer, fordommer, perspektiver og fortolkninger er aktuelle (Jakobsen, 2021, s. 109; Thagaard, 2018, s. 36; Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 99). Husserl er den mest sentrale filosofen i fenomenologien og mener at vår subjektive bevissthet er fylt med meninger, verdier, oppfatninger og tanker om hvordan livet skal være, og at dette påvirker tolkningen av verden (Jakobsen, 2021, s. 110). Samtidig mener Schütz at den kunnskapen vi har ikke er subjektiv,

da den blir formet av samfunnets regler, verdier og tradisjoner (Jakobsen, 2021, s. 113). Dette kan forstås at vår kunnskap både er sosialt konstruert, samtidig som at våre meninger, verdier og holdninger er med å tolker de inntrykkene som oppstår. Fenomenologi baserer seg på å forstå andre mennesker og deres forståelse av fenomener (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45; Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 99). Intensjonen min med denne forskningen var å få et innblikk i pedagogenes oppfatning, opplevelse og tilnærming til foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd i barnehagen.

Fenomenologi tar utgangspunkt i menneskenes subjektive opplevelser av verden, og at virkeligheten er slik den oppleves av individet (Thagaard, 2018, s. 36; Jakobsen, 2021, s. 109). Med andre ord, den legger vekt på hvordan mennesker opplever og tolker verden rundt seg, og anerkjenner at disse opplevelsene og tolkningene kan variere fra person til person. Det vil si at hva som defineres som en sannhet, vil være subjektiv, og vil nødvendigvis ikke gjelde alle mennesker i verden. Fenomenologien søker å forstå den subjektive opplevelsen av virkeligheten uten å legge til eksterne antagelser eller teorier om hva virkeligheten "egentlig" er (Jakobsen, 2021, s. 109; Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 107). Den vektlegger dermed den individuelle bevisstheten og den subjektive opplevelsen av verden. Fenomenologi fremstår derfor som en passende tilnærming for å undersøke pedagogiske leders opplevelser av foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd, da den muliggjør en dypere forståelse av deres opplevelser. Ved å anvende denne tilnærmingen vil jeg som forsker være bevisst på å forstå de pedagogiske ledernes perspektiver, meninger og forståelser, samt den konteksten disse opplevelsene forekommer i.

3.2 Hermeneutikk

Hermeneutikk, er et begrep som stammer fra det greske ordet "hermeneus" og betyr tolkning (Kleven & Hjordemaal, 2018, s. 187), og som utforsker forståelse på et dypere nivå enn det som først møter øyet (Thagaard, 2018, s. 37). Gadamer og Habermas er to sentrale tenkere innen hermeneutikk, og de bringer ulike perspektiver til forståelsen av fenomener og forforståelse. Gadamer vektlegger betydningen av tidligere erfaringer og behovet for nøytralitet i tolkningsprosessen (Kleven & Hjordemaal, 2018, s. 189-190), mens Habermas utfordrer ideen om fullstendig nøytralitet og hevder at våre verdier aktivt påvirker vår forforståelse (Kleven & Hjordemaal, 2018, s. 194). Som forsker vil man derfor alltid være påvirket av sine egne forforståelser når man møter informantene. Selv om man streber etter

nøytralitet i forhold til funnene, må man også være bevisst på at det er umulig å unngå å påvirke tolkningen i en viss grad.

Informantenes historier kan deles opp i tynne og tykke beskrivelser (Geertz, 1973, s. 26). Hvor tynne beskrivelser kun refererer til det som blir observert, mens tykke beskrivelser inkluderer tanker, refleksjoner og meninger som informantene gjør seg. Hermeneutikk understreker viktigheten av å tolke uttrykk og handlinger i lys av deres kontekst (Kleven & Hjordemaal, 2018, s. 192; Thagaard, 2018, s. 37). Dette betyr at forståelsen av noe ikke kan skilles fra den situasjonen det oppstår i, og at informantenes fokus i situasjonen vil påvirke deres uttrykk og formidling, samt forskerens egen erfaring kan påvirke tolkningen av informasjonen som samles inn. Konteksten er dermed avgjørende for tolkningen av fenomener og handlinger, som innebærer at konteksten for innsamling av kunnskap er avgjørende.

I min studie vil hermeneutikk være et verdifullt verktøy, da det vil veilede meg gjennom forståelse, tolkning og analyse av pedagogenes perspektiver på samarbeid med foreldre og forståelse av utagerende atferd. Gjennom en hermeneutisk tilnærming kan jeg oppnå en dypere innsikt i pedagogenes tilnærminger til samarbeid med foreldre og identifisere både suksessfaktorer og utfordringer knyttet til dette samarbeidet.

4. Forskningsdesign og Metode

Dette kapitlet gir en omfattende oversikt over forskningsmetodene som ble brukt i studien om pedagogiske ledes samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd i barnehagen. En grundig metodisk tilnærming er avgjørende for å sikre pålitelige og gyldige funn og for å forstå kompleksiteten i det pedagogiske samspillet (Thagaard, 2018, s. 53). Forskningsdesignet er basert på en kvalitativ tilnærming, som gir mulighet for dyp innsikt og grundig forståelse av informantenes perspektiver. Kapitlet utforsker valgene av metoder, datainnsamlingsprosesser og analysemetoder og hvordan de bidrar til å belyse problemstillingen. Etske hensyn knyttet til deltakelse og anonymitet blir også diskutert for å sikre at forskningen blir gjennomført på en ansvarlig måte. Leseren får innsikt i hvorfor spesifikke metoder ble valgt, hvordan de ble implementert og hvilke utfordringer som oppstod underveis. Dette kapitlet fungerer som en guide for å forstå forskningsprosessen og

dens metodiske grunnlag og gir dermed et solid fundament for tolkningen av funnene som presenteres senere i avhandlingen.

4.1 Forskningsmetode

Kvale og Brinkmann (2019, s. 83) beskriver metode som “veien til målet”, og veien blir formet av et forskningsdesign. Forskningsdesign er viktig for å sikre at forskningsprosessen er godt strukturert og at datainnsamlingen og analysen gir pålitelige resultater. Et forskningsdesign sier noe om hvordan man kan gjennomføre undersøkelsen fra start til mål (Johannessen et al. 2016, s. 69), og refererer til den overordnede planen eller strukturen som styrer gjennomføringen av en forskningsstudie (Johannessen et al. 2016, s. 69-70). Det er viktig å velge et forskningsdesign som passer best for ens studie og ens forskningsspørsmål, og det innebærer å bestemme hvordan man skal samle inn, analysere og tolke data for å besvare forskningsspørsmålene på en systematisk og pålitelig måte.

Kvalitativ metode har sitt opphav i hermeneutikken og fenomenologien, og gir oss muligheter til å fokusere på enkeltindividets forståelse og tanker. For å forstå hvorfor mennesker handler som de gjør, må vi forstå hvilken mening, holdning og tanker som ligger bak (Jakobsen, 2021, s. 260). Dermed kan kvalitativ forskning gi muligheten til å utforske komplekse sosiale fenomener i dybden og tillate meg et innblikk i pedagogiske lederes oppfatninger av foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd. Datainnsamlingen vil hovedsakelig basere seg på semistrukturerte intervjuer med bruk av case og åpne spørsmål med pedagogiske ledere i norske barnehager. Intervju ble valgt som metode, da den er egnet for å få fram informantenes opplevelser, og hvordan de forstår seg selv og sine omgivelser (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 46; Thagaard, 2018, s. 53). Slik vil jeg få innsikt i informantenes subjektive opplevelser av foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd i barnehagen.

Semistrukturerte intervjuer gir en fleksibel ramme som gir informantene muligheten til å utdype sine tanker og erfaringer, og brukes ofte når man ønsker å forstå deres perspektiver og skape en fri samtale (Tjora, 2021, 127-128; Kvale & Brinkmann 2019, s. 46). Denne måten å gjøre intervju på, vil gi meg som forsker en rettesnor som følge av like spørsmål til alle som blir intervjuet, men likevel en frihet for både meg og den som blir intervjuet til å gå utenfor de allerede bestemte spørsmålene. Jeg kunne ha valgt observasjon som metode, endret noe på problemstillingen og fått annen kunnskap. Ved observasjon kan jeg få informasjon om hvordan de pedagogiske lederne samhandler i sosiale situasjoner rundt barn med utagerende

atferd og deres foreldre (Tjora, 2021, s. 62). På denne måten ser jeg hvilket språk som blir brukt om og til barn med utagerende atferd og foreldre, men også hvilket kroppsspråk de har og hvilke metoder og tiltak de bruker. Men ved observasjon må man også stille spørsmål til det etiske ved å observere barn som utagerer og sårbare samtaler med foreldrene. Jeg vil heller ikke få informasjon om pedagogiske ledernes tanker og erfaringer ved å observere, og oppgaven er ikke ute etter foreldrenes stemme. Ingen forskning er komplett, da det alltid er noe den ikke dekker.

4.1.1 Utforming av intervjuguide

Når man lager en intervjuguide, er det viktig å formulere spørsmål som er relevante for problemstillingen, samtidig som man er fleksibel nok til å tilpasse seg informantens svar og følge deres tankegang og erfaringer (Thagaard, 2018, s. 95). Dette betyr å være åpen for nye perspektiver og informasjon som kan dukke opp under intervjuet. Min første tanke var å bruke en case, da en case kan ufarliggjøre situasjonen og få informantene til å huske lignende situasjoner de selv har opplevd. Med en case og åpne spørsmål, la jeg legge til rette for å få mer utfyllende og reflekterende svar. Dette håper jeg kan bidra med å få innsikt i deres egne tanker, følelser og erfaringer til dette temaet. De sentrale temaene jeg ønsket å få innsikt i var pedagogenes tilnærming til samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd, herunder suksessfaktorer og utfordringer knyttet til dette samarbeidet. Med åpne spørsmål rundt disse temaene vil jeg også få kunnskap om pedagogenes forståelse av utagerende atferd og deres behov for veiledning og støtte.

Jeg laget et skjema med hjelpespørsmål til casen i tilfelle dialogen stoppet opp og informantene ikke kom seg videre. Etter å ha gjennomført noen intervjuer fant jeg fort ut at noen følgespørsmål ble mer relevante enn andre, og var åpen for å tilpasse intervjuguiden underveis basert på informantenes svar og behov, da dette kan bidra til å sikre at jeg får mest mulig relevante og nyttige data. Jeg har vurdert potensielle etiske hensyn knyttet til intervjuprosessen, inkludert informert samtykke, konfidensialitet og beskyttelse av informantenes personvern. For å sikre at informasjonen er konfidensiell og at personvern blir ivaretatt, har jeg unngått å be om personlige opplysninger som navn, alder og bosted under intervjuene. Dette er for å unngå utilsiktet avsløring av sensitiv informasjon. I stedet bruker jeg synonymmer og nummer for å identifisere de ulike informantene, og deres kontaktinformasjon blir oppbevart på et separat sted for å sikre konfidensialitet.

4.1.2 Utvalg av informanter

Når man skal velge informanter, må man være strategisk. Strategisk utvelgelse av informanter innebærer å velge deltakere med spesifikke egenskaper eller kvalifikasjoner relevante for forskningens problemstilling (Thagaard, 2018, s. 54; Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 50). Dette sikrer tilgang til nødvendig informasjon og perspektiver for å kunne svare på problemstillingen. Jeg har valgt å intervju pedagogiske ledere som jobber i barnehage, da jeg mener at de gjennom sin profesjon har tilegnet seg kunnskap og kompetanse, som kan gi gode forutsetninger for å få best mulig svar på forskningsspørsmålene. Kriteriene jeg satt til utvalget var utdanning som barnehagelærer, erfaring med utagerende atferd, erfaring med foreldresamarbeid rundt barn med utagerende atferd og ansiennitet som pedagogisk leder i minst to år. Det var ikke vesentlig for oppgaven om deres erfaringer stammet fra barnehagene de nå jobber i eller fra tidligere, da det var opplevelsene og tankene jeg var ute etter.

Da studien var vurdert av SIKT startet jeg først med å kontakte de mer større barnehagene i geografisk nærhet, i håp om at de hadde større sjanse for å ha erfaring med foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd, men det var vanskelig å få respons. Etterhvert endte jeg med å kontakte de aller fleste barnehager i geografisk nærhet via mail med informasjon om mitt prosjekt. Jeg var nødt til å ringe og sende påminnings mail til flere barnehager, og fikk etter hvert tre informanter. Ofte må man ha en plan b (Tjora, 2021, s. 155), og siden det var vanskelig å få tak i flere, valgte jeg å legge ut et innlegg på facebook, på en side som heter "idebroen for barnehagelærere" som resulterte i tre til. Antallet informanter i en kvalitativ oppgave blir ofte for mange eller for få, da man havner mellom for lite data å generalisere og analysere, og for mye data til å ha tid til å gjennomføre en dyp analyse (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 148). Jeg hadde tenkt at jeg skulle ha mellom tre til fem informanter i oppgaven, men fant raskt ut at tre ble alt for lite, og seks ble for mange. Valget landet dermed på fem informanter fra ulike kommuner og fylker som ønsket å delta i mitt prosjekt. Jeg velger å ikke nevne ansienniteten til mine informanter, da jeg bor på et lite sted hvor alle kjenner alle, og ønsker ikke at noen skal bli gjenkjent.

4.1.3 Gjennomføring av intervju og min rolle som forsker

Informantene mottok informasjons- og samtykkeskjemaet på forhånd, slik at de var klar over hva de samtykket til før intervjuet. Imidlertid valgte jeg å vente med å dele intervjuguiden til selve intervjuet, slik at jeg kunne fange deres umiddelbare tanker og refleksjoner. Konteksten

brukes ofte for å forklare årsakene rundt menneskenes handlinger, tanker eller følelser i ulike situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 115). Jeg tilpasset derfor intervjuene etter deres preferanser, enten ved å møte dem fysisk i deres barnehager eller gjennom digitale plattformer. Dette gjorde jeg for å sikre at informantene følte seg så komfortable som mulig og for å unngå å legge til ekstra stress i en allerede krevende situasjon. Det er viktig å erkjenne at kunnskapen som kommer frem i intervjuet, er påvirket av relasjonen mellom meg som forsker og informanten (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 35). Derfor la jeg vekt på å legge til rette for at informantene følte seg avslappet og komfortable under intervjuene, da jeg mener dette letter samtalen, skaper refleksjoner og en god dynamikk. Til tross for min relativt begrensede erfaring som forsker, var det viktig for meg å opptre profesjonelt og la ned betydelig innsats i forberedelsene. Dette inkluderte en grundig studie av relevant litteratur, gjennomgang av informasjons- og samtykkeskjemaet, samt testing av opptaksutstyret.

Før intervjuene startet, fikk informantene anledning til å signere samtykkeerklæringen, etterfulgt av en gjennomgang av informasjon- og samtykkeskjemaet jeg hadde sendt (vedlegg 1). Kvale & Brinkmann (2015, s. 160) mener at de første minuttene av et intervju er viktige, da informantene vil få et førsteinntrykk av meg som forsker. Før jeg startet opptaket, valgte jeg å benytte anledningen til å skape en uformell atmosfære for å etablere en positiv relasjon med informantene. Jeg mener dette er et viktig ledd i et intervju, da det bidrar til å skape trygghet og åpner opp for en mer avslappet samtale. Jeg la vekt på å være åpen for eventuelle spørsmål og tilbakemeldinger, og forsøkte å skape en trygg og inkluderende atmosfære for intervjuene. Jeg la imidlertid merke til at det var en annen dynamikk i samtalen før og etter opptaket sammenlignet med under selve intervjuet, når opptakeren var på. Jeg opplevde meg selv som litt stiv under selve intervjuet og var engstelig for å avbryte informantene. Etter at opptakeren ble slått av, opplevde noen av intervjuene en mer naturlig flyt, og jeg fikk også tilleggsinformasjon som jeg mente var relevant å inkludere i oppgaven. I fra et etisk perspektiv burde man spørre om tillatelse om å bruke informasjon som kommer fram etter at intervjuet er avsluttet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 161). Jeg ba derfor om lov til å ta notater under samtalen, og fikk samtykke til dette.

Samtalene varte omtrent en time hver, og jeg opplevde positivitet og engasjement fra informantenes side, noe som bidro til å berike prosjektet. Etter å ha reflektert over de første intervjuene, erkjente jeg at jeg i begynnelsen fungerte mer som en opinionsundersøker (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 120-121). Jeg tok informantenes meninger, historier og holdninger som absolutte fakta, samtidig som jeg var forsiktig med å avbryte eller påvirke svarene for

mye. Imidlertid opplevde jeg en gradvis vekst i selvtillit og engasjement i rollen som intervjuer i løpet av prosessen. Mot slutten av prosjektet begynte jeg å utfordre informantenes synspunkter og holdninger, noe som bidro til en mer dynamisk utveksling av perspektiver og genererte ny innsikt i samarbeid med informantene. Dette resulterte i at nye spørsmål ble relevante, mens andre ble mindre viktige, og det førte til at ingen av intervjuene var helt like.

Transkripsjonene jeg får av intervjuene vil bare være en del av dataen jeg henter ut fra intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 218). Selv om jeg har vært nøye med å sikre at informantene har kompetanse og erfaring til å svare på spørsmålene, kan jeg ikke garantere hvilken informasjon jeg får, da jeg ikke kjenner deres individuelle erfaringer eller holdninger. Informasjonen som oppstår i relasjonen mellom meg og informantene under intervjuet, er også en verdifull kilde, men jeg må være bevisst min egen innvirkning på datamaterialet. Gjennom mine spørsmål, oppfølgingsspørsmål og atmosfæren jeg skaper, deltar jeg i konstruksjonen av dataene (Kvale & Hårdemaal, 2018, s. 218). Jeg er klar over at mine egne erfaringer, forforståelser og perspektiver kan påvirke informantene og tolkningsprosessen. Min veileder vil også bidra med et utenfra-perspektiv i analysen, som kan bidra til en mer helhetlig forståelse.

Som forsker kan også min forståelse av de kategorier som anvendes både under intervjuene og i analysen påvirke funnene (Hacking, 1995, s. 353.354). Ved å være oppmerksom på hvordan kategorier dannes, og hvordan deres meningsinnhold kan påvirke informantene og meg som forsker, kan jeg mer effektivt utforske forholdet mellom kategorier og temaer. Kragh (2012, s. 215) påpeker at vår persepsjon, forståelse og formidling av verden spiller en vesentlig rolle i tolkningen av andres fortellinger. Under intervjuene vil dermed min tidligere erfaring og kunnskap påvirke tolkningen av informantenes narrativer annerledes enn deres intensjon. Intervjuene med pedagoger og sammenligningen av data gir meg muligheten til å avdekke eventuelle forskjeller eller likheter i deres oppfatninger og erfaringer. Gjennom dette kan jeg identifisere mønstre, relasjoner, eventuelle motstridende synspunkter eller ulike perspektiver blant informantene. Forskningsspørsmålene vil også veilede hva jeg ser etter både under intervjuene og i den påfølgende analysen. Det er imidlertid viktig at jeg er oppmerksom på at fokusering på bestemte aspekter kan føre til tap av annen relevant informasjon i intervjuet.

4.2 Datainnsamlingsverktøy

Jeg gjennomførte intervjuene ved hjelp av lydopptak, og benyttet meg av mobiltelefonen sammen med applikasjonen "Nettskjema Diktafon". Under et intervju kan det være en utfordring å opprettholde fokus på både spørsmål og svar samtidig som man er oppmerksom på andre aspekter av situasjonen (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 205-206). Mitt mål er å være tilstede og oppmerksom på informantens kroppsspråk, pauser, tonefall og den generelle stemningen i rommet. Dette vil hjelpe meg med å dykke dypere inn i deres fortellinger og forståelser av ulike situasjoner. Lydfilene sendes direkte til en sikker server for "Nettskjema" ved Universitetet i Oslo (UiO), som Høgskolen i Innlandet har en databehandleravtale med. Der blir lydfilene automatisk transkribert før de slettes, slik at jeg kan analysere dem. All behandling, analyse og lagring av data vil foregå i OneDrive Feide - Høgskolen i Innlandet. Når prosjektet er avsluttet, vil all informasjon bli slettet for å sikre informantenes anonymitet.

Ifølge Kvale & Brinkmann (2019, s. 156) er et forskningsintervju en mellommenneskelig situasjon der man deler felles samtaler, erfaringer og muligens skaper ny innsikt og refleksjoner. Jeg la ned betydelig tid på å utvikle en case som jeg følte ville være relevant for denne oppgaven, og som kunne bidra til refleksjoner rundt temaet utagerende atferd og foreldresamarbeid. Ved å bruke en case ønsket jeg å skape en trygg ramme for intervjuene, der informantene ikke behøvde å bekymre seg for å bryte taushetsplikten. Gjennom å diskutere en fiktiv gutt med utagerende atferd og foreldresamarbeid rundt ham, kunne de ansatte bruke sin erfaring og kunnskap til å utforske temaet på en åpen og reflektert måte.

4.3 Analyse

Analysen gjør den relevante informasjonen fra intervjuene lett tilgjengelig for andre (Tjora, 2021, s. 216), slik at de som ønsker å lese forskningen slipper å lese all datamengden. Når man analyserer betyr at man deler opp noe i flere deler (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 219), og for kvalitative studier må man planlegge hvordan man vil kode, kategorisere og tolke kvalitative data. En analyse av semistrukturerte intervjuer vil da innebærer å identifisere, kategorisere og organisere bestemte deler av teksten som er relevante for forskningsspørsmålene (Tjora, 2021, s. 230). Koding er selve kjernen i analyseprosessen (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 226), og disse nøkkelordene og utsagnene blir kodene mine, og på den måten kan lange svar i intervjuet, kortes ned til noen enkle kategorier.

Hermeneutikkens prinsipper legger vekt på tolkning og forståelse av tekster og fenomener (Kleven & Hjordemaal, 2018, s. 187). I analysen av transkripsjonene vil jeg ta disse prinsippene i betraktning, da de er sentrale for tolkning og forståelse av komplekse fenomener. Hermeneutikk er en tilnærming som fremhever betydningen av tolkning i studiet av menneskelig atferd, språk og kultur. Disse prinsippene erkjenner at tolkning er avgjørende for å forstå tekster og handlinger, og at tolkningen er formet av den konteksten de oppstår i. Hermeneutisk forståelse innebærer å tolke informantenes utsagn i en større kontekst (Thagaard, 2018, s. 37-38). Dette innebærer ikke bare å vurdere det som blir sagt bokstavelig, men også å ta hensyn til den sosiale, kulturelle, historiske og situasjonsmessige bakgrunnen som omgir informantens uttalelser. Med andre ord søker hermeneutisk forståelse å forstå ikke bare hva som blir sagt, men også hvorfor det blir sagt, og hvordan det er formet av den bredere konteksten det oppstår i. Videre vektlegger hermeneutikken forståelsen av meningene bak tekstene og fenomenene, og ikke bare deres overfladiske betydning. Dette inkluderer å ta hensyn til historiske, kulturelle og sosiale faktorer som kan påvirke tolkningen. Hermeneutikkens prinsipper oppmuntrer også til en reflekterende tilnærming, der forskeren kontinuerlig vurderer sin egen forforståelse og dens innvirkning på tolkningen av dataene. Samlet sett understreker disse prinsippene fra hermeneutikken viktigheten av å tolke og forstå tekster og fenomener på en grundig og kontekstuell måte.

4.3.1 Fenomenologisk-hermeneutisk analysemodell

I analysen har jeg valgt å bruke fenomenologisk-hermeneutisk metode. Denne metoden tar utgangspunkt i fenomenologisk tilnærming, der man fokuserer på å avdekke essensen av fenomener slik de er opplevd av informantene, uten å legge til teoretiske tolkninger eller sin egen forforståelse (Lindseth & Norberg, 2004, s. 149). Metoden er ikke opptatt av fakta, men tar utgangspunkt i den levde erfaringen fortellerens narrativ, samt at intervjueren lytter og deltar. Den fenomenologisk-hermeneutiske metoden for analyse av transkripsjoner er en tilnærming som søker å utforske og forstå informantens subjektive opplevelser og meninger (Lindseth & Norberg, 2004, s. 147). Denne oppgaven vil undersøke fenomenet foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd, og å utforske et fenomen innebærer å forstå hvordan det oppleves, hvilken betydning det har, og hvordan det påvirker de som er involvert. Denne tilnærmingen innebærer å lese og tolke teksten gjentatte ganger for å avdekke dype lag av mening og forståelse. Gjennom denne metoden blir transkripsjonene analysert over tre nivåer, *naiv lesing*, *strukturell analyse* og *grunnleggende analyse*, som vil gi meg informasjon fra overfladiske detaljer til mer underliggende temaer og betydninger.

Når man bruker den naive lesingen (Lindseth & Nordberg, 2004, s. 149) prøver man å se på teksten på en frisk måte, som om man leser den for første gang. For eksempel, gjennom den naive lesingen av transkripsjonene, la jeg merke til umiddelbare inntrykk og overflatefunn, som hvordan pedagogiske ledere beskrev samarbeidet med foreldrene i hverdagen. Jeg la så godt som mulig all min tidligere kunnskap, fordommer, forventninger og tolkninger til side, og lot teksten snakke direkte til meg. Dette innebar å være åpen for de umiddelbare inntrykkene og følelsene teksten vekket i meg. Samt stille meg selv noen spørsmål om hva teksten kunne bety og hva dette handler om. Jeg prøvde å formulere min første forståelse av teksten ved å bruke et enkelt språk som gjenspeiler mine umiddelbare opplevelser og inntrykk. Det var ord som enten informantene uttrykte, eller som jeg fikk opplevelsen av at det handlet om. Dette kunne være samarbeid, veiledning, tiltak, eller forståelser av utagerende atferd.

Etter den første gjennomlesningen gikk jeg tilbake til tekstene for å utføre en grundigere analyse. Jeg brøt ned teksten i mindre enheter kalt meningsenheter og identifiserte strukturelle elementer som temaer, gjentakende mønstre, symboler eller konsepter i informantenes beskrivelser av foreldresamarbeidet (Lindseth & Nordberg, 2004, s. 149). Disse enhetene kunne variere fra en enkelt setning til flere setninger eller avsnitt som uttrykte én mening eller idé. Jeg organiserte teksten i kategorier basert på enkeltord eller underliggende mening som virker gjentakende eller relevante. Deretter opprettet jeg underkategorier for å få en klarere oversikt over hvilke tanker og ideer som kunne ligge bak. Dette kunne inkludere holdninger, tidlig innsats, relasjoner, fordommer eller anerkjennelse. På dette stadiet reflekterte jeg grundig over hver meningsenhet og forsøkte å uttrykke dens grunnleggende betydning på en enkel måte for å identifisere dens underliggende strukturer og betydningselementer. Deretter sammenlignet jeg de ulike meningsenhetene for å finne mønstre, likheter og forskjeller mellom informantene. Målet med denne analysen var å bekrefte eller korrigere min første forståelse av teksten.

Om analysen viste at min første forståelse ikke stemte overens med det teksten egentlig handlet om, går jeg tilbake og prøver å danne en ny forståelse. Dette gjorde jeg ved å gjennomgå tekstene på nytt og gjennomførte en ny runde med strukturell analyse. Jeg gjentok denne prosessen til jeg ble fornøyd med min forståelse av teksten.

Etter å ha identifisert strukturelle elementer i teksten, gikk jeg tilbake for en tredje gjennomlesning med sikte på å oppnå en dypere forståelse for å avdekke underliggende

temaer og betydninger (Lindseth & Nordberg, 2004, s. 150). Etter at jeg fikk delt opp teksten i temaer og undertema, kunne jeg bruke min egen forforståelse, tidligere kunnskap og erfaringer for å tolke teksten på et dypere nivå. Jeg reflekterte over de identifiserte temaene og strukturene for å forstå den underliggende meningen og konteksten i teksten. Jeg leste deretter teksten på nytt, med temaene i tankene mine, og prøvde å tolke den som en helhetlig historie. Jeg brukte også annen forskning og teori for å utvide og støtte forståelsen min, for eksempel hvilke faktorer som bidrar til et vellykket samarbeid og hvilke utfordringer som kan oppstå i samarbeidet rundt barn med utagerende atferd. Når jeg hadde identifisert disse temaene, prøvde jeg å forstå hva de betyr i sammenheng med forskningen min. Målet var å oppnå en helhetlig forståelse av teksten og dens betydning i lys av mine egne perspektiver og problemstilling. Dette hjalp meg ikke bare å forstå hva teksten handlet om, men også hvordan den kunne påvirke fremtidig forskning eller praksis.

Samlet sett beveget jeg meg gradvis gjennom disse nivåene for å gå fra en overfladisk forståelse av teksten til en dypere, mer nyansert tolkning. Dette ga meg muligheten til å utforske tekstens betydning på flere lag og få innsikt i fenomenet jeg studerer.

4.4 Vurdering av studiens kvalitet

Gjennom en grundig vurdering av reliabilitet, validitet og forskningsetikk, kan studien bidra med pålitelige og gyldige funn som kan være til nytte for både teori og praksis innenfor feltet. Det vil også sikre at forskningen blir utført på en etisk forsvarlig måte, noe som er avgjørende for å opprettholde tilliten til forskningsprosessen og resultatene som presenteres.

4.4.1 Reliabilitet, validitet og generalisering

Jeg er bevisst på at oppgaven skal vise validitet, i den form at oppgaven viser sannheten og er falsifisert (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 279). På den måten kan jeg heller reflektere over hvorfor jeg fikk det datamaterialet jeg fikk og hvorfor. Dette vil gi oppgaven reliabilitet, slik at man kan stole på de funnene som kommer frem (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 276). I en grundig utført forskningsprosess er det viktig å ha en bevisst tilnærming til pålitelighet, gyldighet og muligheten for generalisering av forskningsfunnene. Reliabilitet refererer til graden av konsistens og pålitelighet av forskningsresultatene. For å sikre reliabilitet i denne studien, har jeg implementert klare retningslinjer og metoder for datainnsamling og analyse.

Dette inkluderer en grundig utforming av intervjuguiden, konsistens i spørsmålsformulering og intervjustruktur, samt en systematisk tilnærming til dataanalyse. Under intervjuene må jeg også inkludere det som skjer og ikke kun det de sier, som pauser, gjentakelser og tonefall (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 210-212).

Validitet handler om hvor godt forskningsfunnene reflekterer den virkelige verden og om forskningen måler det den er ment å måle. For å styrke validiteten i denne studien, har jeg intervjuet fem pedagogiske ledere fra ulike steder i Norge. Dette gir et mer helhetlig bilde av temaet og bidrar til å bekrefte gyldigheten av funnene gjennom flere kilder. Videre har jeg vært åpen for å utforske ulike perspektiver og tolkninger av dataene, noe som bidrar til å sikre at forskningen fanger opp mangfoldet og kompleksiteten i fenomenet (Kvale & Brinkmann, 2019).

Når det gjelder generalisering av forskningsfunnene, er det viktig å være klar over at funnene i denne studien er basert på et spesifikt utvalg og kontekst. Derfor bør generalisering av funnene gjøres med forsiktighet, og det er viktig å erkjenne begrensningene i generaliserbarheten. Likevel kan studien bidra til å generere innsikt og forståelse som kan være relevant og overførbar til lignende settinger eller populasjoner. Ved å være åpen om begrensningene og konteksten for forskningen, bidrar jeg til å sikre en ansvarlig og reflektert anvendelse av forskningsfunnene (Kvale & Brinkmann, 2019).

4.4.2 Forskningsetikk

Etikk spiller en viktig rolle i forskning, og jeg som forsker plikter å gi god informasjon, fritt samtykke og utøve respekt i møte med informantene (Kleven & Hjordemaal, 2018, s. 28-29). Dette inkluderer at jeg beskytter deres rettigheter, anonymitet og konfidensialitet, og sikre at studien er etisk utført. Dataene som samles inn vil bli brukt utelukkende til forskningsformål og vil ikke bli delt med uvedkommende. Deltakelse i prosjektet er frivillig, og det vil ikke ha negative konsekvenser for de som velger å ikke delta eller trekke seg. Det er også viktig å sikre at informantene ikke utsettes for skade eller risiko, så deres personlige erfaringer vil være konfidensielle, og deres leder vil ikke få tilgang til informasjonen de deler. Jeg har laget et informasjons- og samtykkeskjema, som informantene vil få sammen med intervjuguiden, slik at de vet hva de samtykker til. Selv om jeg har tatt forholdsregler til intervjuene, må jeg alltid være bevisst på hvordan jeg fremstår for informanten, og hvordan jeg behandler den informasjonen jeg får.

Etikk spiller en avgjørende rolle i all forskning, og som forsker er det min plikt å sikre at studien gjennomføres i tråd med strenge etiske retningslinjer (Kleven & Hjordemaal, 2018). Sentralt i denne studien er prinsippet om respekt for informantene og deres rettigheter. Dette innebærer å gi de nødvendig informasjon om studien og sikre at de deltar frivillig og med full forståelse av hva deltakelsen innebærer. Jeg har utarbeidet et grundig informasjons- og samtykkeskjema som alle har fått før intervjuene. Dette skjemaet inneholder detaljert informasjon om formålet med studien, hva deltakelsen innebærer, samt hvilke rettigheter informantene har.

Anonymitet og konfidensialitet er også avgjørende prinsipper i forskningsetikken. For å sikre informantenes personlige informasjon behandles på en forsvarlig måte, vil alle data som samles inn bli behandlet konfidensielt. Dette innebærer at jeg vil sørge for at all informasjon som kan identifisere dem blir anonymisert eller fjernet fra forskningsrapporten. Videre vil jeg sørge for at ingen andre enn meg som forsker vil ha tilgang til de innsamlede dataene, og at informasjonen blir oppbevart på en sikker måte i tråd med gjeldende personvernlover.

I tillegg til å ivareta informantenes rettigheter, er det også viktig å sikre at de ikke utsettes for skade eller risiko som følge av deltakelsen i studien. Dette innebærer å være oppmerksom på potensielle følelsesmessige eller psykologiske belastninger som informantene kan oppleve som følge av å diskutere sensitive temaer. Jeg vil derfor være særlig oppmerksom på deres trivsel og velvære under intervjuene, og være åpen for å tilby støtte eller veiledning dersom det skulle være nødvendig.

Som forsker erkjenner jeg at jeg har et ansvar for å utføre studien på en etisk forsvarlig måte, og jeg vil derfor være kontinuerlig bevisst på mine handlinger og hvordan de påvirker informantene. Jeg vil også være åpen for tilbakemeldinger og refleksjoner, og være villig til å gjøre eventuelle endringer eller justeringer i studien dersom det skulle være nødvendig for å ivareta informantenes interesser og rettigheter. På denne måten sikrer jeg at forskningen gjennomføres på en ansvarlig og etisk forsvarlig måte, og at jeg bidrar til å opprettholde tilliten til forskningsprosessen og resultatene som presenteres.

5 Presentasjon av empiri

I dette kapitlet vil jeg presentere relevant empiri jeg har fått gjennom analysen for å kunne svare på hvordan pedagoger samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd. Etter å

ha oppsummert funnene har jeg valgt å presentere fem hovedtema: 1) Forståelse av utagerende atferd, 2) Tilnærming til foreldresamarbeid, 3) Veiledning av foreldre, 4) Tidlig innsats og 5) utfordringer til samarbeidet. Gjennom kapittelet vil sitater eller kommentarer fra informantene bli brukt som eksempler.

5.1 Utagerende atferd

I dette delkapittelet vil jeg presentere informantenes forståelse av utagerende atferd og deres refleksjoner rundt årsakene til denne atferden. I studien er det viktig å fremheve at hvordan pedagogene forstår utagerende atferd hos barn, kan gi et bilde av pedagogenes holdning til foreldresamarbeidet. Hacking's (1995, s. 368) perspektiv viser hvordan våre begreper, kategorier og meningsinnhold påvirker vår persepsjon av enkeltpersoner. Dermed vil pedagogenes forståelse, tanker og holdninger mot barn med utagerende atferd bli formet av de begrepene de bruker og meningsinnholdet som ligger i dem. Pedagogenes forståelse av utagerende atferd vil også legge grunnlaget for foreldresamarbeidet og påvirke foreldrenes opplevelse av situasjonen. Empirien vil bli delt i to: 1) Forståelsen av uttrykksformene og 2) Årsakssammenhenger.

5.1.1 Forståelsen av uttrykksformene

Hva slags atferd som ansees som utagerende er mange, men informantene var enstemmige ved at det er atferd som er fysisk mot noen på en negativ måte, samtidig at atferden skaper avstand til andre mennesker, som skrik, slag, løping eller verbalt ufin. En informant uttrykker at utagerende atferd kan være: *“Kloring, spyting, slåing, dytting, brøyte seg frem, eller roping.”* Utagerende atferd oppleves også som impulsivt og uforutsigbar. Flere antyder at utagerende atferd kan være et middel til barnet å få oppmerksomhet eller bekreftelse på sine følelser og behov. Dette kan sees i beskrivelsene av hvordan barnet søker å bli sett, hørt og forstått gjennom handlingene sine. En informant kommenterer: *“Da tenker jeg barn som bruker kroppen sin for å skremme, for å løse situasjoner med kropp eller stemme, eller som bruker rommet, ting eller seg selv til å oppnå noe, eller komme bort fra noe.”* Likevel oppleves atferden som både tilsiktet, men også utilsiktet i forhold til situasjonene de oppstår i, da barna ikke mener, eller ønsker at disse handlingene skal skje, men heller at noen skal se, høre eller hjelpe dem. En informant forteller: *“Det barna trenger er å bli likt, forstått, møtt, få satt ord på det, og at det er voksne her som vil at jeg skal lykkes.”*

Flere informanter indikerer at utagerende atferd kan være et uttrykk for indre smerte, følelsesmessige stridigheter eller impulsivitet hos barnet. De peker på behovet for å hjelpe barnet med å regulere følelser og håndtere impuls kontroll. Det oppleves at enkelte foreldre kan ha utfordringer under henting i barnehagen, da barnet ikke vil avslutte leken, reise hjem eller kle på seg. Informantene ser ofte at barn med utagerende atferd kan ha utfordringer med overganger og gjennomføre beskjeder. Samtidig er barnet ofte overstimulert og sliten etter en lang dag i barnehagen, og toleransevinduet er smalt. I disse situasjonene prøver pedagogene å strekke seg langt for å hjelpe til, enten ved å forberede barnet på at foreldrene kommer, veilede foreldrene eller å kle på barnet. Det oppleves også som vesentlig at barnehagen ikke kategoriserer barna, og en informant forklarte: *“viktig at vi i barnehagen ikke sier at barnet er sånn eller sånn, noe jeg tror kan få piggene ut hos foreldrene, men heller sier hva vi faktisk ser og opplever, og hva som kan være utfordrende i barnehagen.”*

5.1.2 Potensielle årsaker

Basert på informantenes svar, er det tydelig at pedagogene forstår utagerende atferd som et komplekst fenomen med flere mulige årsaker i barnets liv, inkludert både individuelle og sosiale elementer. Det fremheves at ved å forstå disse ulike perspektivene kan man bidra til å utvikle mer helhetlige tilnærminger til å støtte barn med utagerende atferd. Alle informantene anerkjenner betydningen av individuelle faktorer som kan påvirke utagerende atferd, for eksempel barnets følelsesmessige tilstand, behov for oppmerksomhet, og eventuelle diagnoser. Samtidig ser informantene på betydningen av barnets oppvekstmiljø og familiedynamikk. De understreker at manglende støtte, traumatiske hendelser som skilsmisse eller sykdom i familien, samt generelle vanskeligheter i oppveksten, kan øke risikoen for utagerende atferd. En informant forklarer sine erfaringer slik: *“Det har vist seg at i de vanskeligste situasjonene har barna fått liten støtte i det å vokse opp, ikke blitt møtt på følelsene, har utagerende søsken eller som har måttet håndtere mye selv.”*

Det uttrykkes at utagerende atferd kan være en strategi for barna å beskytte seg selv eller oppnå noe, og at ulike faktorer kan ligge bak barnets atferd, inkludert vaner og bakenforliggende årsaker som må utforskes. Det informantene nevner som mulige årsaker på hjemmeforhold er: at foreldrene skilles, at de er pårørende til syke foreldre eller søsken, har et hyppig miljøskifte, opplevd et tap eller vært vitne til vold eller misbruk. Det blir også nevnt at en underliggende diagnose ofte kan være en årsak. En informant forteller: *“..men når jeg*

tenker tilbake på den gutten eller den jenta, så viser det seg at de har ADHD, med dårlig impuls kontroll og hvor følelser er veldig forsterket.” Et dårlig samarbeid mellom foreldrene kan også være en indikasjon på underliggende årsaker til barnets utagerende atferd.

Enkelte informanter er inne på om årsaken til barnas utfordrende atferd kan ligge hos barnehagen, og stiller spørsmål til hvem sitt problem dette er. En informant kommenterer: *“Er det noe som ligger i barnet, eller er det noe vi ikke får til her?”* Det uttrykkes også at man ikke kun kan legge skylden på hjemmet da barna er ca 45t i barnehagen i uken, og ca 50t hjemme. En informant kommenterer: *“Vi må rette fingeren litt tilbake mot barnehagen og si, hva er det vi ikke har fått til?”* Derimot kan miljøet på avdelingen påvirke atferden, og en informant kommenterer: *“Jeg føler at, når man først har et barn på gruppa som utagerer, slår, sparker, kaster ting, og som krever veldig tett oppfølging, og man bare er tre på gruppa, så går det utover de andre barna. Det vi i hvert fall har erfart er at selv de mest harmoniske, rolige barna også kan finne på spillopper eller gjøre ting for å få oppmerksomhet, og at det blir på en måte en litt ond spiral.”*

5.2 Tidlig innsats

Flere informanter ser på foreldresamarbeidet som en tidlig innsats for å forebygge utfordrende samarbeid senere i løpet. Rutinene barnehagen har, og erfaringene pedagoger har i forhold til både internt samarbeid og eksterne samarbeidspartnere, kan påvirke hvordan foreldre blir møtt og hvilke tiltak som blir igangsatt. Jeg har valgt å dele dette kapittelet opp i tre deler: 1) Forebyggende arbeid, 2) Internt samarbeid, 3) Eksternt samarbeid.

5.2.1 Forebyggende arbeid

Alle informantene understreker betydningen av å bygge tillit med foreldrene som en grunnleggende del av foreldresamarbeidet. Dette inkluderer å vise omsorg og interesse for barnet, samt være åpne, ærlige og tilgjengelige for kommunikasjon med foreldrene. Når foreldrene ser at barnet deres trives i barnehagen og har tillit til at man som pedagog er glad i barnet deres, og vil deres barn vel, vil det igjen øke foreldrenes tillit.

Informantene fremhever viktigheten av å bygge og opprettholde sterke relasjoner mellom barnehagen og foreldrene. Dette innebærer å investere tid og ressurser i å utvikle nære bånd, samt å være strategisk og fleksibel i tilnærmingen til ulike relasjoner. Forebyggende tiltak

som nevnes er oppstartsamtaler, og en lang tilvenningsperiode. Dette blir fremhevet som essensiell for å bygge tillit med foreldrene, og refereres som grunnmuren til et godt samarbeid. Informantene erfarer at foreldrene blir tryggere på barnehagen når de får lengre tilvenning. Et eksempel som blir nevnt er: *"Under tilvenningen velger jeg å drikke kaffe med foreldrene når de skal gå fra avdelingen i en periode."*

En informant er tydelig på hva hun forventer i et foreldresamarbeid og synes det er viktig å avklare forventninger og høre hva foreldrene ser på som viktig. Hun mener at dette skaper et felles ansvar og engasjement for barnets trivsel og utvikling. Samtidig forventer alle informantene at foreldrene deltar under tilvenning, i foreldremøter og på foreldresamtaler. Det fremkommer fra noen at det ofte kan være lurt å ta en kjapp dialog med foreldrene på telefon i løpet av dagen, eller at foreldrene kan ta kontakt om det er noe. Etter hvert blir foreldrene og pedagogene så trygge på hverandre at de vet hva som foregår. Da kan det være nok med et blikk for å vite hvordan barnet har det, og hvordan man kan møte det, uten å snakke over hodet på barnet.

5.2.2 Internt samarbeid

Flere informanter fremhever viktigheten av et solid samarbeid med kollegaer for å adressere utfordrende atferd hos barn i barnehagen. Ved å utnytte barnehagens eksisterende ressurser kan man bedre løse problemer, utvikle seg faglig og styrke barnehagens kompetanse. Dette samarbeidet reduserer individuelle belastninger og gir mulighet for mer effektiv støtte. Enhetlige samarbeidsstrukturer bidrar til økt kompetanse og gjensidig støtte. Dette muliggjør også deltakelse av flere i foreldresamtaler for å sikre riktig referanse og felles refleksjon. En informant understreker viktigheten av gjensidig støtte i krevende situasjoner og gir et eksempel på dette:

"På en gruppe jeg hadde før, var det mye atferd og vi fikk ingen ekstra ressurser, da vi var 9 barn på to voksne. De mente at hjelpen skulle ligge der, siden vi var tre barn under, jeg fikk veiledning fra PPT, og jeg skulle veilede fagarbeider. Det var et enormt press og en kjempeslitasje på oss to. Jeg tenker at dette ikke var godt nok, og jeg ville ikke akseptert dette i dag. Fordi det handler om å bli stått, kloret og kastet ting på, og jeg mener at vi ikke skal stå i det alene."

Ledelsens tillit og veiledning er avgjørende i arbeidet med barn med utagerende atferd. Aktiv deltakelse fra ledelsen i veiledning, møter og faglig utvikling støtter personalet. Tillit til pedagogens arbeid og støtte til deres beslutninger er viktig. Pedagogene er imidlertid avhengige av lederens erfaring og kompetanse for å få tilstrekkelig støtte og veiledning. Noen opplever gode faglige drøftinger og relevant fagstoff før foreldresamtaler, mens andre har styrere som gir støtte og veiledning. Andre opplever manglende spesialpedagogisk erfaring hos styreren, noe som fører til økt belastning på personalet.

5.2.3 Eksterne samarbeidspartnere

Informantene er enige om at samarbeid med eksterne instanser er avgjørende for å kunne gi tilstrekkelig støtte og hjelp til barn med utfordrende atferd og deres familier. Dersom tiltakene i handlingsplanen ikke viser optimal effekt, vil behovet for veiledning fra eksterne ressurser melde seg. Disse instansene betraktes som verdifulle for å bedre forstå barnas behov og tilrettelegge for mer effektiv innsats. Det påpekes at tilgjengeligheten og kvaliteten på ressurser og støttetjenester kan variere betydelig mellom kommunene. Mens enkelte kommuner har gode rutiner og ressurser for å støtte barn og familier, opplever andre manglende støtte på grunn av begrensede økonomiske rammer eller dårlig organisering. Det understrekes også at man ikke søker hjelp dersom det ikke er et tilbud tilgjengelig. Samarbeid med helsestasjonen oppleves som positivt, da man kan få informasjon om tidligere samarbeid mellom foreldrene og helsestasjonen, og eksempler kan være: *"Få informasjon om hva som har vært utfordrende, og hva helsestasjonen har sett i forhold til samspill, blikk, og utvikling.* Rutiner for 2- og 4 årskontroll blir dratt frem som et eksempel, hvor man får et naturlig tverrfaglig samarbeid.

Det er klare forskjeller mellom kommuner og barnehager når det gjelder hva som tilbys og hvordan foreldreveiledning gjennomføres. Noen informanter understreker behovet for å tilby omfattende veiledning og støtte direkte fra barnehagen, der de setter av tid til veiledning og bruker personalmøter som et forum for foreldreveiledning. Andre peker på at det finnes foreldreveiledningstilbud i kommunen eller andre lavterskeltilbud, som avlaster veiledningsbehovet i barnehagen. En informant poengterer: *"Om den foreldreveiledningen barnehagen gir ikke fungerer, er det godt å ha andre instanser som kan komme inn og hjelpe."*

Veiledning og støtte fra eksterne, som ressursteam, barnevern og spesialpedagoger som besøker barnehagen, blir verdsatt som en verdifull støtte. En effektiv tilnærming er PMTO-veiledning fra barnevernet som gjennomføres både i barnehagen og hjemmet. En annen nyttig ressurs er utedagene organisert av PPT, samt besøk fra ressursteam for barn og unge en gang i måneden. Informantene sier at dette gir muligheten til å melde inn saker og motta bidrag fra instansene, der foreldrene også kan delta. Teamet inkluderer familieveiledere fra både helsestasjonen og barnevernet. Det blir vektlagt å optimalisere bruk av tilgjengelige ressurser, siden den ytre støtten oppleves som gunstig. En informant uttrykker: *"Jeg føler meg ikke alene, siden vi har en spesialpedagog som er til stede og har kontakt med foreldrene jevnlig."* Ved vedvarende utfordringer til tross for gjentatte veiledninger, kan neste steg være å henvise til PPT for ytterligere kartlegging og en sakkyndig vurdering av barnets behov, eller eventuelt til BUP ved mistanke om underliggende diagnoser.

5.3 Tilnærming til foreldresamarbeid

Dette delkapittelet vil omhandle empiri rundt informantenes tilnærming til samarbeid med foreldre. Hvilken holdning og forventninger pedagogene har i møte med foreldrene. Denne kategorien vil deles opp i tre deler: 1) Foreldre som eksperter, 2) Spille på lag, 3) Tillit og relasjoner i samarbeid.

5.3.1 Foreldre som eksperter

Informantene understreker viktigheten av å anerkjenne foreldrene som eksperter på sine egne barn. De fremhever behovet for å lytte til foreldrenes erfaringer og kunnskap om sine barn, der man må legge seg selv til side og erfare på veien. En informant poengterer: *"Dere kjenner han bedre enn oss, har dere noen forslag til hvordan vi kan møte ham?"* Informantene vektlegger viktigheten av å forstå foreldrenes situasjon og støtte dem. Fokus på å finne årsaker til atferden og skape sammenheng mellom hjem og barnehage. Foreldre sitter på viktig informasjon om barnet og bør involveres aktivt. Spørsmål kan være: *"Hva opplever dere hjemme, ser dere dette hjemme?"* Man må også unngå å legge skyld på hjemmesituasjonen uten å se nærmere på hva som skjer og hvorfor.

Enkelte informanter opplever at foreldrene legger mye av kunnskapen om sitt barn over på barnehagen, og tror at de har fasiten. En informant forteller videre: *"Vi sitter på den*

barnehagefaglige kompetansen, men det er de som har kunnskapen om sin egen unge, og den kunnskapen er vi avhengige av å få.” Pedagogene presiserer at den informasjonen foreldrene har å komme med er god nok, og de trenger å bli trygget på det. Foreldrene trenger å føle at de er aktive deltakere i barnas liv, og at pedagogene viser interesse, lytter og lar foreldrene fortelle sitt perspektiv først. En informant kommenterer: *“Hvis du er for ekspert og vet dette, tror jeg du heller møter motstand enn forståelse fra foreldrene. Da er det vanskeligere å samarbeide videre.”*

5.3.2 Spille på lag

Alle informantene understreker betydningen av samarbeid når det gjelder å håndtere barn med utagerende atferd, og som vesentlig for barnas trivsel og utvikling. *“Samarbeid er til det beste for barn med utagerende atferd”*. Informantene mener at barnehagen og foreldrene må spille på lag og at det er viktig for barna, og en informant uttrykker: *“Det her med å spille på lag, du kommer ingen vei om du ikke har med deg foreldrene, så det er grunnleggende.”* Det å skape felles forståelse mellom barnehagen og foreldre på utfordringene og for hvordan vi kan hjelpe barnet er vesentlig, men at det kan ta tid. Ønsket er å jobbe sammen med foreldrene for å finne løsninger på hvordan de kan møte barnet på en best mulig måte, samtidig merker de at foreldre kan oppleve det som skremmende å samarbeide med eksterne instanser. I disse tilfellene pleier pedagogene å trygge foreldrene på at det er barnehagen som trenger veiledning i hvordan de kan møte barnet på best mulig måte, og ikke at det er noe galt med barnet.

Enkelte opplever at noen foreldre ikke forstår hva samarbeidet handler om. En trygg informant sier: *“Jeg tror ikke det har hendt enda at jeg har kommet til foreldre som jeg ikke har klart å samarbeide med, eller som har vært så vanskelige at jeg ikke har fått hull på byllen etterhvert.”* Andre har opplevd å måtte gi opp samarbeidet med foreldrene, da de opplever at alt ansvaret legges over på barnehagen, eller at foreldrene ikke forstår at man må jobbe sammen. En informant forteller: *“Men jeg har jobbet steinhardt for å få dem til å se og skjønne hva samarbeidet handler om.”* Hun tar utgangspunkt i rammeplanen, når hun henvender seg til foreldrene, for å tydeliggjøre og ansvarliggjøre foreldrene.

5.3.3 Tillit og relasjoner i samarbeidet

Det er enighet blant informantene om betydningen av et tillitsbasert samarbeid mellom hjemmet og barnehagen. Dette innebærer å bygge tillit, respektere foreldrenes synspunkter og inkludere dem som aktive deltakere i barnas liv og utvikling. Informantene reflekterer over foreldrenes utfordringer og behov, og understreker viktigheten av å vise empati og forståelse. En informant fremhever behovet for tillit og samarbeid mellom hjemmet og barnehagen for å skape trygghet for barnet, og sier: *“Det er fryktelig viktig å ha et godt forhold til foreldre. Der vi får foreldre i en slik posisjon at de kan fortelle, og stole på at vi tåler å høre akkurat hvordan det er eller slik de har det, og at de har tillit til at vi vil det beste.”*

En informant nevner at hennes tilnærming til å få foreldrenes tillit, er tre mål som hun ønsker barna skal nå i løpet av barnehagen: *“De skal ha venner, verktøy til å mestre skolen og vite at noen har vært glad i dem. Når foreldrene hører det, slapper de ofte av.”* En annen måte å møte foreldre på for å skape tillit er å lytte, samt være litt mer bakpå, si tydelig og sakte at det vi opplever er en utfordring for dem. På en annen måte fremhever pedagogene viktigheten av å være ærlige og tydelige, og en informant forteller: *“Så jeg tror også på det at man ikke går rundt grøten, men kaller en spade for en spade.”*

Det uttrykkes at de fleste foreldre er veldig glade for å få hjelp, og en informant uttrykker: *“Når du har fått foreldrenes tillit så er de ærlige”*. I enkelte barnehager blir det satt av en hel time til til hver foreldresamtale, uavhengig av om tiden blir brukt fullt ut eller ikke. Dette skyldes erfaringer som viser at foreldrenes spørsmål og tanker ofte kommer mot slutten av samtalen, og barnehagen ønsker å være sikker på å ha nok tid til dette. Det vektlegges at foreldrene skal føle seg ivaretatt og ha tilstrekkelig tid til å dele sine tanker, samtidig som personalet ikke føler seg stresset av tidspress. Samtidig erkjennes det at denne praksisen kan gå på bekostning av andre aktiviteter og oppgaver i barnehagen.

5.4 Utfordringer i samarbeidet

I dette kapittelet vil jeg belyse hvilke utfordringer informantene opplever i forhold til foreldresamarbeidet i barnehagen. Informantenes svar omhandler utfordringer innen ressurser og motstand/uenighet fra eller mellom foreldrene. Avsnittet vil derfor være todelt: 1) Ressurser og 2) Uenighet

5.4.1 Ressurser

Alle informantene påpeker at mangel på tid, bemanning og plantid utgjør utfordrende faktorer i foreldresamarbeidet. Dette fører til at personalet må prioritere, og noen ganger mangler ressurser til å gi tilstrekkelig oppfølging til hvert enkelt barn og deres familier. En informant forklarer: *“Det er så mye atferd, og ingen ekstra ressurser”*. Dette gjør at personalet ofte opplever press, stress og en følelse av utilstrekkelighet. Informantene understreker viktigheten av regelmessig dialog med foreldrene, samtidig som det kan være utfordrende å opprettholde denne dialogen på en tett måte uten at den går over hodet på barna. Det er også vanskelig å finne nok tid til grundige veiledninger i hverdagen. Andre områder som oppleves som tid- og ressurskrevende er behovet for samtykke fra foreldre i flere ledd, og rapportering til ressursteamet. Den største utfordringen er derimot stresset de kan føle på under foreldresamtaler, spesielt når de vet at det ikke er vikar tilgjengelig på avdelingen. En informant legger til: *“..så vi sitter nesten høyt over stolen, for vi vet hvilke utfordringer som kan oppstå og hvilke behov ungene har.”*

I spesialpedagogiske tilfeller, som ved utfordrende atferd, er behovet for økte ressurser tydelig, noe som ville vært til stor lettelse både for foreldre og barnehagen. Økt bemanning ville gagnet barnets beste, da det ville gitt muligheten til å møte hvert enkelt barn der de er, samtidig som pedagogene ville følt at de kunne utføre jobben sin bedre. Informantene uttrykker bekymring for om det er tilstrekkelig med ansatte for å kunne drive effektivt foreldresamarbeid, og kommenterer: *“Vi skulle hatt bedre rammer for å kunne prioritere tidlig innsats i foreldresamarbeidet, da det krever både tid og ressurser.”* Plantid-ordningen blir også nevnt som en faktor, da mye har endret seg i barnehagen siden den ble innført. *“Det forventes at vi skal håndtere de oppgavene som samfunnsendringene medfører, men vi har ikke den nødvendige tiden.”*

Informantene er enige om behovet for økt kompetanse, konkrete verktøy og veiledning for å bedre møte utfordrende atferd hos barn. En informant reflekterer også over behovet for å optimalisere utnyttelsen av tilgjengelige ressurser, inkludert ressursteam og barnevern, selv i mindre alvorlige situasjoner. Det uttrykkes et ønske om å dra nytte av eksterne aktører som en kilde til ny innsikt og perspektiver: *“Det hjelper når noen utenfra kommer inn i barnehagen, da de ser ting annerledes og observerer på en annen måte.”* Samtidig påpeker informantene den betydelige variasjonen i tilgjengelighet og kvalitet på ressurser og støttetjenester mellom ulike kommuner som en utfordring.

Samarbeidet med foreldre til barn med utagerende atferd er ofte mer intenst og hyppig, da det krever et tettere samarbeid over tid, samt et samarbeid med eksterne instanser. Samtidig kan det oppleves at foreldre til barn med utagerende atferd kan være mer stresset i hente- og leveringsituasjon: *“Virker som foreldrene prøver å være i forkant for de vet ikke helt om barnet slår seg vrangt. Særlig hvis barnet blir tatt litt på senga, da blir det ofte mye styr med både vinking og påkledning og alt.”* De påpeker at ikke alle foreldre ønsker å opprettholde den typiske profesjonelle distansen til barnehagens ansatte, spesielt siden barnet tilbringer så mange timer om dagen der.

Det er enkelte områder informantene uttrykker et ønske om kompetanseheving. Disse områdene omhandler foreldreveiledning og kultur. Barnehagen har en mangfoldig kultur, som i enkelte tilfeller kan by på utfordringer, og informantene uttrykker et behov for mer kompetanse på dette. Samtidig understrekes det at det ikke er rom for veiledning i hverdagen, og at noen foreldre trenger mye veiledning. En informant sier: *“Skulle ønske at det var en person i barnehagen som jobba med disse tingene. Kunne jobbe med eksterne instanser, laget handlingsplaner, observert barna og tatt noe av kommunikasjonen med foreldre.”*

5.4.2 Uenighet

Uenighet kan oppstå både mellom foreldrene seg imellom og mellom foreldrene og barnehagen, og flere av informantene synes det er utfordrende å oppnå et godt samarbeid når slike situasjoner oppstår. En av informantene kommenterte: *“Det er viktig å ta opp uenigheten, for ofte når foreldrene er uenige, har de gode tanker om hva som hadde vært riktig å gjøre, og vi trenger å høre disse tankene.”* På den andre siden kan uenighet også forstås som at foreldrene ikke opplever det samme som barnehagen. En annen informant kommenterte: *“Da må vi finne ut av hvorfor vi opplever atferden på en måte, mens de ikke gjør det. Er det noe i barnehagen som påvirker, eller er det noe hjemme?”*

Alle informanter er enige om at de foretrekker at begge foreldrene er tilstede under samtalene, uavhengig av om de bor sammen eller ikke. Grunnen er at de ønsker at begge foreldrene får samme informasjon på likt, samtidig opplever en informant: *“Jeg opplever at foreldrene får med seg maksimalt 40% av en times samtale, og at de kan gå i panikkmodus når man nevner at barnet har utfordringer.* Det kommer også frem forventninger om at foreldre bør være i stand til å samarbeide om barna sine, men at de har gjennomført to

separate møter, om det blir for utfordrende. og legger til: *"Jeg er imidlertid streng med å holde meg til det som er sagt i samtalen og det jeg har kommunisert til den andre parten."*

Når pedagogene har individuelle samtaler med foreldrene, anser de det som avgjørende å opprettholde klar og tydelig kommunikasjon, samtidig som de unngår å ta parti med noen av foreldrene. I stedet søker de å støtte dem. Et eksempel på dette: er *"Når foreldrene begynner å beskyldes hverandre, prøver jeg å normalisere barnets atferd."* Et konkret scenario som informantene nevner er situasjonen med fraskilte foreldre, hvor foreldre kan prøve å skyldes på hverandre for barnets reaksjoner i forbindelse med samvær. Flere informanter uttrykker bekymring for barnets velferd når foreldrene er uenige eller viser motstand mot barnehagen. De understreker viktigheten av å forstå situasjonen og sikre at barnets behov blir ivaretatt. Det blir også nevnt at det er viktig å søke veiledning, enten internt eller eksternt, når foreldrene er uenige om hva som er barnets beste. Dette bidrar til å sikre at barnets ve og vel blir ivaretatt på best mulig måte.

Informantene møter uenighet på forskjellige måter. Flere informanter ser ikke foreldrenes uenighet som kritikk, men heller som et tegn på at det er aspekter de ennå ikke har forstått eller fått tak i. De ser på uenighet som en mulighet til å forstå hverandre bedre og dermed hjelpe barnet mer effektivt. En informant føler seg dratt mellom foreldrenes uenighet og kommenterer: *"Man kan føle seg dratt mellom mor og far, og at det oppleves lettere å samarbeide med den ene forelderens, fordi vi kanskje er litt enige."* Det oppleves at foreldrene er mer åpne og oppriktige når de snakker hver for seg, noe som kan gjøre det lettere å forstå deres tanker og følelser. En annen problemstilling som kan oppstå er når foreldrene blir nedstemte eller resignerte, spesielt når det gjelder atferd som skyldes barnets fortvilelse eller utagering. En informant uttrykker det slik: *"Disse foreldrene kan være vanskelige å komme inn på eller få til å åpne seg, og jeg opplever at de har gitt opp."* Dette kan være en utfordring fordi det kan være vanskelig å skape et åpent og konstruktivt samarbeid når foreldrene føler seg nedstemte eller maktesløse i situasjonen. Det blir også poengtert behovet for å ansvarliggjøre foreldrene i samarbeidet. En pedagog uttrykker det på følgende måte: *"Det er viktig å ansvarliggjøre foreldrene i forhold til deres plikt. Foreldrene kan ikke bare levere barnet i barnehagen og forvente at vi tar oss av alt. Vi skal samarbeide med dem, men de må også bidra."*

Mor og far kan være ulike og ha ulike behov i samarbeidet. Informantene er samstemte om at mor ofte trenger å trygges, mens far trengs å styrkes, og det oppleves ofte at: *"fedre blir*

undervurdert, og bekymrede mødre får en stor rolle". Pedagogene opplever også at det er viktig for mor at far viser støtte til mor, men også at barnehagen viser at de tar ansvar i utfordrende situasjoner. Det oppleves at spesielt fedre, kan føle at det er sårbart å snakke om barnas utfordringer, og ikke ønsker å snakke om det: *"Ofte tror jeg at mange pappaer setter på en slags lås og ikke liker å gå for nærme inn på hva de egentlig tenker og føler om situasjonen."* Informantene ser på foreldrenes tanker og meninger som svært viktige, da barnehagen trenger denne innsikten for å skape en felles forståelse. Når pedagogene får innsikt i foreldrenes tanker, kan de bruke dem som en veiledning i den videre oppfølgingen av barnet. Samtidig fremhever de at det er viktig for barna at foreldrene og barnehagen spiller på lag, slik at de kan komme inn i hva som ligger bak eller som gjør at foreldrene er tilbakeholdne. Ifølge informantene blir samarbeidet ofte veldig bra, selv om det har vært litt utfordrende i begynnelsen. En informant nevner: *"selv om foreldresamarbeidet kan være krevende, er det også spennende, da det er der man kan gjøre en stor forskjell for barna."*

Av og til kan det hende at pedagogene møter foreldre som ikke vil akseptere at barnet har atferdsutfordringer, og det blir vanskelig å komme videre uten foreldrenes samarbeid. Andre ganger kan noen foreldre være overbeskyttende overfor barna sine, og de kan vinkle situasjonen slik at det virker som om skylden ligger hos andre. En informant kommenterer: *"Det er en bekymringsfull utvikling på en måte, hvor vi kan ende opp med et samfunn der det handler kun om 'meg og mitt barn', og hvor alt blir sett fra mitt barns perspektiv og ikke fellesskapets."*

5.5 Veiledning av foreldre

Det oppleves at foreldre trenger mer veiledning nå enn tidligere, og at foreldreveiledning er aktuelt innen foreldresamarbeid. Funnene som har kommet frem er økende usikkerhet blant foreldre, og pedagogenes tilnærming til veiledning. Kapittelet deles derfor i to: 1) Økende usikkerhet blant foreldre og 2) Tilnærming til veiledning.

5.5.1 Foreldrenes usikkerhet

Informantene understreker betydningen av å respektere foreldrenes rolle og samarbeide med dem for å finne løsninger som er til barnets beste. Likevel er alle informantene enige om at det er behov for veiledning og støtte blant foreldre, og at behovet har økt med årene. En

informant sier: *“Jeg ser at foreldrene er mer usikre og har flere spørsmål nå enn før.”* Informantene peker på at moderne foreldre ofte føler seg usikre på grunn av den overfloden av informasjon som er tilgjengelig om hvordan man oppdrar barn, grensesetting, samt endringer i samfunnet som har påvirket foreldrerollen. Det menes at mange foreldre kan finne mange råd og tiltak, samt *“fasiten”* på hva som er en god mor via media.

Tidspresset foreldrene møter i hverdagen, og hvor liten tid foreldrene har med sine barn blir også nevnt som en faktor for økt veiledningsbehov. *“Jeg tror at grensesetting oppleves vanskeligere nå, da foreldrene ser barna lite og ikke vil bruke den lille tiden de har på å krangle.”* Det nevnes også at det enkle har blitt litt borte og alt har blitt så komplisert nå i dag. Det kommer også frem at foreldregenerasjonen i dag har opplevd grensefri oppdragelse, da dette var populært når foreldrene var barn, og at dette resulterer i at foreldrene blir usikre på hva rammene og grensene skal være, eller hva som er alternativet. Det oppleves at foreldrene ikke mestrer å ta kamper eller å stå i dem, og flere kamper blir overført til barnehagen nå enn før, og drar frem et eksempel: *“Barna kommer med en leke i barnehagen, de skal egentlig ikke ha leke i barnehagen, men da er det vi som må ta leken og si at den skal være på hylla, for det klarer de ikke.”* Samtidig så ser de at i de vanskeligste situasjonene har det vist seg at det er familiene som har behov for hjelp og støtte, og at det ikke ligger hos barnet.

5.5.2 Gjennomføring av veiledning

Det er enighet blant informantene om viktigheten av et nært samarbeid mellom barnehage og foreldre for å støtte barns utvikling og trivsel. Informantene diskuterer ulike tilnærminger til samarbeidet, inkludert å tilby veiledning, informasjon og støtte til foreldrene. Veiledningen gjennomføres både formelt, for eksempel i foreldremøter, foreldresamtaler og organiserte veiledninger, og uformelt, som i situasjoner som oppstår på stedet. Det blir også nevnt ulike metoder for veiledning, for eksempel fremtidsspørsmål. Dette er spørsmål som rettes mot foreldrene for å få dem til å se situasjonen fra et annet perspektiv. Eksempler på slike spørsmål er: *“Hva tror du skjer hvis du ikke greier å sette grenser for treåringen din?”*

I foreldresamarbeidet kan pedagogene ofte føle seg som familie- eller samlivsterapeuter. Dette skyldes at mange foreldre har sine egne utfordringer som pedagogene må prøve å veilede dem gjennom. De velger å gjøre dette selv om det ikke står i deres mandat, da de mener at dette er til barnets beste. Samarbeidet kan da oppleves som utfordrende og krevende

til tider. Samtidig opplever andre pedagoger seg veldig trygge i foreldresamarbeidet, og ser frem til å starte på et nytt år med nye foreldre. Det som kommer frem er at oppstarten er viktig i forhold til å dele forventninger, som danner grunnlaget for samarbeidet videre. En informant deler: *"Jeg føler at dette er min nisje, å få foreldrene til å forstå deres ansvar og hvordan vi skal samarbeide. Jeg tar denne leksjonen med dem i oppstartsamtalen, noe som kanskje ikke alle våger."*

I hverdagen fokuserer noen informanter på å bli tryggere på å veilede i her-og-nå-situasjoner som oppstår. Man kan ofte bli spurt om råd, eller at foreldre kommer med spørsmål innimellom. Det hender også at man kan komme med nyttige råd til foreldrene, selv om de ikke har bedt om det. Et eksempel: *"Når foreldrene kommer for å hente, og barnet sier nei når de spør om det vil hjem, prøver vi å veilede foreldrene ved å forklare at barnet sikkert vil hjem, og at det egentlig ikke er et valg barnet har."*

5.6 Oppsummering av sentral empiri

Samlet sett erkjenner pedagogene at utagerende atferd er et komplekst fenomen som påvirkes av både individuelle og sosiale faktorer. Denne atferden kan manifestere seg gjennom fysisk aggresjon og uforutsigbare reaksjoner hos barnet, og den kan være et uttrykk for følelsesmessige behov eller smerte, knyttet til både hjemmemiljøet og barnehagens sosiale dynamikk. Det virker til at informantene har en lik definisjon av utagerende atferd. Det understrekes viktigheten av et nært samarbeid mellom foreldre og barnehage for å forstå og håndtere denne atferden, og det erkjennes at utfordringene kan være både hjemme- og barnehagerelaterte. En helhetlig tilnærming basert på forståelse og støtte er avgjørende for å hjelpe barn med utagerende atferd.

I arbeidet med utagerende atferd vektlegges tidlig innsats i samarbeidet med foreldrene for å forebygge senere utfordringer. Da samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene sees som avgjørende for barnas trivsel og utvikling, der tillit og åpen kommunikasjon er sentrale begreper. Det poengteres at dokumentasjon, evaluering av mål, implementering av strukturerte tiltak med klare mål, samtidig som personalet organiseres for å gi barnet nødvendig støtte gjennom hele dagen, er viktige tiltak for disse barna. Pedagogene understreker også viktigheten av å anerkjenne foreldrene som eksperter på sine egne barn og lytte til deres erfaringer og kunnskap. Selv om noen utfordringer kan oppstå i samarbeidet, legges det vekt på å skape felles forståelse og samarbeide for å fremme barnets beste.

Tillitsbasert samarbeid og opprettholdelse av sterke relasjoner er avgjørende, og foreldrene oppfordres til å være aktive deltakere i sine barns liv.

Veiledning av foreldre i barnehagen tar sikte på å adressere økende usikkerhet blant foreldre og det økte behovet for veiledning. Det understrekes betydningen av respekt, samarbeid og tillit for å finne løsninger til barnets beste, samtidig som det pekes på utfordringer knyttet til ressursmangel i barnehagen, inkludert begrensninger i tid, bemanning og kompetanse, samt uenighet fra foreldre. Økt ressursallokering, støtte og veiledning, samt tydelige retningslinjer, er nødvendig for å håndtere disse utfordringene effektivt. Til sist nevnes samarbeid med kollegaer og støtte fra ledelsen, som avgjørende for å håndtere utfordrende atferd hos barn i barnehagen og for å utvikle faglig kompetanse som bidrar til å styrke barnehagens samlede evne til å møte disse utfordringene.

Gjennom analysen av empirien ble jeg bevisst over at pedagogenes indirekte holdninger og forventninger var vesentlige i forhold til foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd. Samtidig er veiledning et relevant område. Disse punktene viser derfor studiens hovedkategorier, og blir dermed utgangspunktet for min drøfting:

- Holdninger
- Forventninger
- Veiledning

6 Drøfting

I dette kapitlet vil jeg drøfte empirien jeg har fått fra analysen innenfor rammen som er satt, for å besvare problemstillingen: *Hvordan legger pedagogiske ledere tilrette for et godt foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd?* Gjennom min studie har jeg kommet frem til tre faktorer som spiller en viktig rolle i dette fenomenet: *holdninger, forventninger og veiledning*. Jeg skal systematisk gå gjennom hver enkelt faktor og vise hvordan de er med på å påvirke et godt foreldresamarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd. Det fremkommer at pedagogenes holdninger og forventninger synes å påvirke samarbeidet med

foreldrene, samt hvilken mulighet foreldrene har til å være aktive deltakere. I min studie nevner ikke pedagogene eksplisitt holdninger, men gjennom analysen ble holdninger et viktig ledd i samarbeidet. Dette kan være pedagogenes holdninger til foreldre, holdninger til samarbeidet eller holdninger til barn med utagerende atferd. Samtidig vil pedagogenes og foreldrenes forventninger til hverandre være preget av holdningene de har. Jeg vil derfor først drøfte holdninger til samarbeid, deretter forventninger til samarbeid. Til slutt vil både holdninger og forventninger til veiledning bli drøftet.

6.1 Holdninger

Positive holdninger er avgjørende for et vellykket foreldresamarbeid (Glaser, 2023, s. 82). Min studie har gitt meg innsikt i de ulike holdningene pedagogene har til foreldresamarbeidet. Disse holdningene spiller en viktig rolle i hvordan samarbeidet om barnet utformes, og en grundig studie av dem kan bidra til å identifisere beste praksis for samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd. Derfor har jeg valgt å strukturere kapittelet mitt i tre deler: 1) Holdninger til utagerende atferd, 2) Holdninger til tidlig innsats og 3) Holdninger til samarbeid.

6.1.1 Holdninger til utagerende atferd

Pedagogene uttrykker at utagerende atferd forstås som mangfoldig, men i hovedsak som negativ, impulsiv, fysisk og uforutsigbar. Samtidig uttrykker de at atferden kan omhandle slag, spark og spytting. Det vil si at barn med utagerende atferd oppfattes av pedagogene som mer krevende enn andre jevnaldrende i tråd med (Utdanningsdirektoratet, 2017, §1.3). Hvordan pedagogene forstår begrepet “utagerende”, vil påvirke hvordan de møter barnet, men også foreldrene (Kassah & Kassah, 2021, s. 35). Pedagogene forteller at de har tidligere erfaringer med barn som har utagerende atferd. Når de er på jobb vil det være naturlig å fortelle kollegaene sine om disse erfaringene (Jansen, 2015, s. 19). Dette kan være symptomtrekk, hva som skjedde, og hvilke tiltak som ble utført. Disse narrativene brukes til å skape og formidle mening (White, 2006, s. 66). Narrativene vil da fokusere på barnets atferd og handlinger som oppleves som unormale (Hacking, 1995, s. 352). Disse vil være preget av pedagogenes erfaringer, følelser og handlinger i møte med barn med utagerende atferd.

Pedagogene beskriver at utagerende atferd kan være kloring, spyting, slåing eller dytting. Samtidig forteller de at samarbeid og refleksjon med kollegaer er vesentlig. Det vil da være en stor risiko for at kollegene ser etter de samme symptomene, og at barnets andre kvaliteter blir borte. Dette kan bidra til å skape felles forståelse for hva utagerende atferd er, samtidig som at barnet kan bli kategorisert som utagerende. Det kan dermed føre til at barnet blir stigmatisert (Hausstätter, 2021, s. 54; Torsteinson, 2021, s. 69). Noe som kan flytte fokuset fra symptomer som oppstår, til å bli egenskaper som barnet innehar. Dette kan til slutt gjøre at barnet blir utagerende, da dette er forventet fra miljøet. Samtidig kommenterer flere pedagoger at de jobber for å ikke definere barna, og bruker ledermøter og lignende på å snakke samme. Samtidig blir dette også et spørsmål om ressurs, og hvor ofte de får muligheten til det.

Hvordan pedagoger og foreldre forstår eller oppfatter utagerende atferd kan påvirke hvordan barnet blir møtt (Hacking, 1995, s. 368). Pedagogene var enstemmige om at utagerende atferd forstås som at barnet er fysisk mot noen på en negativ måte, med kloring, spyting, slåing eller lignende, og er impulsiv og uforutsigbar. Denne atferden oppleves ikke kun av pedagogene, men også av de andre ansatte og barna på avdelingen. Noe som kan oppleves som skremmende. Dette kan dermed skape dominerende historier, som preger senere holdninger og handlinger (Winslade & Monk, 2008, s. 20). Når et barn blir oppfattet som “othered”, kan menneskene rundt oppføre seg annerledes mot dette barnet i motsetning til de barna som blir oppfattet som “self” (Svendby, 2019, s. 70). Dette kan føre til at de ansatte eller barna får en negativ holdning mot barnet som utagerer, da de kan være redde eller bekymret for når neste utagering skjer. Dette vil mest sannsynlig merkes gjennom kommunikasjonen, kroppsspråket og stemmen (Bateson, 1972, s. 370). Det vil si at hvordan de ansatte kommuniserer med hverandre kan bidra til å opprettholde fordommer og stigma.

At ansatte og barn reagerer negativt mot et barn som utagerer kan skje ubevisst, da vi mennesker handler ut ifra refleks (Lauvås, Lycke & Handal, 2016, s. 85). Barn kan også observere hvordan de ansatte reagerer når barnet utagerer, og handle på samme måte. Samtidig at skremmende opplevelser kan hindre barna i å inkludere barnet i lek. Dette vil mest trolig påvirke barnet selv, og som kan føre til at barnet får en annen oppfatning av seg selv (Honneth, 2007, s. 41). På en annen side kan barna fortelle historier hjemme om det som skjer i barnehagen. Da vil de andre foreldrene få et inntrykk av barnet, gjennom en tredjepart. Foreldrene kan kanskje ikke ønske at sitt barn skal ha omgang med et barn med utagerende atferd, noe barna drar med seg tilbake til barnehagen. Dette vil resultere i

ekskludering og marginalisering fra fellesskapet (Svendby, 2019, s. 70). Når et barn blir ekskludert fra fellesskapet i barnehagen, får ikke barnet mulighet til å delta på lik linje som barn som oppfattes som “normale”. Som vi ser, har holdningene til pedagogene en stor påvirkning i forhold til hvordan barnet blir møtt på flere plan. Dette vil si at hvilke holdninger pedagogene eller de rundt barnet har, har mye å si for barnets utvikling og kvalitet i barnehagen.

Flere pedagogene sier at hjemmesituasjon ofte blir ansett som hovedårsaken til utagerende atferd. Samtidig sier pedagogene at de også ser at det kan være flere årsaker, og at de ikke skal klandre foreldrene. Dette blir litt motstridende, og som også kan skape forvirring for foreldrene, som kan utarte seg til en konflikt mellom foreldre og pedagoger (Bateson, 2000, s. 296-207). At pedagogene har denne holdningen til barnas utagerende atferd, vil mest trolig gjøre at foreldrene opplever at skylden blir lagt på dem. Dette kan derfor si noe om hvor lite bevisste pedagogene er over samspillet mellom barnets ulike systemer (Bronfenbrenner, 1979, s. 10). Det å ha barn, som skiller seg ut fra mengden, kan være skummelt og sårbart, og mange foreldre kan kjenne på skam som igjen mest trolig vil påvirke barna (Mørland, 2023, s. 172). Det å da bli “skyldig” i sitt barns utfordringer, vil ikke bedre situasjonen i noen grad, da foreldrene til barn med utagerende atferd allerede føler seg maktesløse og usikre, som kan støttes av Drugli, 2012, s. 34). Samtidig sier en pedagog at årsakene både kan være barnehage- og hjemmerelaterte, og at det er viktig å fokusere på hva de i barnehagen ikke får til. I et samarbeid er det vesentlig at foreldrene føler en gjensidighet, for at de blir forstått og anerkjent (Eide & Eide, 2017, s. 118-119).

Flere pedagoger forstår den utagerende atferden enten som en strategi for barnet, til å beskytte seg selv, eller som et uttrykk for smerte. De opplever at barnet ønsker hjelp til situasjoner de står i, men ikke har ordene for det. Når pedagogene har positive holdninger til atferden, vil ikke barnet bli sett på som problemet, men snarere miljøet rundt, og at barnet kun ønsker å beskytte seg mot tidligere erfaringer og opplevelser. Samtidig vektlegger pedagogene foreldresamarbeidet for å få relevant informasjon om barnet. Ved å inkludere foreldrenes verdifulle kunnskap om barnet, kan man sammen finne årsakene til at barnet strever (Honneth, 2007, s. 131). Pedagogene sier at de ønsker å høre hva foreldrene opplever hjemme, og om de også ser den samme atferden som barnehagen. Dette viser at pedagogene ønsker å lytte til foreldrenes narrativer og anser dem som vesentlige. Noe som kan få foreldrene til å føle seg som likeverdige partnere (Venninen & Purola, 2013, s. 49,61). Når

pedagogene og foreldrene opplever å være likeverdige partnere kan det motvirke assymetriske maktrelasjoner (Drugli, 2023, s. 152).

Pedagogene uttrykker at det er viktig å ha en helhetlig tilnærming for å forstå kompleksiteten til barnets utagerende atferd, og at de vegrer seg også for å kategorisere barnet. Noe Drugli (2012 s. 36) også støtter. Dette viser at pedagogene er bevisste på definisjonens makt, og hvordan det kan skape hindringer for foreldresamarbeidet og barnets utvikling. Enkelte pedagoger sier også at barnehagen kan være en årsak til barnets utagerende atferd. Dette sier noe om at disse pedagogene er mer bevisste over den gjensidige påvirkningen som skjer i et barns liv og at det kan være flere faktorer rundt et barns utfordringer (Bronfenbrenner, 1979, s. 7). Ved å undersøke funnene relatert til pedagogenes holdninger til utagerende atferd hos barn, blir det tydelig at deres definisjon eller forståelse av dette begrepet vil påvirke deres syn på barnet og dets foreldre. Dette har konsekvenser for det videre samarbeidet med foreldrene. Samtidig kan foreldrenes tykke fortellinger av barnet inneholde et bredt innhold av barnets egenskaper, interesser og perspektiver (Kragh, 2012, s. 220). Disse fortellingene vil gi pedagogene og foreldrene en mer helhetlig forståelse for barnets atferd, som gjør det lettere å legge tilrette for tiltak som kan hjelpe.

6.1.2 Holdninger til tidlig innsats

Pedagogene legger stor vekt på tidlig innsats i foreldresamarbeidet og understreker betydningen av tillitsbygging, forebyggende arbeid og åpen kommunikasjon for å støtte barns utvikling i barnehagen. Dette støttes av regjeringens retningslinjer for tidlig innsats (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 12). Pedagogene poengterer at målet med tidlig innsats i foreldresamarbeid er å etablere gode relasjoner med foreldrene tidlig, slik at det blir lettere å ta opp eventuelle utfordringer senere, noe som også er i tråd med tidligere forskning (Drugli, 2023, s. 151). Pedagogene identifiserer tilvenning, oppstartsamtaler, foreldremøter og foreldresamtaler som viktige arenaer for å bygge gode relasjoner med foreldrene. I disse arenaene kan man ha rom for å kommunisere med hverandre og dele erfaringer (Carson & Birkeland, 2022, s. 114; Jensen & Ulleberg, 2019, s. 85). Ved flere slike møter mellom foreldre og pedagogene, kan man styrke relasjonene, da kommunikasjon og relasjoner baserer seg på hverandre (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 40). Til tross for sin støtte til tidlig innsats, møter pedagogene utfordringer knyttet til begrensede ressurser, spesielt tid og bemanning. Dette fører ikke bare til stress blant pedagogene, men kan også begrense deres evne til å møte barnas behov tilstrekkelig.

Når tidspresset øker, kan tiltak innen tidlig innsats virke overveldende, spesielt når det konkurrerer med andre oppgaver som må utføres. Selv om pedagogene forsøker å inkludere en time for foreldresamarbeid under hver samtale, kan knappe ressurser føre til at dette oppleves som urimelig og bidra til en negativ holdning mot tidlig innsats i foreldresamarbeid. Likevel, vil en slik tilnærming til tidlig innsats bidra til å etablere gode relasjoner med alle foreldre og kan defineres som universelle tiltak (Breilid & Lassen, 2021, s. 141), som gagnar alle barn uavhengig av eventuelle utfordringer eller diagnoser.

Pedagogene indikerer at de kan implementere tiltak før de har dokumentert når utageringen skjer eller hva som utløser den. Dette antyder at tiltakene kan baseres på tidligere erfaringer. Alle barn med utagerende atferd har individuelle behov og krever tilpassede tiltak (Hausstätter, 2021, s. 53; Ogden, 2023, 22:35). Det er derfor en risiko for at man glemmer å reflektere over årsakene og sammenhengene når fokuset utelukkende ligger på tiltakene. Kartleggingsverktøy oppleves som positivt i arbeidet med barn med utagerende atferd, da det bidrar til dokumentasjon av atferden og til å observere utviklingen. Til tross for dette kan kartlegging også føre til stigmatisering (Hausstätter, 2021, s. 54; Torsteinson, 2021, s. 69). Når pedagogene benytter kartlegging, kan det føre til en negativ oppfatning av barnet og fremme en problemorientert tilnærming (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 63). Kartleggingen har en tendens til å fokusere på barnets mangler, da dette er det pedagogene ønsker å endre eller hjelpe barnet med. Dermed kan pedagogenes positive holdning til tidlig innsats gjennom kartlegging føre til et negativt fokus i samarbeidet.

Et internt støttesystem oppleves av pedagogene som avgjørende når man jobber med et barn som har utagerende atferd. Pedagogene beskriver dette arbeidet som krevende, og de er avhengige av støtte og hjelp fra kollegaer for å kunne håndtere situasjonen på en god måte. Imidlertid nevner pedagogene at det er utfordrende å etablere et slikt samarbeid på grunn av begrensede ressurser. Dersom de ansatte som arbeider tett med barnet med utagerende atferd ikke får tilstrekkelig støtte eller avlastning, kan dette føre til negative holdninger mot barnet. Når barnet ikke opplever nærhet eller kjærlighet fra de voksne rundt seg, kan dette resultere i usikkerhet og identitetsproblemer (Honneth, 2007, s. 107). Dette illustrerer hvordan tilgjengelige ressurser kan påvirke de ansattes holdninger til barn med utagerende atferd. Får ikke pedagogene tilstrekkelig støtte og hjelp, kan det gjøre til negative holdninger kan ha konsekvenser for barnets identitetsutvikling.

Pedagogene understreker viktigheten av å jobbe på et eksonivå rundt barn med utagerende atferd (Bronfenbrenner, 1979, s. 237): Dette vil være et eksternt samarbeid med for eksempel helsestasjon, ressursteam og PPT. Disse instansene besitter kompetanse innen ulike fagområder og kan tilby faglig støtte og råd. Dette samsvarer med regjeringens visjon om "laget rundt barnet" (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 78). Tilgang til slike tilbud kan bidra til å redusere stress og belastning blant pedagogene, da de har noen å henvende seg til ved behov for assistanse og støtte. Pedagogene uttrykker at å få ekstern kompetanse inn i barnehagen, samt nye øyne på situasjonen, kan bedre situasjonen for både pedagogene og barnet. Likevel rapporterer pedagogene om betydelige forskjeller mellom kommuner når det gjelder tilgjengelige tiltak, noe som kan føre til at de avstår fra å ta kontakt med eksterne instanser. Barnehagen skal bidra til sosial utjevning (Kunnskapsdepartementet, 2023), samtidig som at barn med spesialpedagogiske behov har krav på å få hjelp og støtte i sin utvikling og læring (Barnehageloven, 2005, §31). Når pedagogene avstår fra å be om hjelp på grunn av at det ikke finnes et tilbud, kan det betraktes som direkte avvik.

6.1.3 Holdninger til samarbeid

Pedagogene viser en betydelig engasjement for foreldresamarbeid og understreker viktigheten av å etablere gode relasjoner med foreldrene til barn med utagerende atferd. Noe som støttes av (Ringereide & Thomassen, 2024, s. 317). Dette indikerer en ikke-dømmende og ressursorientert tilnærming til samarbeidet (Glaser, 2023, s. 127). Pedagogene fremstår som positive og uttrykker klart at de verdsetter foreldrenes tanker og erfaringer, og anerkjenner foreldrenes avgjørende rolle i å legge til rette for barnas positive utvikling. Når pedagogene har en positiv holdning til foreldresamarbeid kan det bidra til å utjevne sosiale forskjeller til barn med utagerende atferd i barnehagen (Sheridan, m.fl. 2010, s. 128-129). Barnehagebarn er aktive deltakere i flere miljøer, hvorav barnehagen er en sentral del som påvirker deres utvikling (Bronfenbrenner, 1979, s. 47). Gjennom pedagogenes vilje til å samarbeide med foreldrene og legge til rette for dette, øker barn med utagerende atferd muligheten for å få nødvendig hjelp og støtte i sin utvikling (Barnehageloven, 2005, §31). Dermed bidrar foreldresamarbeidet til å fremme et positivt samspill mellom hjemmet og barnehagen, noe som er avgjørende for barnas trivsel og utvikling (Bronfenbrenner, 1979, s. 209).

Organisatoriske strukturer i barnehagen kan ha stor innvirkning på forholdet mellom hjem og barnehage (Bronfenbrenner, 1979, s. 209). Dette handler om hvilke muligheter foreldrene har til å delta og påvirke i barnehagens daglige liv. Pedagogene kommer med eksempler på at de tar en kaffe under tilvenningen, for å skape rom for at foreldrene kan uttrykke sine spørsmål, tanker og ønsker. Dette kan øke mulighetene til at foreldrene kan delta aktivt til barnehagens praksis (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 70). Når pedagogene har en positiv holdning til at foreldrene skal være aktive deltakere, vil de sannsynligvis legge til rette for dette. Dette kan gjenspeiles i organisasjonens rutiner, tilgjengelighet og prioritering av foreldresamarbeidet i hverdagen. Pedagogene fremhever rutiner som lang tilvenning, aktiv bruk av foreldremøter og tilstrekkelig tid til foreldresamtaler som viktige samlingspunkter. Disse initiativene kan danne grunnlaget for et partnerskap mellom pedagogene og foreldrene (Venninen & Purola, 2013, s. 49, 61). Når pedagogene legger til rette for at foreldrene kan delta og bidra, kan dette fremme et godt samarbeid preget av gjensidig respekt, tillit og åpen kommunikasjon. Dette harmonerer med forskning som viser at gode samtaler som gir rom for å dele perspektiver, kan være forebyggende for barn med utagerende atferd (Breilid & Lassen, 2021, s. 143). Dermed har pedagogenes organisatoriske tilrettelegging en betydelig innvirkning på foreldrenes mulighet til å være aktive deltakere i sine barns liv.

I samtalene med foreldrene bruker pedagogene narrativer for å formidle hvordan barnet har hatt det i barnehagen. Disse historiene kan inkludere detaljer om hvem barnet har lekt med, hva som har fanget barnets interesse, eller hendelser som har skjedd i løpet av dagen. Måten pedagogene og foreldrene formidler disse narrativene på kan påvirke oppfatningen av dem (Kragh, 2012, s. 215). Studier viser at pedagogene foretrekker å gi positive tilbakemeldinger ved hente- og bringetid, slik at verken foreldrene eller barna gruer seg. Negative hendelser blir gjerne tatt opp over telefon eller ved avtalte samtaler. Likevel, til tross for fokus på positive narrativer, kan nonverbal kommunikasjon som mimikk, tonefall, kroppsspråk og blikkontakt formidle mer enn det som faktisk blir sagt (Eide & Eide, 2017, s. 136; Bateson, 1972, s. 370). Pedagogene erkjenner at det kan være krevende å håndtere situasjoner med barn med utagerende atferd over tid, noe som kan påvirke deres holdning i samtaler med foreldrene. Dette betyr at pedagogenes narrativer, selv om de er ment å være positive, kan bli oppfattet av foreldrene som negative i bunn og grunn. Dette kan føre til en svekkelse av tilliten til pedagogene, og forverre relasjonen mellom dem.

Noen av pedagogene i studien uttrykte utfordringer knyttet til samarbeidet med foreldrene, og beskrev dem som "vanskelige". Hva som konkret defineres som "vanskelig" av pedagogene

er ikke alltid klart, men holdningene oppfattes ikke som positive. Det er verdt å reflektere over hvorfor noen pedagoger opplever foreldrene på denne måten. En annen pedagog antydte at samarbeidet kunne være enklere med foreldre man var enige med. Kanskje oppleves foreldrene som vanskelige rett og slett fordi de er uenige med pedagogene? Det er rimelig å anta at pedagogenes holdninger her kan farge samhandlingen med foreldrene negativt, dersom de oppfatter dem som utfordrende. All kommunikasjon er viktig (Lund, 2024, s. 86), og foreldrenes eventuelle negative oppfatning kan reflekteres i kommunikasjonen fra pedagogene, både gjennom verbalt språk og kroppsspråk som mimikk, tonfall og blikkontakt. Når foreldrene opplever at pedagogene møter dem med negativitet, kan det være vanskelig å etablere et godt samarbeidsgrunnlag. Når foreldre blir oppfattet som vanskelige, kan samarbeidet bli sett på som et problem. Dette tyder på at pedagogene kan ha en problemorientert tilnærming til samarbeidet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 63).

Pedagogene indikerer også at dårlig samarbeid mellom foreldrene kan være en årsak til barnets utagerende atferd. Det oppleves at foreldrene ofte er uenige seg imellom når de går gjennom et samlivsbrudd. Dersom den ene forelderen ikke føler seg sett eller støttet av den andre, kan dette føre til at grunnleggende behov ikke blir tilfredsstilt (Heggevoll, 2019, s. 87). Noe som kan skape mer konflikt mellom foreldrene. På den andre siden kan man risikere å skape ytterligere motstand eller uenighet mellom partene eller mot barnehagen, ved at foreldrene ikke blir bekreftet eller anerkjent av pedagogene (Honneth, 2007, s. 128). Om uenigheten mellom foreldrene eller mot barnehagen kan virke utfordrende for pedagogene, kan årsaken ligge i at pedagogen ikke mestrer å gå dypt nok inn i hva uenigheten egentlig dreier seg om. Imidlertid, nevner også en annen pedagog at hun ofte blir dratt mellom foreldrene og at det kan oppleves lettere å samarbeide med den ene forelderen, fordi de er enige. Pedagogene forsøker å være svært nøye og nøytrale i samtaler med hver av foreldrene separat, samtidig som de unngår å ta parti for den ene forelderen. Man kan dermed undre seg over om pedagogene i frykt for å være partiske kan imidlertid bli så opptatt av å forholde seg kun til notatene om barnet at de ikke helt tar innover seg foreldrenes perspektiver. Dette kan føre til at foreldrene ikke opplever at pedagogene virkelig lytter til dem eller tar deres synspunkter på alvor (Eide & Eide, 2017, s. 16-17). Hvis foreldrene oppfatter at pedagogene ikke er interesserte i deres perspektiver og historier, vil det være vanskelig å utvikle en konstruktiv og tillitsfull relasjon (Sollesnes, 2018, s. 73). På en annen side opplever pedagogene å ha en god relasjon til de aller fleste foreldrene. Dette kan jo diskuteres, siden

denne studien kun tar utgangspunkt i pedagogenes perspektiv, er det ikke gitt at dette også gjelder foreldrene.

Pedagogene understreker viktigheten av å ha en handlingsplan når de arbeider med barn med utagerende atferd. En slik plan muliggjør et samarbeid mellom barnehagen og hjemmet med felles mål for barnet. Uklarhet og uenighet mellom foreldre eller miljøer kan skape forvirring for barnet angående hva som er akseptabel atferd og hva som ikke er det (Nielsen, 2011, s. 24). Når barn ikke har klare retningslinjer for akseptabel atferd, er det sannsynlig at de vil utforske og teste grensene. I tilfeller der et barn blir redd eller usikker, kan det føre til sekundære følelsesmessige reaksjoner (Sælen, 2019, s. 5-6), hvor barnet kanskje forsøker å kontrollere situasjonen gjennom forsvar eller angrep. I disse tilfellene kan barnet ha en atferd som oppfattes som utagerende (Nordahl et al., 2005, s. 17; Ogden, 2022, s. 11-12,14). Pedagogene påpeker også at utagerende atferd kan være et uttrykk for smerte. Barnets reaksjoner og atferd fungerer ofte som en måte å kommunisere behov for hjelp og støtte til omgivelsene (Kinge, 2015, s. 11). Derfor kan en handlingsplan som oppsummerer felles mål og tiltak, og som evalueres jevnlig, være en effektiv metode for å skape stabilitet og forutsigbarhet for foreldrene og for barnet.

Pedagogene opplever og jobber med foreldrenes uenighet på forskjellige måter. Noen tar foreldrenes uenighet som kritikk mot egen praksis, mens andre heller ser på uenigheten som en relevant kilde til informasjon om barnet. Et godt foreldresamarbeid må tåle uenighet (Drugli & Nordahl, 2021, s. 31). En pedagog sier at når foreldrene er uenige, så har de gode tanker på hva som hadde vært riktig å gjøre, og at de derfor trenger disse tankene. Denne pedagogen som ser på uenigheten som en informasjonskilde og ønsker å få kunnskap om det, vil være positivt innstilt til foreldrenes tanker og meninger. Samtidig vil denne pedagogen kunne sette seg i en ikke-vitende posisjon, og akseptere at hun ikke vet alt, noe som kan åpne opp for ny kunnskap (Anderson, 1995, s. 34). På den andre siden opplever enkelte pedagoger så mye motgang og uenighet fra foreldre at de gir opp samarbeidet. Når et samarbeid blir gitt opp, kan man anta at relasjonen mellom foreldre og pedagogene var svak (Honneth, 2007, s. 233). Siden vi mennesker er avhengige av gjensidig anerkjennelse fra hverandre for å utvikle vår identitet (Honneth, 2007, s. 47), kan et ikke-fungerende samarbeid påvirke utviklingen av selvfølelse og selvforståelse hos både foreldre og pedagoger. Det kan dermed antas at selvtilliten til senere relasjoner med foreldre eller instanser er svekket, eller at man kan gå i forsvar for å skåne sin egen selvverd (Drugli, 2023, s. 154). Dette kan føre til ytterligere

uenighet og konflikt mellom foreldre og pedagoger. Det viser viktigheten med å danne gode relasjoner i "fredstid".

Barn er svært sensitive for hvordan foreldrene snakker om og til de ansatte i barnehagen, og dette fenomenet kan forstås på både mikro- og mesosystemnivå (Bronfenbrenner, 1979, s. 47, 209). Ifølge dobbelt-bind-teorien vil barnet kunne oppfatte uoverensstemmelser mellom foreldrenes verbale uttalelser om barnehagen og deres kroppsspråk eller tonefall (Bateson, 2000, s. 206-207). Når foreldrene sier en ting, men kroppsspråket deres sender motsatte signaler, kan dette skape usikkerhet og forvirring hos barnet. Som respons på slike følelser kan barn reagere med sekundærfølelser som sinne eller aggresjon (Sælen, 2019, s. 5-6), noe som kan bli oppfattet som utagerende atferd av både foreldre og pedagoger. Det er derfor rimelig å anta at et godt samarbeid mellom foreldrene og pedagogene, preget av trygghet og tillit, vil kunne redusere sjansen for at barna blir fanget i en dobbelt-bind-situasjon.

Studiene viser at bekymrede mødre ofte tillegges en stor rolle og trenger å føle seg trygge, mens fedrene ofte undervurderes og trenger å styrkes. Pedagogenes tidligere erfaringer og opplevelser kan bidra til å forme fordommer som oppfattes som sannheter, og disse kan påvirke deres tanker, valg og handlinger (Winslade & Monk, 2008, s. 20). Disse "sannhetene" kan deretter bli internalisert som normer i barnehagekulturen (Bronfenbrenner, 1979, s. 258). Samtidig uttrykker pedagogene at de verdsetter å bruke hverandre internt i barnehagen til å observere, diskutere og få nye perspektiver. Men er dette tilstrekkelig hvis det allerede eksisterer en dominerende norm i barnehagekulturen som påvirker alle som jobber der? Pedagogene deler også narrativer med hverandre for å oppnå en felles forståelse og formidle hva de har observert (White, 2006, s. 66). Når pedagogene deler narrativer, baserer de seg på sine egne opplevelser og perspektiver, og dette kan påvirke kollegaer til å adoptere kun deres synspunkter. Uten kritisk refleksjon eller å vurdere flere perspektiver, kan relevant informasjon gå tapt (Steinnes, 2017, s. 49). Dette kan skje fordi narrativer formes av det pedagogene oppfatter som relevant. Det er derfor rimelig å anta at dette ytterligere forsterker en felles forståelse blant personalet, noe som kan føre til begrenset refleksjon og manglende utvidelse av perspektiver når det gjelder foreldrenes ulike roller. Dette perspektivet kan deretter påvirke samarbeidet i andre fora.

Generelt sett viser pedagogenes positive holdninger til foreldresamarbeid viktigheten av et slikt samarbeid for å skape et trygt, støttende og stimulerende miljø som fremmer barns læring og utvikling i barnehagen (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 12). Selv om enkelte pedagoger

kan virke noe forutinntatte i møte med foreldrene, indikerer det likevel at samarbeidet kan være målrettet og positivt. Pedagogene ser ut til å streve etter å imøtekomme foreldrenes behov i samarbeidet samtidig som de tar hensyn til barnas behov. Det kan være at utfordringen ikke ligger i manglende innsats fra pedagogene, men heller i knappe ressurser og behovet for å styrke "laget rundt barna". Pedagogene kan oppleve seg alene og overbelastet i arbeidet med barn med utagerende atferd, noe som viser en konflikt mellom behovet for samarbeid og den opplevde ensomheten i arbeidet. Det kan derfor være nødvendig med ytterligere støtte for pedagogene i å legge til rette for et godt foreldresamarbeid for barn med utagerende atferd i barnehagen.

6.2 Forventninger

Studien viser at det er mange forskjellige holdninger hos pedagogene. Dette vil naturligvis spille inn på hvilke forventninger pedagogene har til foreldresamarbeidet. Forventninger er våre mentale forestillinger om fremtidige hendelser eller situasjoner, formet av våre tidligere erfaringer, ønsker og oppfatninger (snl, 2019). I forrige kapittel ble pedagogenes holdninger belyst, og forventninger er basert på holdningene de har. Jeg ønsker derfor å utforske hvordan pedagogenes forventninger kan påvirke samarbeidet, og hvordan dette kan ha konsekvenser for utviklingen til barn med utagerende atferd.

6.2.1 Forventninger til utagerende atferd

Pedagogene er entydige og klare på hvordan de forventer atferden til et barn med utagerende atferd skal være. Typiske kjennetegn inkluderer aggresjon som å slå, sparke, rope, løpe unna og være uforutsigbar. Når et barn er i barnehagen, blir det utsatt for ulike forventninger fra de forskjellige miljøene det er en del av (Bronfenbrenner, 1979, s. 3). Disse forventningene kan komme direkte fra foreldre, søsken eller barnehagepersonalet (Bronfenbrenner, 1979, s. 47). Når barnet blir karakterisert som utagerende både hjemme og i barnehagen, skaper det forventninger fra ulike hold - foreldre, søsken, personalet, medbarn og deres foreldre. Når et barn blir stemplet som utagerende, kan dette føre til felles forståelse av atferden og behovene, både internt i barnehagen og mellom barnehagen og foreldrene (Hacking, 1995, s. 353-354). Men samtidig kan disse kategoriene føre til overfokus på barnets utfordringer og til slutt definere hele barnets identitet. Barnet kan bli redusert til kun å være "det utagerende barnet", mens andre mer positive sider overses. Etterhvert kan dette påvirke selvfølelsen til barnet og

føre til at barnet lever opp til forventningene (Winslade & Monk, 2008, s. 21). Pedagogene hevder å ha mye erfaring med barn med utagerende atferd, og dette kan føre til at disse kategoriene og deres tidligere erfaringer overskygger barnets unike egenskaper. På samme måte kan pedagogenes tidligere erfaringer med barn med utagerende atferd påvirke deres tanker, holdninger og tilnærming til det spesifikke barnet. Dette kan resultere i at pedagogene opptrer annerledes i møte med dette barnet sammenlignet med de andre barna på avdelingen. Det er viktig å være bevisst på hvordan slike kategorier og erfaringer kan påvirke synet på barnets atferd og individuelle egenskaper.

På en annen side kan foreldre og pedagoger ha ulike forventninger til et barn med utagerende atferd, da vår kunnskap og tidligere erfaringer skaper våre forventninger. Disse forventningene kan kollidere og barnets beste blir kanskje ikke i fokus (Drugli, 2023, s. 156). Foreldrenes og pedagogenes tidligere erfaring med utagerende atferd og hvilket meningsinnholdet som ligger i kategorien utagerende atferd, kan være forskjellig (Hacking, 1995, s. 368). Pedagogene har som nevnt tidligere, ganske lik oppfatning av hva utagerende atferd er. Samtidig vet vi ikke hvilken definisjon foreldrene har. Likevel kan man anta at definisjonene er individuelle. Om pedagogene har en negativ forventning av barnet og bruker disse begrepene til foreldrene, kan det skape avstand eller motstand i samarbeidet (Vogt, 2016, s. 327). Dette kan forklare hvorfor enkelte foreldre kan oppleves som “vanskelige” eller motsette seg samarbeid med pedagogene. Samtidig kan ulike forventninger skape en ubalanse og en usikkerhet for barnet. Barnet er avhengig av en gjensidighet i omsorgen barnet får, for å utvikle en trygg identitet (Skoglund & Åmot, 2019, s. 21). Om barnet opplever at i barnehagen forventer de at barnet skal opptre på en måte, mens hjemme forventer de en annen type atferd, kan barnet oppleve en usikkerhet rundt sin egen rolle.

Enkelte pedagoger uttrykker at barn med utagerende atferd trenger å bli likt, sett, møtt og få satt ord på sine utfordringer. Denne forventningen kan sees i sammenheng med Greene (u.å. 0:27) sitt sitat at “Barn gjør det bra hvis de kan”. Når pedagogene forventer at et barn gjør så godt som det kan, vil årsaken til atferden bli lagt hos systemene rundt og samspillet mellom dem, snarere enn individet selv (Bronfenbrenner, 1979, s. 7,10). Ved å ha et blikk på systemene rundt og samspillet mellom dem, kan man finne årsaker som kan ha både direkte, men også indirekte påvirkning på barnets atferd. Dette støttes også av tidligere forskning (Kinge, 2015, s. 10; Drugli, 2013, s. 43), da barn ofte får en reaksjon på situasjonen de står i.

6.2.2 Forventninger til tidlig innsats

Pedagogenes synspunkter understreker betydningen av tidlig innsats i foreldresamarbeidet, der tillitsbygging, forebyggende tiltak og åpen kommunikasjon fremheves som nøkkelkomponenter. En felles oppfatning blant informantene var betydningen av tidlig intervensjon i samarbeidet med foreldre. Det var en utbredt forventning blant pedagogene om at foreldreengasjement kunne bidra til å løse barnets atferdsproblemer, selv om dette kanskje ikke var helt realistisk. Likevel var alle enige om at foreldrenes involvering var avgjørende i arbeidet med barn med utagerende atferd, noe som samsvarer med tidligere forskning som understreker foreldres rolle som sentrale informanter for barn med spesialpedagogiske behov (Mørland, 2023, s. 176). Samtidig kan de høye forventningene til foreldrenes deltakelse føre til skuffelse både blant foreldre og pedagoger hvis disse forventningene ikke oppfylles. Selv om spesialpedagogisk hjelp har som mål å kompensere for barnets utfordringer, blir det ofte ikke satt i gang før disse utfordringene har oppstått (Groven, 2013, s. 45).

Flere pedagoger fremhever betydningen av tilvenning i barnehagen for å bygge sterke relasjoner mellom foreldre og pedagoger. Ved å etablere gode relasjoner tidlig kan man forebygge utfordrende samarbeid senere. En positiv relasjon legger grunnlaget for åpen kommunikasjon, noe som gjør det lettere å ta opp situasjoner som oppstår. Tidlig innsats innebærer å sette i gang tiltak for å støtte barns utvikling og identifisere eventuelle behov (Meld.St. 6, 2019-2020, s. 12). Samtidig understreker pedagogene at det er viktig å vise foreldrene at de kan stole på at pedagogene tåler å høre sannheten, og jobbe for en tillit fra foreldrene om at pedagogene vil barnets beste. Ved å fokusere på å etablere slike gode relasjoner tidlig, kan man skape en positiv forbindelse der man kan forstå foreldrenes følelser, opplevelser og tanker (Sollesnes, 2018, s. 68). Disse funnene stemmer overens med tidligere forskning som understreker betydningen av en relasjonsorientert tilnærming for å etablere gode forbindelser med foreldrene og samarbeide for barnas beste (Stensland & Nornes-Nymark, 2022; Børnich, 2019). Samtidig viser det seg at det er variasjoner i hvordan informantene uttrykker seg og vektlegger visse aspekter. Mens noen legger vekt på tillitsbygging og åpen kommunikasjon, fokuserer andre mer på konkrete handlinger og verktøy for forebyggende arbeid. Disse ulikhetene reflekterer sannsynligvis individuelle erfaringer og perspektiver innenfor rammen av tidlig innsats i foreldresamarbeidet. Samtidig viser dette at pedagogene har kompetanse i å etablere og opprettholde relasjoner (Sollesnes, 2018, s. 68).

En pedagog er relativ trygg på seg selv og sin relasjonskompetanse, samtidig er hun veldig tydelig til hva hun forventer av foreldrene og i samarbeidet. Disse forventningene ble avklart med foreldrene under oppstartssamtalen, noe pedagogen hadde positive erfaringer med. Flere pedagoger tenker også at ved å avklare forventningene på et tidlig stadium, kan foreldre og pedagogene bli tryggere på hverandre, samtidig som foreldrene blir trygge på barnehagen. Noe som kan bidra til å støtte foreldrene og trygge barna (Meld. st. 6 (2019-2020), s. 12). Samtidig har foreldrene ofte sitt første møte med barnehagen under en oppstartssamtale, noe som kan føre til at foreldrene kan føle seg usikre. Ved at pedagogen er veldig tydelig på sine forventninger til samarbeidet og til foreldrene, samtidig som de støtter seg til rammeplanen, kan det føre til at foreldrene opplever enda større usikkerhet. Når pedagogene støtter seg til rammeplanen, kan det få foreldrene til å føle at den informasjonen eller forventningene de har, ikke har samme verdi (Honneth, 2007, s. 131). Noe som kan føre til at de holder sine forventninger til barnehagen for seg selv. På en annen side, kan det tenkes at foreldrene ikke har informasjon og dermed ikke vet hva de kan forvente av barnehagen.

Pedagogene opplever at det tar tid å bygge tillit og en god relasjon til foreldrene. Samtidig har samfunnets forventninger til foreldrene og pedagogene økt, og dette kan forstås gjennom kronosystemet, (Bronfenbrenner & Morris, 2006, s. 821). Gjennom de siste årene har rollen til foreldre og pedagogene endret seg. Foreldrene skal i dag ha en full jobb, husarbeid og være med barna på fritidsaktiviteter, samtidig forventes det at foreldrene deltar på alt fra avslutninger til foreldremøter og dugnader (Kinge, 2015, s. 47-48). Pedagogene sier at mange foreldre oppleves som slitne og stressede. Noe som ikke er så rart i forhold til de forventningene foreldrene står i. Samtidig starter barna ofte i barnehagen før de er ett år gamle, hvor de går full uke, med lange dager. Det vil derfor være naturlig å si at pedagogene har en viktig rolle i barnas utvikling (Rye, 2000, s. 109). Pedagogene opplever at på en avdeling med utagerende atferd rekker man ikke å møte alle behov til alle barna. Dette kan resultere i at barn uten utfordringer starter å utagere, for å bli sett (Kinge, 2015, s. 11). Når barn ikke blir sett eller får sine behov dekket, vil det skape et gap i den emosjonelle hengivenheten (Honneth, 2007, s. 104). Samtidig sier pedagogene at foreldrestøttende arbeid tar tid. Når pedagogene ikke har ressurser til å prioritere foreldresamarbeidet, vil det naturlig nok ta lang tid å bygge tillit og en god relasjon til foreldrene.

Pedagogiske ledere uttrykker at de har en stor arbeidsmengde, og at disse arbeidsoppgavene har økt de siste årene på grunn av samfunnsendringer, men pedagogene har den samme plantiden, som har vart i over 50 år. Tidligere forskning tyder på at tid og systemorientert syn

på utagerende atferd, er en utfordring når man skal tilrettelegge for barn med utagerende atferd (Nilsen & Hansen, 2022). Dette samsvarer med mine funn, hvor pedagogene kjenner på mye stress, press og utilstrekkelighet i arbeidshverdagen, og begrunner dette med manko på ressurser, som tid og bemanning. Det er lite bemanning i forhold til alle arbeidsoppgaver som skal gjøres, samtidig er det mye sykdom og mange barn med spesialpedagogiske behov, som krever litt ekstra oppfølging (Drugli, m.fl, 2013, s. 11; Nordahl, mfl. 2018, s. 63; Ogden, 2022, s. 11). Dette tyder på at samfunnet forventer at pedagogene skal mestre alt dette og mye til, noe som kan få pedagogene til å “møte veggen”, som pedagogene uttrykte det. Når pedagogene er slitne og utmattede, vil det naturlig nok påvirke måten de møter barna og foreldrene på (Klefbeck & Ogden, 2003, s. 57; Haugen, 2008, s. 41). Dette vil si at den store arbeidsmengden og reduserte ressurser kan påvirke hvordan barn og foreldre blir møtt.

Enkelte pedagoger opplever å ha et godt lag som sammen jobber for å skape en positiv utvikling hos barnet (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 78). Likevel ser de store forskjeller fra kommune til kommune i forhold til hvilke tilbud som tilbys. Dette resulterer i at flere pedagoger kan føle seg alene i jobben som gjøres rundt barn med utagerende atferd i barnehagen, spesielt når de står med mye ansvar og ikke har eksterne instanser å be om råd og veiledning fra. De som er rundt barn med utagerende atferd trenger hjelp og støtte (Mørland, 2023, s. 167). Pedagogene peker på at i de kommunene det finnes foreldreveiledningstilbud, vil det være en avlastning for pedagogene. Når pedagogene ikke får den støtten de trenger, kan det være vanskelig å vite hva man skal fokusere på, samtidig som det er en stor belastning å stå i, vil dette trolig føre til at barnehageansatte møter veggen og blir sykemeldte. Dette vil da starte en ond sirkel med ressursutfordringer. Barnehagen skal være et miljø som fremmer utvikling og læring (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 12), slik det fremstår nå, kan det virke mer tilfeldig hvilke barn som får det de har krav på.

6.2.3 Forventninger til samarbeid

I forrige kapittel var vi inne på at pedagogenes holdninger var generelt positive og at de ønsket i hovedsak å samarbeide med foreldre. Samtidig kan positive holdninger skape større forventninger til engasjement og deltakelse av foreldrene. Pedagogene sier tydelig at de ønsker å samarbeide med foreldre, samtidig uttrykker de at foreldrene må forstå hva samarbeidet skal handle om. Det virker som at pedagogene i forkant har laget seg forventninger til hva samarbeidet skal handle om (Winslade & Monk, 2008, s. 20). Slik sett

virker det som at det er pedagogene som lager rammene for hvordan et samarbeid skal være, og hva som er til barnets beste. Samtidig undrer jeg meg over hvem som definerer hva som er barnets beste? Utagerende atferd en av hovedårsakene til spesialpedagogisk hjelp barnehagen (Drugli, m.fl. 2013, s. 11; Nordahl, mfl., 2018, s. 63; Ogden, 2022, s. 11), som vil si at pedagogene trolig har en del tidligere erfaringer omkring barn med utagerende atferd og foreldresamarbeid. Disse erfaringene vil da danne en individuell opplevelse av hva utagerende atferd er, og hva foreldrene til disse barna trenger (Kinge, 2021, s. 10). Denne tidligere erfaringen kan dermed påvirke senere forventninger og handlinger pedagogene har til foreldre til barn med utagerende atferd.

Pedagogene uttrykker at mange foreldre anser barnehagen som eksperter på barns utvikling og læring, og dermed at ansvaret ofte legges over på dem. Samtidig opplever enkelte pedagoger at mange foreldre i dag overfører kampene til barnehagen. Dette kan forstås som et brukerperspektiv (Venninen & Purola, s. 61). Da vil barnehagen og pedagogene bli oppfattet som en tjeneste som foreldrene kan bruke. I dette perspektivet vil det kun tas høyde for foreldrenes ønsker og meninger, mens pedagogenes fagkompetanse ikke blir tatt høyde for. Selv om pedagogene anser foreldrene som eksperter på sine barn, kan en slik relasjon mellom foreldre og barnehagen ikke være ideelt for å skape et godt samarbeid, da et samarbeid baseres på å utnytte hverandres ressurser og kompetanse (Ravn, 1995, s. 204). Pedagogene uttrykker at de prøver å tydeliggjøre for foreldrene at de kun har den barnehagefaglige kompetansen. Ved at pedagogene sammen med foreldrene bruker sirkulære forklaringer kan de i fellesskap reflektere over årsaker til hendelser (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 114). Det vil si at årsaken til barnets atferd kan være knyttet opp mot årsaken til foreldrenes eller pedagogenes atferd, og dermed skape en sirkel av samspill. Om vi ser på figur 2 (s. 23), kan vi også forklare at årsaken til at foreldrene oppfattes som usikre, kan være at pedagogene har tydelige forventninger, eller kan fremstå som “eksperter” i samspillet, som igjen kan være en årsak til at pedagogene er tydelige.

Pedagogene sier at de tar en forventningsavklaring tidlig i samarbeidet, for å avklare hvilke forventninger pedagogene har til foreldrene, men også for at foreldrene skal ha muligheten til å si sine forventninger til barnehagen. Ved å avklare forventningene på et tidlig stadium, kan man lettere få tak i hva foreldrene tenker og mener om et samarbeid, samtidig får de et innblikk i hvordan foreldrene oppfatter et samarbeid (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 88). Selv om pedagogene har en forventning av hva samarbeidet skal handle om, vil man gjennom forventningsavklaring likevel få frem foreldrenes stemme, og finne felles mål man ønsker å

jobbe mot. Dette kan åpne opp for kommunikasjon mellom partene, samtidig som at grunnmuren for et samarbeid er lagt.

Funnene viser enighet fra pedagogene omkring viktigheten av et tillitsbasert samarbeid mellom barnehagen og foreldrene, der pedagogene ønsker å vise empati og forståelse for foreldrene, og legge tilrette for at de kommer i en posisjon hvor de føler seg trygge til å fortelle. Likevel opplever noen pedagoger en uenighet mellom foreldre eller mot barnehagen vanskeliggjør et godt samarbeid. Et samarbeid er basert på respekt, tillit og et likeverdig forhold, som sammen har et felles mål (Ravn, 1995, s. 204). Uenigheten kan derfor være et resultat av at foreldrene opplever lite respekt fra, og tillit til barnehagen eller til den andre forelderen. Pedagogene indikerer også at samarbeidet kan føles enklere når man er enig med foreldrene. Dette reiser spørsmålet om hvorvidt foreldrene kan defineres som "vanskelige", eller om det er pedagogenes tilnærming eller hva som oppleves som akseptabelt for pedagogene som er den riktige faktoren. Med andre ord, er det foreldrene som er problemet, eller handler det om hvordan pedagogene kommuniserer og samhandler med foreldrene? Samtidig kan barnet få reaksjoner når de ulike miljøene barnet er en del av består av uenighet eller konflikt (Kinge, 2015, s. 10; Drugli, m.fl 2013, s. 43). Dette kan da forklare hvordan et tvunget samarbeid mellom barnehagen og foreldre, kan skape utagerende uttrykk hos barnet.

Pedagogene hevder at de opplever at foreldre som ikke bor sammen har en større sjanse for å være uenige. Når barnet går i barnehagen, vil det være en del av flere miljøer, som skaper en gjensidig påvirkning i det daglige (Bronfenbrenner, 1979, s. 47). Ved uenighet i de ulike miljøene, samt dårlig samspill mellom dem, kan det skape uforutsigbarhet, og føre til en stor belastning og lite sammenheng i hverdagen til barnet (Bronfenbrenner, 1979, s. 7). Pedagogene prøver å få foreldrene til å forstå hva samarbeidet handler om, og forventer at foreldrene burde klare å samarbeide om barna sine. Jeg opplevde noe frustrasjon fra pedagogene, når de snakker om foreldre som er uenige seg imellom, med barnehagen, eller som ikke ser utfordringene til barnet hjemme. Om det er store forskjeller i verdier, kan det skape utfordrende samarbeid (Glaser, 2023, s. 82). Om man støtter pedagogene i sin fremtoning på å få foreldrene til å forstå hva samarbeidet handler om, kan man få foreldrene til å komme over sin uenighet, for så å klare å fokusere på barnet.

På den andre siden kan dette oppleves som "tvang" eller at pedagogene fremstår som eksperter i situasjonen, som kan risikere at foreldrenes tanker ikke blir hørt (Venninen & Purola, 2013, s. 56, 61). Dette kan skyldes en problemorientert tilnærming, der foreldre blir

presset til å tilpasse seg den dominerende kulturen, i stedet for at pedagogene verdsetter og tilpasser seg det mangfoldet som finnes i barnehagen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 65). Når foreldrene ikke får bidratt med sine individuelle egenskaper kan det skape en opplevelse av ekskludering for foreldrene (Honneth, 2007, s. 131). Likevel vil ikke foreldrenes deltakelse automatisk bety et samarbeid for barnets beste. Pedagogene vet mest trolig ikke årsaken til foreldrenes uenighet, og et tvunget samarbeid kan derfor føre til større uenighet eller konflikter mellom foreldrene. Foreldrene vil mest trolig ikke endre mening kun fordi pedagogene ønsker det, da endring skjer innenfra (Andersen, 1999, s. 161).

Samtidig opplever enkelte pedagoger også at foreldrene snakker mer fritt, når de er alene i samtale med barnehagen, sammenlignet med når begge foreldrene er tilstede. Dette kan gjøre at samarbeidet kan oppleves som lettere. Det virker som at foreldre som uttrykker seg fritt, er mer avslappet og trygge i situasjonen, i motsetning til de som ikke gjør det. Når foreldrene er trygge og avslappede, kan det føre til at de kommuniserer på en mer helhetlig måte, også ved hjelp av kroppsspråk (Bateson, 1979, s. 370). Pedagogene sier at narrativer blir anvendt i foreldresamarbeidet, da de kan bidra til å skape og formidle mening mellom foreldre og barnehagen, noe som støttes av Jansen (2015, s. 19). Dette kan støtte pedagogenes opplevelse av at foreldrene snakker mer fritt når de er avslappede og trygge i relasjonen med pedagogene.

Pedagogene understreker betydningen av foreldrenes narrativer, hvor de deler sine opplevelser av barnets utvikling og interesser, for å oppnå en dypere forståelse av barnets individualitet. Samtidig kan pedagogene benytte seg av disse fortellingene for å inkludere barnets interesser og ferdigheter i det daglige miljøet. Pedagogene sier at de forteller foreldrene ved henting, hva barnet har gjort i løpet av dagen. Gjennom utveksling av narrativer om barnet, sender og mottar foreldre og pedagoger ulike erfaringer og perspektiver til hverandre (Carson & Birkeland, 2022, s. 114; Jensen & Ulleberg, 2019, s. 85). Disse ulike perspektivene kan bidra til en utvidelse av forståelsen både hos foreldrene og pedagogene, noe som kan resultere i en felles forståelse. En slik felles forståelse mellom foreldre og pedagoger legger grunnlaget for et dynamisk samspill mellom barnehagen og hjemmet, som igjen skaper en helhetlig og sammenhengende opplevelse for barnet (Drugli, 2021, s. 11).

Noen pedagoger hevder at foreldre kun fanger opp 40% av det som blir sagt under en samtale. Samtidig har språkforskning vist at vårt verbale språk utgjør kun 30% av den totale forståelsen, mens kroppsspråket står for hele 70%. Kommunikasjonen vår er en balanse

mellom det verbale og det non-verbale, og våre tolkningsrammer skyldes individuelle perspektiver (Bateson, 1972, s. 370). Det kan derfor antas at foreldre ikke nødvendigvis får med seg alt pedagogene sier, men heller er mer sensitive for det som uttrykkes gjennom kroppsspråk og mimikk. Dette kan noen ganger virke motstridende (Bateson, 2000, s. 206-207). Kommunikasjon er utfordrende, spesielt når pedagogene og foreldrene ikke er bevisste på betydningen av deres kroppsspråk, mimikk og stemme i en samtale. Når pedagogene beskriver barnet, er det måten de formidler informasjonen på som foreldrene i større grad legger merke til. Det har derfor begrenset effekt om pedagogene bruker positive ord om barnet hvis stemmeleiet og kroppsspråket deres uttrykker en mer negativ eller oppgitt holdning. Som tidligere nevnt finner pedagogene det utfordrende og følelsesmessig krevende å jobbe tett med et barn med utagerende atferd. Når pedagogene kjenner på negative følelser eller holdninger til dette barnet, vil det mest sannsynlig skinne gjennom til foreldrene. Samtidig sier en av pedagogene at hun balanserer og vurderer den informasjonen hun gir til foreldrene, noe som kan tyde på at enkelte pedagoger er bevisste på at foreldrene ikke mestrer å ta inn for mye informasjon på en gang. På den måten kan pedagogenes forventning om at foreldrene kun fanger opp 40% av det de sier, vise seg å stemme. Samtidig vil foreldrene sitte igjen med langt mer enn bare det som er blitt uttalt.

6.3 Veiledning

I studien ble veiledning av foreldre et aktuelt tema fra analysen. Pedagogiske ledere opplever veiledning som en viktig del av foreldresamarbeidet, og mener at det kan ha en positiv innvirkning på både samarbeidet og utviklingen til barn med utagerende atferd. I dette kapitlet vil jeg drøfte hvordan pedagogiske ledes opplevelse av veiledning kan påvirke foreldresamarbeidet, samt utviklingen til barn med utagerende atferd i barnehagen.

6.3.1 Formell veiledning

Pedagogene ser på foreldre som eksperter på sine barn, samtidig mener de at foreldre trenger mer veiledning enn tidligere. Man kan derfor undre seg over hvem som egentlig har sannheten her? Barnehagen i dag har endret seg mye i løpet av de siste årene, fra å være en omsorgsarena til et viktig sted for læring og utvikling, der de aller fleste barna mellom 1-5 år nå går i barnehagen (SSB, 2023). Det betyr at mange flere barn går i barnehagen i dag. Barnehagen er også preget av et større mangfold enn tidligere, og har store variasjoner i

kultur (Glaser, 2023, s. 192; Carson & Birkeland, 2022, s. 18). Man kan derfor stille seg undrende til om de store samfunnsendringene og det økte mangfoldet kan ha bidratt til at foreldrene oppleves som annerledes idag enn for noen år tilbake? I så fall kan pedagogene kjenne på at dette er uvant og nytt, og som kan føre til at de ansatte i barnehagen anser dette som unormalt innenfor sin kultur (Svendby, 2019, s. 70). Dette kan resultere i at pedagogene forstår foreldrene på en annen måte enn tidligere. I et foreldresamarbeid er det vesentlig å respektere og anerkjenne foreldrenes verdier og oppdragsnormer (Glaser, 2023, s. 42-43). Siden pedagogene mener at foreldrene trenger å veiledes, vil ikke foreldrene møte anerkjennelse på sine verdier og normer. Da vil heller ikke foreldrenes selvværd og tilhørighet utvikles (Skoglund & Åmot, 2019, s. 22). Dette kan medføre at foreldrene ikke føler seg inkludert, og mulighetene til å medvirke eller bidra i barnehagehverdagen reduseres. Når foreldrene ikke bidrar, kan dette øke sannsynligheten for at foreldrene blir kategorisere foreldrene som "other" (Svendby, 2019, s. 70), og føre til usikkerhet hos foreldrene, som igjen kan øke pedagogenes opplevelse av at foreldre trenger mer veiledning.

Systemisk veiledning kan være en god tilnærming i denne situasjonen, hvor foreldrene blir deltakende, og relasjoner og helheten blir vektlagt (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 79). Når man fokuserer på relasjoner og helheten, kan det bidra til at både foreldrene og pedagogene kan få en helhetlig forståelse av barnets vansker (Drugli, 2012, s. 37). Ved å se på barnets atferd i sammenheng med barnets systemer (Bronfenbrenner, 1979, s. 3), som familiedynamikk, skolemiljø og samfunnsfaktorer, kan systemisk veiledning bidra til å identifisere underliggende årsaker og utvikle mer effektive løsninger. Systemisk veiledning kan hjelpe foreldre til å bli mer bevisst på mønstre i familiedynamikken som kan bidra til barnets utagerende atferd (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 122). For eksempel kan det være at foreldrene har ulike oppfatninger av barnets atferd, eller at de har ulike måter å håndtere konflikter på. Ved å bli mer bevisst på disse mønstrene, kan foreldrene begynne å endre dem på en måte som er mer støttende for barnet. Systemisk veiledning kan også bidra til å etablere samarbeid mellom barnehagen, skolen og andre systemer som er involvert i barnets liv. Dette kan være viktig for å sikre at alle parter jobber sammen mot et felles mål, og for å unngå at barnet faller mellom stolene. Systemisk veiledning vektlegger støtte til hele familiesystemet, ikke kun individet med utagerende atferd. Dette innebærer å tilby ressurser, veiledning og støtte til familien for å styrke deres evne til å håndtere utfordringer og fremme barnets trivsel og utvikling.

Pedagogene ønsker at foreldrene skal være aktive deltakere i barnehagen, og jeg oppfatter at de legger tilrette for det ved å for eksempel ta en kaffe sammen. I kommunikasjonen med foreldre til barn med utagerende atferd, er det viktig at foreldre blir ansett som en ressurs (Dalen & Tangen, 2012, s. 236). Når foreldre føler seg ønsket og inkludert i barnehagekulturen, vil det være lettere å ytre sine meninger eller tanker. Samtidig kan foreldrenes føle seg verdsatt av pedagogene når deres unike egenskaper, ferdigheter og bidrag kan bli ansett som en ressurs i barnehagen (Honneth, 2007, s. 131). Dette kan bidra til foreldrenes individuelle selvverd og tilhørighet (Skoglund & Åmot, 2019, s. 22). Foreldre med god selvrespekt kan ofte være tryggere på seg selv og sine avgjørelser, og i bedre stand til å etablere og opprettholde tydelige grenser i samarbeidet med barnehagen. Veiledning til foreldrene kan føre til empowerment av foreldre til barn med utagerende atferd (Dalen & Tangen, 2012, s. 224). Ved at foreldrene er mer selvsikre i sin kommunikasjon og kan uttrykke sine behov og ønsker på en konstruktiv måte, kan foreldrene få en større mulighet til å medvirke og inkluderes i barnehagehverdagen. Når foreldre virker tydelige og trygge i sin kommunikasjon, kan foreldre virke mindre usikre, som igjen kan redusere pedagogenes oppfattelse av at foreldrene trenger foreldreveiledning. Samtidig trenger foreldre til barn med spesialpedagogiske behov et tettere samarbeid (Drugli, 2012, s. 34).

Pedagogene nevner at manglende grensesetting i foreldrenes oppvekst, og nåtidens media, kan være årsak til at dagens foreldre er usikre i barneoppdragelsen. Dersom foreldrene ikke fikk tilstrekkelig anerkjennelse fra sine nærmeste i oppveksten, kan det ha ført til en dyp følelse av usikkerhet og et identitetsproblemer hos foreldrene (Honneth, 2007, s. 107). Når foreldrene selv er usikre på sin egen identitet og verdier, kan det også være vanskelig å etablere klare regler og grenser for barn. Dette kan føre til en usikkerhet i hverdagen for foreldre og barn, hvor ingen vet hva de kan forvente. Når foreldrene da prøver å sette grenser, vil dette kunne oppleves som uforutsigbart for barna, som da kan gjøre at barna prøver å teste ut grensene. Denne daglige interaksjonen fra foreldrene i mikrosystemet vil kunne påvirke barnets utvikling (Bronfenbrenner, 1979, s. 47). Denne atferden kan oppleves som impulsiv og uforutsigbar, og barna kan videreføre atferden til andre miljøer, som fritid og barnehage. Gjensidig anerkjennelse av foreldrene kan derfor være en nødvendig komponent i prosessen med å danne personlig identitet for barna (Honneth, 2007, s. 47). For at foreldre skal ha mulighet til å danne sin egen personlige identitet som foreldre, og bli tryggere på seg selv og sine avgjørelser, kan et samarbeid med pedagogene gjøre at de får økt selvtillit (Honneth, 2007, s. 233). Ved at pedagogene lytter, anerkjenner og verdsetter

foreldrenes meninger og bidrag, kan foreldrene oppleve at de har verdi, og noe å bidra med. Etter hvert kan foreldrene få en større tro på seg selv i rollen som forelder og oppleves som tryggere. Noe som også kan øke foreldrenes omsorgskompetanse (Drugli & Nordahl, 2021, s. 23). Dermed kan en god relasjon mellom pedagogen og foreldrene hjelpe foreldrene til å bli tryggere, samtidig kan det bli lettere å snakke om barnets utfordringer på et senere tidspunkt.

Relasjonene spiller en vesentlig rolle i kommunikasjonen som oppstår i samarbeidet (Lund, 2024, s. 88). Om foreldrene er uenige eller ikke egentlig er interessert i å delta, men kun møter opp, kan kommunikasjonen mellom foreldre og pedagogen være negativt orientert, og hensikten med samtalen kan bli uoppnåelig (Hausstätter, 2021, s. 58). Dette kan skape utfordringer for pedagogene i tilretteleggingen av tiltak for barnets behov og utvikling. Spesialpedagogisk hjelp skal utvikles i samarbeid med foreldrene (Barnehageloven, 2005, §32). Det vil si at foreldrene og pedagogen må ha et godt samarbeid, om de skal ha mulighet til å komme frem til hva som er utfordringene og hvilke tiltak som skal settes inn. Dette betyr at barnet ikke får den hjelpen og støtten de trenger for å utvikle seg i fellesskap med de andre barna, om ikke foreldrene og barnehagen mestrer å samarbeide. Det vil si at forbindelsen mellom barnets mikrosystem er svak (Bronfenbrenner, 1979, s. 209). Samtidig kan det virke som at pedagogene føler på et stort ansvar og legger mye press på seg selv i å lykkes i foreldresamarbeidet. Når de ikke lykkes vil de ofte legge det på seg selv, og funderer over hva de kunne ha gjort annerledes.

Pedagogene forventer at foreldrene aktivt deltar i barnehagehverdagen. Imidlertid kan foreldrenes syn og forventninger til barnehagen, som en arena for barnas læring og utvikling, avvike fra pedagogenes perspektiv. Dette kan skyldes ulike kulturelle oppfatninger av barnehagens rolle når det gjelder å forberede barnet på skolegang, utvikle sosiale ferdigheter og støtte identitetsutviklingen. Disse forskjellene kan sees fra et overordnet perspektiv, der kultur påvirker mindre systemer, som for eksempel meso- og mikrosystemet (Bronfenbrenner, 1979, s. 258). For å oppnå et vellykket samarbeid må pedagogene vise hensyn, respekt og forståelse for foreldrenes mangfoldige perspektiver (Glaser, 2023, s. 19). Pedagogene uttrykker en vilje til å være åpne og ydmyke overfor foreldrene og deres synspunkter. Når barnet opplever atferdsutfordringer, kan foreldrenes forventninger avvike fra det barnehagen anser som "normalt" ut fra deres kulturelle bakgrunn (Svendby, 2019, s. 70). Samtidig kan pedagogene reagere negativt på foreldre som virker uengasjerte eller overbeskyttende.

Ved å bruke formell veiledning basert på narrativer i denne situasjonen, kan foreldrene få mulighet til å dele sine synspunkter, verdier og holdninger til situasjonen. Pedagogene ser det som viktig å lytte til foreldrenes fortellinger og være oppmerksom på deres ulike uttrykksformer (Winslade & Monk, 2008, s. 23-24). Det er vanskelig å vite i hvilken grad pedagogene faktisk lytter til foreldrene, noe som kan variere fra pedagog til pedagog og påvirke hvor utfordrende foreldresamarbeidet oppleves. Pedagoger som aktivt lytter, ved å etablere god kommunikasjon, gi bekreftende signaler eller gjenspeile foreldrenes følelser (Eide & Eide, 2017, s. 16-17), kan oppnå en dypere forståelse av foreldrenes perspektiver. Ved å lytte nøye til narrativene og tolke underliggende budskap, kan pedagogene bedre forstå årsakene til utfordringene (Winslade & Monk, 2008, s. 54). Dette viser at det ikke er tilstrekkelig at pedagogene ønsker foreldrenes deltakelse, de må også aktivt legge til rette for at foreldrene kan være aktive deltakere i samarbeidet. Samtidig ved å bruke narrativer i veiledning, kan foreldre og pedagoger utforske disse historiene og reflektere over sine handlinger (Lauvås, Lycke & Handal, 2016, s. 87). Ved å snakke om barnets utfordringer som et adskilt emne, kan det gjøre at foreldrene føler seg mindre skyldige i årsaken til dem, og øke muligheten for å heller fokusere på fremtidige handlingsalternativer (Winslade & Monk, 2008, s. 26).

6.3.2 Uformell veiledning

Pedagogene skiller mellom veiledning og råd, der veiledning er mer komplekst og omfattende, mens råd kan gis i her- og nå situasjoner, eller ved en kjapp telefonsamtale. Pedagogene uttrykker at de ofte kan gi råd til foreldre i aktuelle situasjoner, selv om de ikke ber om det. Dette kan forstås som ad hoc-samtaler (Bjerkholt, 2017, s. 67). Jeg opplever pedagogenes intensjon som god, da de ønsker å hjelpe foreldrene til å bli tryggere på seg selv og sine avgjørelser. På den andre siden forteller pedagogene at barn med utagerende atferd ofte kan ha vanskeligheter med overganger, avslutte det de driver med, eller å gjennomføre beskjeder. Når foreldrene kommer for å hente og barnet er sliten og toleransevinduet er smalt, skal det mye til for at barnet mestrer å gjøre som forventet. Dette blir da en utfordring som oppstår i samspillet mellom foreldrene og barnet (Sælen, 2016, s. 19). En pedagog nevnte at ved å forberede barnet før henting, hjelpe foreldrene med påkledingen i en periode, eller gi enkle råd til foreldre i hentesituasjon, kan hjelpe foreldrene, samt styrke foreldrenes tro på seg selv.

Når foreldrene stiller barna sine spørsmålet om de ønsker å reise hjem, blir situasjonen raskt utfordrende om barnet ikke ønsker å reise hjem. Foreldrene ønsker forståelig nok å møte barna sine på en positiv måte eller en lang dag borte fra hverandre. Samtidig kan et spørsmål gi barnet en mulighet til å si nei, noe som setter foreldrene i en uheldig situasjon. Ved å gi råd og tips til foreldre om å heller si at “nå reiser vi hjem”, kan det gjøre at foreldrene blir mer tydelige og barnet slipper å utfordre situasjonen (Bjerkholt, 2017, s. 67). Likevel kan uoppfordrede råd og tips fra pedagogene oppleves som krenkende, eller foreldrene kan føle seg mindreverdige, da pedagogene som har mer kompetanse, utgjør en tydeligere maktrolle enn foreldrene (Drugli, m.fl. 2013, s. 152). For at mennesker skal utvikle selvvverd og tilhørighet i et fellesskap, er det nødvendig at de blir verdsatt for sine bidrag (Skoglund & Åmot, 2019, s. 22). På denne måten kan foreldrene føle seg som dårlige foreldre, eller at den jobben de gjør ikke er bra nok. Det er derfor viktig at pedagogene er forsiktige og balanserer rådene de gir til foreldrene.

6.3.3 utfordringer i veiledningen

Pedagogene opplever seg som familie- eller samlivsterapeuter i samarbeid med foreldrene, ettersom foreldrene ofte står overfor egne utfordringer som de trenger veiledning i. Tidligere forskning viser at foreldre til barn med utagerende atferd, som selv sliter med egne utfordringer, kan vise mindre deltakelse i barnehagen enn andre foreldre (Drugli, m.fl. 2013, s. 51). Dette stemmer med mine funn, da pedagogene opplever at enkelte foreldre har gitt opp, og uttrykker at det er vanskelig å få til et samarbeid med disse foreldrene. Samtidig kan ikke pedagogene vite hva som er årsaken til at foreldrene gir opp samarbeidet, noe som kan tyde på at disse forventningene formes av fordommer. Pedagogene prioriterer derfor foreldreveiledningen fordi de mener at dette vil være til barnets beste, ved å bidra til at foreldrene fungerer bedre i hverdagen. Samtidig har ikke pedagogene formell veiledningskompetanse (HINN, 2024). Noe pedagogene uttrykker at de ønsker mer av. En problemorientert tilnærming til foreldresamarbeid kan skyldes mangel på kompetanse eller fordommer (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 63). Til tross for mangel på veiledningskompetanse opplever jeg at pedagogene har en ressursorientert tilnærming til samarbeid med foreldrene. Man kan derfor stille seg undrende til hva som gjør at pedagogene mestrer å få til mange gode foreldresamarbeid på tross av dette. Kompetanse er avgjørende for kvaliteten på samarbeidet mellom pedagogene og foreldrene (Glaser, 2023, s. 82). Pedagogene sier selv at foreldresamarbeid oppleves som spennende og givende. Man kan

derfor anta at den positive innstillingen til foreldresamarbeid kan kompensere for reell kompetanse. Samtidig kan mer kompetanse innen veiledning bidra til at pedagogene bli tryggere på sin egen rolle som veileder.

Veiledning oppfattes som tidkrevende og omfattende, samtidig mener pedagogene at veiledning av foreldre er viktig, for å gi barna en god støtte og utvikling. Pedagogene sier at de prioriterer foreldreveiledning, da de ser at de opplever at det har en god effekt for barnets positive utvikling. Et godt foreldresamarbeid kan skape trygghet og identitetsdannelse hos barna både hjemme og i barnehagen (Glaser, 2023, s. 97). Ved å tilrettelegge for tid og rom til å sitte ned og snakke sammen, legger pedagogene til rette for muligheten til å diskutere hvordan man best kan kommunisere med hverandre. Dette bidrar til at begge parter føler seg komfortable med å utveksle tanker, følelser og forventninger (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 154). En slik åpen kommunikasjon legger grunnlaget for en bedre forståelse mellom foreldre og pedagoger.

Pedagogene ønsker å være åpne mot og ta utgangspunkt i foreldrenes perspektiv. Samtidig forteller enkelte pedagoger at ulike kulturer kan oppfattes som utfordrende. Forskjellene mellom ulike kulturer i makrosystemet reflekteres rundt hvordan foreldre og barn opplever og engasjerer seg med barnehagen (Bronfenbrenner, 1979, s. 258). Pedagogene kan for eksempel forvente at foreldre opptrer på en bestemt måte, samtidig som dette står i strid med foreldrenes verdier og normer. For eksempel vil verdier knyttet til barnets selvstendighet, samarbeid, og kreativitet kunne være fremtredende i noen kulturer, mens andre kan legge større vekt på lydighet, konformitet og tradisjonelle normer. Om det er store forskjeller i verdier, holdninger og normer, kan det bli vanskeligere å bli enige (Ingebrigtsen & Samuelsson, 2022, s. 121). Når man ikke er enig, kan det bli mer utfordrende å sette inn tiltak eller jobbe målrettet. Ved at alle foreldre, uavhengig av kultur, får like rettigheter og blir behandlet likeverdig av pedagogene, kan foreldrene oppleve å være et likestilt medlem av samfunnet (Honneth, 2007, s. 119-120). Pedagogene nevner at de har det samme tilbudet til alle foreldrene, samtidig ønsker de at foreldrene deltar på møter og samtaler. Dette kan derfor tyde på at pedagogene legger til rette for at foreldrene blir behandlet likeverdig. Samtidig må man ta høyde for at foreldrenes opplevelse kan være en helt annen.

Pedagogene fremhever betydningen av støtte fra et eksoperspektiv (Bronfenbrenner, 1979, s. 237), for eksempel veiledningstilbud for familier fra kommunen. Dette kan bidra til å redusere behovet for veiledning i barnehagen, frigjøre tid for pedagogene til å prioritere andre

oppgaver. Videre vektlegger de fordelene ved et mangfoldig team med ulik kompetanse og erfaring, som kan støtte og berike hverandre (Meld. St. 6 (2019–2020), s. 78). Samarbeidet med helsestasjonen under 2- og 4-årskontroller nevnes som et naturlig tverrfaglig samarbeid. Helsestasjonen har informasjon om barnets utvikling og eventuelle tidligere utfordringer. Når pedagogene har et godt støttesystem rundt barnet som utagerer, føler de ikke at de står alene i jobben, da de har noen å rådføre seg med og reflektere over tiltak. Mange pedagoger opplever imidlertid at de kommunale veiledningstiltakene ikke fungerer optimalt, og de føler seg overveldet av ansvar. De som opplever god støtte, roser kommunens tiltak og rutiner, men erkjenner samtidig at det er et område som fortsatt trenger fokus og utvikling. De som føler seg lite støttet, nøler ofte med å be om hjelp. Flere blant pedagogene føler seg isolerte og overarbeidet i arbeidet med barn med utagerende atferd. Derfor understreker de behovet for samarbeid på tvers av avdelinger og med barnehagens styrer. Et sterkt internt samarbeid gir gjensidig støtte og veiledning, samtidig som det gir rom for å dele følelser og erfaringer. Likevel erkjenner de at utfordringer knyttet til tid og bemanning kan begrense mulighetene for et effektivt internt samarbeid.

7. Avslutning

I denne avslutningen vil jeg oppsummere hva som fremkommer i studien. Formålet med studien var å få mer innsikt og større bevissthet rundt foreldresamarbeidet i en spesialpedagogisk kontekst, rundt barn med utagerende atferd, med problemstillingen “Hvordan legger pedagogiske ledere tilrette for et godt foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd i barnehagen?”

Jeg har identifisert flere suksessfaktorer og utfordringer i dette samarbeidet, samt sett på implikasjoner for praksis. Studien viser at positive holdninger, realistiske forventninger, god kommunikasjon og veiledning er avgjørende for et vellykket foreldresamarbeid. Samtidig indikerer pedagogene at mangel på tid og ressurser, ulike forventninger til samarbeidet samt motstand fra foreldre kan være utfordrende hindringer. Det kommer frem at pedagogene prøver å optimalisere og tilrettelegge som best gitt rammene de har.

For å styrke praksisen, bør pedagogiske ledere få mer opplæring i veiledningsmetoder og teknikker, slik at de er bedre rustet til å gi veiledning. Barnehagene bør også tildeles mer tid og ressurser til veiledning. Et alternativt perspektiv kan være å flytte veiledningsansvaret fra

barnehagen til andre instanser, for å avlaste pedagogene. Det er også viktig å etablere klare forventninger til samarbeidet og å skape et trygt og støttende miljø hvor foreldrene føler seg trygge til å uttrykke sine meninger. Ved å være oppmerksom på disse faktorene kan pedagogiske ledere bidra til å skape et mer positivt og støttende miljø for barn med utagerende atferd, både hjemme og i barnehagen.

Forskningen indikerer også at det er store kommunale forskjeller når det gjelder tilbud om hjelp. Pedagogene opplever dette som utfordrende og nøler med å søke hjelp når det ikke er tilgjengelig. Dette kan føre til ujevn fordeling av støttetjenester, noe som strider mot barns rett til tidlig intervensjon og støtte i deres utvikling og læring.

7.1 Studiens implikasjoner

Gjennom arbeidet med oppgaven, har det dukket opp nye problemstillinger i arbeidet med utagerende atferd i barnehagen. Foreldrene refereres som nøkkelpersoner i arbeidet rundt barna, og det ville vært nyttig å få foreldrenes perspektiv på samarbeidet med pedagogene i denne situasjonen. Samtidig opplever pedagogene at foreldrene trenger mye veiledning, og en studie hvor man forsket på foreldrenes tanker rundt eget behov for veiledning, samt opplevelse og erfaring rundt det å bli veiledet.

Det er spennende å forske på pedagogenes opplevelse av foreldresamarbeidet. Det er likevel viktig å erkjenne at denne studien kun gir innsikt i et begrenset antall pedagogiske leders holdninger og erfaringer, og den kan ikke gi et fullstendig bilde eller estimere en absolutt sannhet. Likevel, en enda dypere forståelse kan oppnås ved å rette fokus mot foreldrene selv. Å utforske foreldrenes opplevelser av å ha et barn med utagerende atferd, deres holdninger og erfaringer med samarbeidet med barnehagen, samt deres oppfatning av den veiledningen de mottar fra barnehagen, ville være av stor verdi. Dette ville gi innsikt i foreldrenes perspektiv på situasjonen, noe som er avgjørende for å forstå deres behov og utfordringer. Samtidig ville det også bidra til å belyse hvordan pedagogiske ledere kan tilrettelegge bedre for foreldreinvolvering og støtte.

Referanseliste

- Andersen, Tom (1999): Et samarbeid – av noen kalt veiledning. I Rønnestad, M.H. og Reichelt, S. (red.), *Psykoterapiveiledning*. (s. 150-162). Tano Aschehoug.
- Anderson, H. (1995). Collaborative language systems: Toward a postmodern therapy. I R. Mikelsell, O. D. Lusterman & S. McDaniels (red.), *Integrating family therapy: Family psychology and systems theory* (s. 27–44). American Psychological Association.
Lokalisert på:
<https://archive.org/details/integratingfamil0000unse/page/34/mode/2up?view=theater>
- Barnehageloven (2005). Lov om barnehager. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_7#KAPITTEL_7
- Bjerga, G.H. (2023). Danning i en veiledningsprosess i lys av Shellings frihetstenkning. I *Vevatne, K. & Bjerga, G.H. (red.). Veiledning. En humanistisk og eksistensiell tilnærming*. (s. 69-82). Fagbokforlaget.
- Breilid, N. & Lassen, L.M. (2021). Samtaler som tidlig innsats. I Olsen, M.H. & Fasting, R.B. (red.). *Tidlig innsats*. (S. 140- 164). Cappelen Damm Akademisk.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development : Experiments by Nature and Design*. Hentet 20.10.23, fra:
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/hilhmr-ebooks/reader.action?docID=3300702&query=>
- Bronfenbrenner, U. & Morris, P.A. (2006). The Bioecological Model of Human Development. I R. M. Lerner & W. Damon (red.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (6. utgave., s. 793–828). John Wiley & Sons, Inc.
- Børnich, E. (2019). *Barn som har det vanskelig får mest kjeft i barnehagen*. Psykologi i kommunen nr. 3. 2019. Temanummer: Tilbakeblikk. Lokalisert på:
<https://psykisk-kommune.no/barn-som-har-det-vanskelig-far-mest-kjeft-i-barnehagen/1996>
- Carson, N. & Birkeland, Å. (2022). *Veiledning for barnehagelærere*. (5.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Christoffersen, L. & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.
- Dalen, M. & Tangen, R. (2012). Barnehagens og skolens samarbeid med foreldre til barn og unge med spesielle behov. I Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Cappelen Damm Akademisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6.utg.). Gyldendal Akademisk.

- Drugli, M.B. (2012). *Skole-hjem-samarbeid når elever har atferdsvansker*. Bedre skole nr. 4. Lokalisert på:
https://www.ntnu.no/documents/10293/20557059/5504-BS-4-12-web_Drugli.pdf/ca80a4a8-df68-4af1-a5d5-ce27004dc83e
- Drugli, M.B. (2013). *Atferdsvansker hos barn. Evidensbasert kunnskap og praksis*. Cappelen Damm.
- Drugli, M.B., Fossum, S., Larsson, B. & Mørch, W.T. (2013). *Når barn har alvorlige atferdsvansker -foreldreinvolvering i barnehage og skole*. De utrolige årene. 2013/11. Lokalisert på:
<https://dua.uit.no/wp-content/uploads/2013/11/N%C3%A5r-barn-har-alvorlige-atferdsvasker.pdf>
- Drugli, M.B & Nordahl, T. (2021). *Foreldresamarbeid i barnehagen*. Gyldendal.
- Drugli, M.B. (2023). Den vanskelige foreldresamtalen. I Glaser, V. *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (3.utg. S., 149-166). Universitetsforlaget.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. Basic Books.
- Greene, R.W. (2011). *Utenfor: elever med atferdsutfordringer*. Cappelen Akademisk.
- Glaser, V. (2023). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (3.utg.). Universitetsforlaget.
- Hacking, I. (1995). *The looping effect of human kinds*. Hentet 2.8.23, Lokalisert på:
[https://joelvelasco.net/teaching/5330\(spring2021\)/IanHacking%20-%20the%20Looping%20effect%20of%20human%20kinds.pdf](https://joelvelasco.net/teaching/5330(spring2021)/IanHacking%20-%20the%20Looping%20effect%20of%20human%20kinds.pdf)
- Haugen, R. (2008). Påvirkningsfaktorer: Risikofaktorer versus beskyttelsesfaktorer. I R. Haugen (Red.), *Barn og unges læringsmiljø 3 - med vekt på sosiale og emosjonelle vansker* (s. 43-72). Høyskoleforlaget.
- Hausstätter, R. (2021). Tidlig innsats som systemisk strategi i barnehagen. I Hvidsten, B.I.B. (red.). *Spesialpedagogikk i barnehagen*. (2.utg. s. 35-48). Fagbokforlaget.
- Heggevoll, G.I. (2019). Det atferdsproblematiske barnet – et kritisk blikk på definering av barn og pedagogiske programmer i barnehagepraksis. I Skoglund, R.I & Åmot, I (red.). *Anerkjennelsens kompleksitet i barnehage og skole*. (2.utg.). (s. 85-111). Universitetsforlaget.
- HINN. (2024). *Barnehagelærerutdanning*. Høgskolen i innlandet. Hentet 2.05.24, lokalisert på: <https://studiekatalog.edutorium.no/inn/nb/program/BLU2/2024>
- Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse*. Pax forlag.
- Ingebrigtsen, T. & Samuelsson, M.P. (2022). *Dialogisk foreldresamarbeid i barnehagen – medvirkning og partnerskap*. Cappelen Damm Akademisk.
- Jacobsen, S.E. (2019). *Kritisk blikk på tidlig innsats*. Vetuva, 2019.

- Jakobsen, T.G. (2021). *Vitenskapsfilosofi og kritisk realisme et ikke-antroposentrisk alternativ*. Fagbokforlaget.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2019). *Mellom ordene: kommunikasjon i profesjonell praksis*. (2.utg.). Gyldendal.
- Kassah, B.L.L. & Kassah, A.W. (2021). Funksjonshemning og normalitetsdilemmaet. I Hvidsten, B.I.B. (red.). *Spesialpedagogikk i barnehagen*. (2.utg. s. 35-48). Fagbokforlaget.
- Kaufmann, G. og Kaufmann, A. (2015) *Psykologi i organisasjon og ledelse*. 5.utg. Fagbokforlaget.
- Klefbeck & Ogden (2003). *Nettverk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge*. (2.utg.). Univeritetsforlaget.
- Kleven, T.A. & Hjordemaal, F.R. (2018). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolkning og vurdering*. (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Kinge, E. (2015). *Utfordrende atferd i barnehagen*. Gyldendal Akademisk.
- Kragh, E. (2012). Sproget på arbejde – om narrativ veiledning. I Ritchie, T. (red), *Narrativ teori i pædagogers praksis*. Billesø & Baltzer (210-233s).
- Kunnskapsdepartementet. (2023). *Barnehagen for en ny tid. Nasjonal barnehagestrategi mot 2030*.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. 3.utg. Gyldendal.
- Lauvås, P. & Handal, G. (2014). *Veiledning og praktisk yrkesteori*. (3.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Lauvås, P., Lycke, K.H. & Handal, G. (2016). *Kollegaveiledning med kritiske venner*. Cappelen Damm Akademisk.
- Lund, I. (2024). Kommunikasjonens muligheter og utfordringer i samarbeid. I. Johannessen, B. & Skotheim, T. (red.). *Barn og unge i midten. Tverrfaglig og tverretattlig arbeid i barn og unges oppvekst*. (2.utg.). Gyldendal.
- Lyså, I.M. (2012). Danningsbegrepet som analytisk begrep i lys av nyere barndomssosiologi. I Ødegaard, E.E. (2012). (Red.). *Barnehagen som danningsarena*. Fagbokforlaget.
- Lindseth & Nordberg. (2004). A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience. I *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. (Volume 18, Issue 2. s.145-153).
- Meld. St. 6 (2019–2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/3dacd48f7c94401ebefc91549a5d08cd/no/pdfs/stm201920200006000dddpdfs.pdf>

- Mørland, B. (2023). Samarbeid med foreldre i et spesialpedagogisk perspektiv. I *Glaser, V. Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn. (3.utg. S. 167-186)*. Universitetsforlaget.
- Nielsen, A. (2011). *Foreldrerollen. Det er du som er voksen!* Cappelen Damm.
- Nilsen, H.M. & Hanssen, N.B. (2022). Barn med utagerende atferd –i samfunnsmaskineriets tidsklemme. *I psykologi i kommunen 3/22*. Hentet 4. september. 2023, fra: <https://utdanningsforskning.no/artikler/2022/barn-med-utagerende-atferd---i-samfunns-maskineriets-tidsklemme/>
- Nordahl, T., Sørli, M.-A., Manger, T., & Tveit, A. (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge. Teoretiske og praktiske tilnærminger*. Fagbokforlaget.
- Nordahl, T. m.fl. (2018). Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging. Fagbokforlaget.
- Ogden, T (2022). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Gyldendal Akademisk.
- Ogden, T (2023). *Det virker! En podkast om spesialpedagogikk. Atferdsvansker- Hva gjør vi med de som ikke "passer inn"?* Spedaims.
- Ravn, B. (1995). Samarbejde, magt og tillid. I P. Arneberg & B. Ravn (Red.). *Mellom hjem og skole: Et spørsmål om makt og tillit*. (s. 204-227). Praxis forlag, Unge pædagoger.
- Ringereide, K. & Thomassen, G.K.A. (2024). Alle har en psykisk helse -på godt og vondt. I Johannessen, B. & Skotheim, T. (red.). *Barn og unge i midten. Tverrfaglig og tverretattlig arbeid i barn og unges oppvekst. (2.utg.)*. Gyldendal.
- Rye, H. (2000). *Tidlig hjelp til bedre samspill. Nye metoder og nye muligheter*. Gyldendal Akademisk.
- Sheridan, S.M., Knoche, L.L., Edwards, C.P., Bovaird, J.A. & Kupzyk, K.A. (2010). Parent engagement and school readiness: Effects of the getting ready intervention on preschool children`s social-emotional competencies. *Early education and development, 21*, (s. 125-156). <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1012&context=cyfsfacpub>
- Skoglund, R.I. (2019). Anerkjennelse i samarbeid mellom barnehage og foreldre – en utfordring! I Skoglund, R.I & Åmot, I (red.). *Anerkjennelsens kompleksitet i barnehage og skole (2.utg., s. 187-211)*. Universitetsforlaget.
- Skoglund, R.I & Åmot, I (Red.). (2019). Anerkjennelsens kompleksitet i pedagogiske institusjoner . I Skoglund, R.I & Åmot, I (Red.). *Anerkjennelsens kompleksitet i barnehage og skole. (2.utg., s. 18-40)*. Universitetsforlaget.

- Solberg, M. & Fjørtoft, K. (2012). *Danning*. Norsk filosofisk tidsskrift. Vol. 47. utg. 3. s. 152-154. Lokalisert på:
<https://www-idunn-no.ezproxy.inn.no/doi/full/10.18261/ISSN1504-2901-2012-03-01>
- Sollesnes, T. (2018). *Vellykket arbeid med vanskelig atferd*. Cappelen Damm AS.
- Stensland, L. & Nornes-Nymark, M. (2022). *Utagerende barn endrer væremåte avhengig av hvilke voksne de møter i barnehagen*. Første steg. Lokalisert på:
<https://www.utdanningsnytt.no/barnehageforskning-barnehagelaererrollen-barnehagepedagogikk/utagerende-barn-endrer-vaeremate-avhengig-av-hvilke-voksne-de-moter-i-barnehagen/326889>
- SSB (2024). Statistisk sentralbyrå. Hentet den 29.03.2024, fra:
<https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>
- Svartdal, F. (2019). *Forventning*. Hentet 20.04.24, fra: https://snl.no/forventning_-_psykologi
- Svartdal, F. (2020). *Holdning*. Lokalisert den 20.04. 24, fra: <https://snl.no/holdning>
- Svendby, R. (2019). "Othering" In: *Becoming the Other: A qualitative study of power, masculinities and disabilities in the lives of young drivers after road traffic accidents*. Universitetet i Oslo, s. 70-74. Lokalisert på: <http://urn.no/URN:NBN:no-70058>
- Sælen, N. (2016). Atferdsvansker kan forebygges. I *Spesialpedagogikk 2/2016*. (s. 19-23). Utdanningsforbundet.
- Sælen, N. (2019). Psykososiale vansker i barnehagen. I *Spesialpedagogikk 2/2019*. (s. 5-10). Utdanningsforbundet.
- Sælen, N. (2021). Spesialpedagogikk i barnehagen –metoder og tilnærming. I *Spesialpedagogikk 2/2021*. (s. 31-35). Utdanningsforbundet.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis. 4. utg.* Gyldendal.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder. (5. Utg.)* Fagbokforlaget.
- Torsteinson, H. (2021). Individuell utviklingsplan -et hjelpemiddel i hverdagen. I Hvidsten, B.I.B. (red.). *Spesialpedagogikk i barnehagen*. (2.utg. s. 35-48). Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Veilederen spesialpedagogisk hjelp*.
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/spesialpedagogikk/spesialpedagogisk-hjelp/Spesialpedagogisk-hjelp/>
- Utdanningsforbundet (2023). *Når plantid bare er en plan – rapport fra medlemsundersøkelse om arbeidstid i barnehage*. Rapport 3/2023.
- Vevatne, K. (2023). Anerkjennelse og dialogiske relasjoner i veiledning. En refleksjon med bakgrunn i Honneth og Bakthin. I Vevatne, K. & Bjerga, G.H. (red.). *Veiledning. En humanistisk og eksistensiell tilnærming*. (s. 117-128). Fagbokforlaget.

Vogt, A. (2016). *Rådgivning i skole og barnehage. Mange muligheter for hjelp til barn og unge*. Cappelen Damm Akademisk.

Winslade, J.M. & Monk, G.D. (2008). *Narrativ veiledning i skolen*. Corwin Press.

Åmot, I. (2018). Inkludering i barnehagens spesialpedagogiske virksomhet. I Østrem, S. (red.). *Barnehagen som samfunnsinstitusjon*. Cappelen Damm Akademisk.

Figurer og vedlegg

Figur 1, s. 13: Bronfenbrenners bioøkologiske modell. Hentet fra: Bronfenbrenner, U. (red.). (2005). *Making Human Beings Human. Bioecological Perspectives on Human Development*. SAGE Publications Inc.

Figur 2, s. 22: Sirkulær kommunikasjon. Laget av Nordli, S. (2024).

Figur 3, s. 34: Praksistrekanten. Hentet fra: Lauvås, P. & Handal, G. (2014). *Veiledning og praktisk yrkesteori. (3.utg.)*. Cappelen Damm Akademisk.

Vedlegg 1: Informasjons- og samtykkeskjema

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: Hjelpespørsmål

Vedlegg 4: Godkjennelse fra SIKT

Vedlegg 1

Vil du delta i masterprosjektet

Samarbeid rundt barn med utagerende atferd i barnehagen?

Mitt navn er Susanne Margrethe Nordli. Jeg er utdannet barnehagelærer og har jobbet som pedagogisk leder siden 2018. Nå er jeg student ved Høgskolen i Innlandet og skal gjennomføre en mastergrad i spesialpedagogikk.

I dette skrivet får du informasjon om formålet med prosjektet og hva deltakelsen din vil innebære. Takk for din interesse for dette prosjektet og for at du tar deg tid til å lese nøye gjennom informasjonen. Spør oss gjerne dersom det er noe mer du ønsker å vite om prosjektet. Kontaktinformasjon finner du på siste side.

Formålet med prosjektet

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan pedagogiske ledere i barnehagen samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd. Målet er å få innsikt i pedagogiske lederes forståelse av utagerende atferd, deres tilnærming til samarbeid med foreldre, samt å identifisere suksessfaktorer og utfordringer knyttet til dette samarbeidet. Gjennom dette forskningsprosjektet ønsker jeg å forbedre kunnskapen om samarbeidsprosesser i en spesialpedagogisk kontekst. Dette prosjektet har potensial til å bidra til profesjonsutvikling, da det kan identifisere områder der det er behov for veiledning eller støtte i forbindelse med foreldresamarbeid.

Problemstillingen til denne masteroppgaven er:

Hvordan samarbeider pedagogiske ledere med foreldre rundt barn med utagerende atferd?

Forskningsspørsmålene er:

- Hvordan forstår pedagogiske ledere utagerende atferd blant barn i barnehagen?
- Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd?

- Hvilke utfordringer kan man møte i foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd?
- Hvilken støtte eller veiledning kan pedagogiske ledere trenge i foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd?

Prosjektperioden vil vare fra november 2023 - 15.august.2024

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har valgt å intervju pedagogiske ledere, da jeg mener at de gjennom sin profesjon har tilegnet seg kunnskap og kompetanse, som kan gi gode forutsetninger for å få best mulig svar på forskningsspørsmålene.

Kriteriene jeg setter til utvalget vil være utdanning som barnehagelærer, erfaring med foreldresamarbeid rundt barn med utagerende atferd og ansiennitet som pedagogisk leder i minst to år.

Jeg sender ut informasjonsskjema sammen med samtykkeskjema til ulike barnehager i ulike kommuner, i håp om at noen ønsker å delta i prosjektet. Jeg ønsker å intervju 3-5 pedagogiske ledere fra ulike barnehager.

Hvem er ansvarlig for prosjektet?

Min veileder, Tove Ingebrigtsen er formell prosjektleder, jeg har det daglige ansvaret. Høgskolen i Innlandet er som institusjon ansvarlig for sikker behandling av personopplysningene som skal samles inn.

Hva skal gjennomføres? Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du gjennomfører et semistrukturert intervju med bruk av spørsmål og case. Det vil ta deg ca. 45-60 minutter. Spørsmålene vil omhandle hvordan du som pedagogisk leder samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd, hvordan du oppfatter verdien av foreldresamarbeid og hvordan du forstår utagerende atferd. Intervjuet vil bli tatt opp på mobilen gjennom nettskjema.no, som er en sikker og anonym lagringsplattform.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Å delta vil ikke påvirke din arbeidshverdag og din leder vil ikke få tilgang til hva du forteller.

Fordeler og ulemper med å delta

Deltakelse skal i hovedsak være en positiv opplevelse, men å dele sine personlige erfaringer kan noen ganger utløse uventede negative følelser. Noen kan oppleve at enkelte temaer er vanskelige å svare på. Derfor kan du fritt hoppe over spørsmål underveis.

Deltakelse har ingen direkte fordeler for deg, men å dele dine erfaringer slik at andre kan lære av det, vil forhåpentligvis få deg til å føle at du blir lyttet til. Denne informasjonen kan på sikt bidra til å forbedre foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd og kan identifisere områder der det er behov for veiledning eller støtte i forbindelse med foreldresamarbeid. Resultatene vil bli publisert i en masteroppgave og dersom du er interessert kan du ta kontakt etter prosjektslutt for å få en kopi av oppgaven tilsendt.

Samtykke til å delta i masterprosjektet

Her følger informasjon om dine rettigheter som informant, og hvordan personopplysninger om deg vil behandles. Du må samtykke til dette for å være med på prosjektet, og du kan når som helst trekke dette samtykket.

Om datahåndtering og personvern

Vi vil bare bruke opplysningene fra deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Dine personopplysninger blir håndtert konfidensielt fra begynnelse til slutt i prosjektet, og er i samsvar med personvernregelverket (GDPR). Det er helt opp til deg å delta og du kan ombestemme deg underveis ved å trekke samtykket.

- Vi vil ikke dele din informasjon med andre. Det er bare min veileder og meg som student som har tilgang.
- Vi passer på at ingen kan få tak i informasjonen som vi samler inn om deg.
- Ditt navn og dine kontaktopplysninger vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data (kodeliste).
- Alle personopplysninger blir lagret på en sikker forskningsserver (spesifisert under).
- Lyddopptak fra intervjuet blir slettet når alt er skrevet ned (transkribert).

- Når jeg skriver masteroppgaven, vil jeg passe på at ingen vil bli gjenkjent verken direkte eller indirekte i teksten. Kodelisten vil bli slettet ved prosjektslutt.

I dette prosjektet samles inn alminnelige personopplysninger. For sikker innsamling og lagring av datamaterialet gjelder Høgskolen i Innlandets retningslinjer:

I. INTERVJU

Lydopptak av intervju vil utføres ved hjelp av mobiltelefon og den krypterte applikasjonen «Nettskjema Diktafon». Lydfilen sendes direkte til en sikker server for «Nettskjema» ved Universitetet i Oslo (UiO) som Høgskolen i Innlandet har databehandleravtale med. Lydfilene vil bli gjort om til tekst (transkribert) manuelt eller automatisk i Nettskjema, og deretter analysert av meg.

All håndtering, analyse og lagring av data vil foregå i One Drive Feide - Høgskolen i Innlandet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til å se hvilken informasjon som er blitt samlet inn om deg. Du kan også be om at informasjonen slettes, slik at den ikke finnes lenger. Dersom det er noe informasjon som er feil, kan du si ifra og be meg rette opp i det. Du kan også spørre om å få en kopi av informasjonen. Du kan klage til Datatilsynet dersom du synes at vi har behandlet informasjonen om deg på en uforsiktig måte eller på en måte som ikke er riktig.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes ca 15.august.2024

Opplysningene vil da slettes.

Tove Ingebrigtsen – prosjektleder
tove.ingebrigtsen@nord.no

Susanne Margrethe Nordli – student
nordli.susanne@gmail.com , mobil: 97547460

Høgskolen i Innlandets personvernombud – www.inn.no/om-hogskolen/personvern/
Hvis du har spørsmål knyttet til SIKT Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Tove Ingebrigtsen
Prosjektansvarlig

Susanne Margrethe Nordli
Student

**Samtykke til deltakelse i masterprosjektet:
“Samarbeid rundt barn med utagerende atferd i
barnehagen”**

Jeg har lest informasjonen og forstått hva prosjektet går ut på.

Jeg gir et frivillig samtykke og forstår at jeg ikke trenger å svare på alt, og har mulighet til å kunne trekke meg på et senere tidspunkt.

Jeg forstår at de personopplysninger som kan identifisere meg, som navn/adresse/telefon/ institusjonstilhørighet er kjent for student og veileder, men blir ikke spredt til noen andre.

Jeg forstår at mine personopplysninger blir samlet inn og lagret sikkert til de slettes 15.08.2024.

Jeg samtykker til å delta i dette masterprosjektet.

• Ja • Nei

Dato

Navn

Signatur

[Eller digital signering]

Vedlegg 2

Intervjuguide til masteroppgave

Tema: Samarbeid rundt barn med utagerende atferd

Mål og hensikt med prosjektet:

Hei, takk for at du deltar i dette forskningsprosjektet. Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan du som pedagogisk leder i barnehagen samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd. Vi ønsker å få innsikt i din forståelse av utagerende atferd, tilnærming til samarbeid med foreldre, samt å identifisere suksessfaktorer og utfordringer knyttet til dette samarbeidet. Gjennom dette forskningsprosjektet ønsker jeg å forbedre kunnskapen om samarbeidsprosesser i en spesialpedagogisk kontekst. Dette prosjektet har potensial til å bidra til profesjonsutvikling, da det kan identifisere områder der det er behov for veiledning eller støtte i forbindelse med foreldresamarbeid.

Problemstillingen til masteroppgaven er:

Hvordan samarbeider pedagogiske ledere med foreldre til barn med utagerende atferd?

Forskningsspørsmålene er:

- Hvordan forstår pedagogiske ledere utagerende atferd blant barn i barnehagen?
- Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd?
- Hvilke utfordringer kan man møte i foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd?
- Hvilken støtte eller veiledning kan pedagogiske ledere trenge i foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd?

Case:

Liam er en 3 år gammel gutt som går i barnehagen "Blomstereng". Han har vist utagerende atferd i form av aggressiv oppførsel, inkludert fysisk angrep mot både andre barn og de ansatte. Han har også utfordret grensene for barnehagen ved å rømme fra personalet og ødelegge eiendeler i barnehagen. Utageringen synes å være spesielt utløst i situasjoner som overgang, lek og i måltid, og han har også vist utfordrende oppførsel hjemme.

Foreldrene til Liam, Maria og David, har ulike synspunkter på hvordan de skal håndtere hans atferd. Maria er bekymret og føler seg hjelpeløs, og ønsker å samarbeide nært med barnehagen for å finne løsninger. David er mer tilbakeholden og mener at dette er en normal fase som Liam vil vokse fra seg. Dette har skapt spenninger mellom foreldrene og skaper også utfordringer for personalet i barnehagen.

Pedagogiske ledere i barnehagen har forsøkt ulike tiltak for å hjelpe Liam, men har opplevd begrensninger på grunn av uenigheten mellom foreldrene, gruppesammensetning, kompetanse i barnehagen og tid. De føler behov for å samarbeide tett med foreldrene for å finne en felles tilnærming til Liams utagerende atferd, men er usikre på hvordan de skal navigere i denne utfordrende situasjonen.

Spørsmål:

Kan du beskrive dine refleksjoner og tanker rundt casen?

Spørsmål uavhengig av casen:

Spørsmål om forståelse av utagerende atferd:

- Hvordan forstår du utagerende atferd blant barn i barnehagen, spesielt med tanke på barn med utagerende atferd?
- Hva slags erfaringer har du hatt med barn med utagerende atferd i barnehagen?

Spørsmål om erfaringer med foreldresamarbeid:

- Kan du beskrive din erfaring med samarbeidet mellom pedagogiske ledere og foreldre til barn med utagerende atferd?

- Hvilke strategier eller tilnærminger har du funnet mest effektivt når du samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd?
- Hva har vært de mest betydningsfulle utfordringene eller hindringene du har møtt i samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd?

Spørsmål om behov for støtte og veiledning:

- Hva er din vurdering når det gjelder behovet for ytterligere støtte eller veiledning når det kommer til samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd? I så fall, hva slags støtte eller veiledning mener du ville være mest nyttig?
- Hvordan mener du barnehagen eller eksterne kan forbedre støtten til pedagogiske ledere i forbindelse med foreldresamarbeid om utagerende atferd?

Avsluttende spørsmål:

- Er det noe annet du vil legge til eller dele når det gjelder ditt arbeid med barn med utagerende atferd og foreldresamarbeid?

Takk for din deltakelse og tid.

Med vennlig hilsen

Susanne Margrethe Nordli

Vedlegg 3

Hjelpespørsmål til intervju

Tema: Samarbeid rundt barn med utagerende atferd

Case:

Liam er en 3 år gammel gutt som går i barnehagen "Blomstereng". Han har vist utagerende atferd i form av aggressiv oppførsel, inkludert fysisk angrep mot både andre barn og de ansatte. Han har også utfordret grensene for barnehagen ved å rømme fra personalet og ødelegge eiendeler i barnehagen. Utageringen synes å være spesielt utløst i situasjoner som overgang, lek og i måltid, og han har også vist utfordrende oppførsel hjemme.

Foreldrene til Liam, har ulike synspunkter på hvordan de skal håndtere hans atferd. Mor er bekymret og føler seg hjelpeløs, og ønsker å samarbeide nært med barnehagen for å finne løsninger. far er mer tilbakeholdende og mener at dette er en normal fase som Liam vil vokse fra seg. Dette har skapt spenninger mellom foreldrene og skaper også utfordringer for personalet i barnehagen.

Pedagogiske ledere i barnehagen har forsøkt ulike tiltak for å hjelpe Liam, men har opplevd begrensninger på grunn av uenigheten mellom foreldrene, gruppesammensetning, kompetansen i barnehagen og tid. De føler behov for å samarbeide tett med foreldrene for å finne en felles tilnærming til Liams utagerende atferd, men er usikre på hvordan de skal navigere i denne utfordrende situasjonen.

Spørsmål:

Kan du beskrive dine refleksjoner og tanker rundt casen?

Hjelpespørsmål rundt casen:

Forståelse av utagerende atferd:

- Hvordan forstår du Liams utagerende atferd i denne situasjonen?
- Hva tror du kan være de underliggende årsakene til hans oppførsel?

Samarbeid med foreldre:

- Hvordan ville du tilnærmet deg samarbeidet med Liams foreldre?
- Hvordan kan du bidra til å bygge broer mellom foreldrenes ulike synspunkter på situasjonen?

Pedagogisk støtte og intervensjoner:

- Hvilke pedagogiske tiltak og strategier ville du vurdert for å hjelpe Liam i barnehagen?
- Hvordan ville du formidle og samarbeide med foreldrene om disse tiltakene?

Utvikling av et felles mål:

- Hvordan ville du gått frem for å utvikle et felles mål med foreldrene for å håndtere Liams atferd?
- Hva slags rolle tror du tydelig kommunikasjon og felles mål kan spille i denne situasjonen?

Håndtering av konflikter og motstand:

- Hvordan ville du taklet uenigheter eller motstand fra foreldrene i en lignende situasjon?
- Har du erfaring med lignende situasjoner tidligere, og hva har du lært fra dem?

Profesjonell støtte og veiledning:

- Hvordan vurderer du nytten av å søke råd eller støtte fra spesialpedagoger eller andre eksterne fagpersoner i denne situasjonen?
- Hvordan kan barnehagen støtte personalet for å hjelpe dem med å takle utfordrende foreldresamarbeid?

Personlig og profesjonell vekst:

- Hvilke læringsmuligheter ser du i å håndtere en utfordrende sak som denne?
- Hvordan kan erfaringer fra dette samarbeidet bidra til din profesjonelle utvikling?

Spørsmål uavhengig av casen

Spørsmål om forståelse av utagerende atferd:

- Hvordan forstår du utagerende atferd blant barn i barnehagen, spesielt med tanke på barn med utagerende atferd?
- Hva slags erfaringer har du hatt med barn med utagerende atferd i barnehagen?

Spørsmål om erfaringer med foreldresamarbeid:

- Kan du beskrive din erfaring med samarbeidet mellom pedagogiske ledere og foreldre til barn med utagerende atferd?
- Hvilke strategier eller tilnærminger har du funnet mest effektivt når du samarbeider med foreldre til barn med utagerende atferd?
- Hva har vært de mest betydningsfulle utfordringene eller hindringene du har møtt i samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd?

Spørsmål om behov for støtte og veiledning:

- Hva er din vurdering når det gjelder behovet for ytterligere støtte eller veiledning når det kommer til samarbeid med foreldre til barn med utagerende atferd? I så fall, hva slags støtte eller veiledning mener du ville være mest nyttig?
- Hvordan mener du barnehagen eller eksterne kan forbedre støtten til pedagogiske ledere i forbindelse med foreldresamarbeid om utagerende atferd?

Avsluttende spørsmål:

- Er det noe annet du vil legge til eller dele når det gjelder ditt arbeid med barn med utagerende atferd og foreldresamarbeid?

Forskningsspørsmålene er:

- Hvordan forstår pedagogiske ledere utagerende atferd blant barn i barnehagen?
- Hvilke erfaringer har pedagogiske ledere med foreldresamarbeid til barn med utagerende atferd?
- Hvilke utfordringer kan man møte i foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd?
- Hvilken støtte eller veiledning kan pedagogiske ledere trenge i foreldresamarbeidet til barn med utagerende atferd?

Vedlegg 4

Vurdering av behandling av personopplysninger

<i>Referansenummer</i>	<i>Vurderingstype</i>	<i>Dato</i>
393703	Standard	17.11.2023

Tittel

Samarbeid rundt barn med utagerende atferd i barnehagen.

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskolen i Innlandet / Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk / Institutt for pedagogikk
- Lillehammer

Prosjektansvarlig

Tove Ingebrigtsen

Student

Susanne Margrethe Nordli

Prosjektperiode

01.11.2023 - 15.08.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.08.2024.

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

TAUSHETSPLIKT

Forskningsdeltagerne har yrkesmessig taushetsplikt. De kan ikke dele taushetsbelagte opplysninger med forskningsprosjektet. Vi anbefaler at du minner dem på taushetsplikten. Merk at det ikke er nok å utelate navn ved omtale av elever, pasienter el. Vær forsiktig med bruk av eksempler og bakgrunnsopplysninger som tid, sted, kjønn og alder.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.)

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!